

tv-15naš TOVARIS

Št. 39
3. oktobra 1985
Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Baza 99 d

V Črmošnjicah (Starih žagah) nedaleč od Semiča so se pred dnevi zbrali predstavniki našega zdajšnjega giganta Iskre v nekdanjih partizanskih radiotehničnih delavnicah – ter na poseben, skorajda simboličen način soočili tisto nekdanje s tem sedanjim.

Črmošnjice so kot drobno seme, iz katerega je vzklilo dokaj tega, kar imamo zdaj.

Potreba po radijskih zvezah je bila sestavni del aktivnosti prvih partizanskih odredov že v letu 1941. Partija je v okviru Centralne tehnike kmalu ustanovila Radijski sektor, ki je imel nalogo skrbeti za pripravo izdelkov radijske tehnike ter z njimi oskrbovati partizanske odrede.

Ko so se v letu 1943 pojavili korpusi, brigade in bataljoni s četami, se pravi enote, ki terjajo dobro medsebojno povezavo, Radijski sektor njihovim potrebam ni mogel več slediti. Njihovo delovanje so sklenili preseliti iz Ljubljane na osvobodeno ozemlje, v Belo krajino, v dolino pri Črmošnjicah, kjer so že delovale različne partizanske delavnice, in je tako tam nastajalo prvo partizansko gospodarsko središče. Poiskati je bilo treba primerno hišo – star mlin, čigar mlinsko kolo je poganjal generator. Tja so prinašali kurirji vseh vrst vojni plen: akumulatorje, sprejemne in oddajne postaje, kable in tako naprej – »gradivo« za nove konstrukcije aparatov, ki naj služijo partizanskim potrebam.

Jedro delavnice je bila dvanajsterica »moštrov«, ki so prišli iz Ljubljane. Slovenske partizanske delavnice so svoje izdelke opremljale s konspirativno oznako 99 d. Zahtev in potreb in naročil je bilo nič koliko, delo ni smelo zastati niti za hip. Partizanski inženirji električarji so konec leta 1943 začeli pošiljati v enote svoj izdelek: sprejemnik Hajka (Hajka I, Hajka II, Hajka III), v delavnice pa so prihajali novi in novi sodelavci, tako da jih je bilo spomladi 1944 že prek petdeset: radijskih tehnikov, finomehanikov, kleparjev, kovačev, mizarjev. Poiskati so si morali nove delovne prostore – in jih pod jesen 1944 našli v globeli, imenovani Mašelj.

Spomladi 1945. leta je štela baza 99 d že kar 86 članov.

Po koncu vojne se je moštvo 99 d razšlo. Del »teama« je svoje delo nadaljeval v industrijskih in raziskovalnih institutih in bil, oprt na lastno znanje, lastne izkušnje in lastne moči, jedro vsega tistega, kar se je skozi leta in desetletja razvilo v sestavljeno organizacijo elektronske in elektromehanske industrije, naš ponos in naš up – v Iskro.

Trditev, da je baza 99 d predhodnik današnje Iskre, zato nikakor ni iz trte izvita. Vsekakor pa je – s svojim simboličnim pomenom – velika tema za premislek.

zem na škodo federacije ali nasprotno. Ta dilema je vsiljena in ni v celoti resnična. Resnična je pa dilema glede tega, ali bomo odločno razvijali samoupravljanje in tako odločneje podpirali samoupravno združevanje interesov v federaciji, ali pa bomo na škodo samoupravnega združevanja uveljavljali ponovno državo z njenim povprečno sposobnim administriranjem.

Ravno v tem času nam v zveznih organih pripravljajo strategijo tehnološkega razvoja Jugoslavije za naslednje srednjeročno obdobje. Pomembno je zato, da že v pripravih te razvojne poti uveljavljamo tista načela in izkušnje, ki so potrebne, da hitreje sledimo tehnološkemu razvoju v svetu in se tudi z lastnim znanjem vključujemo v širše evropske in svetovne proizvodne procese. Kot širša družbena skupnost pa mora-

dokazali, da lahko uspevamo in napredujemo tudi na zelo zahtevnih področjih, samo s svobodnim razvijanjem ustvarjalnosti in v razvitim samoupravnem sistemu.

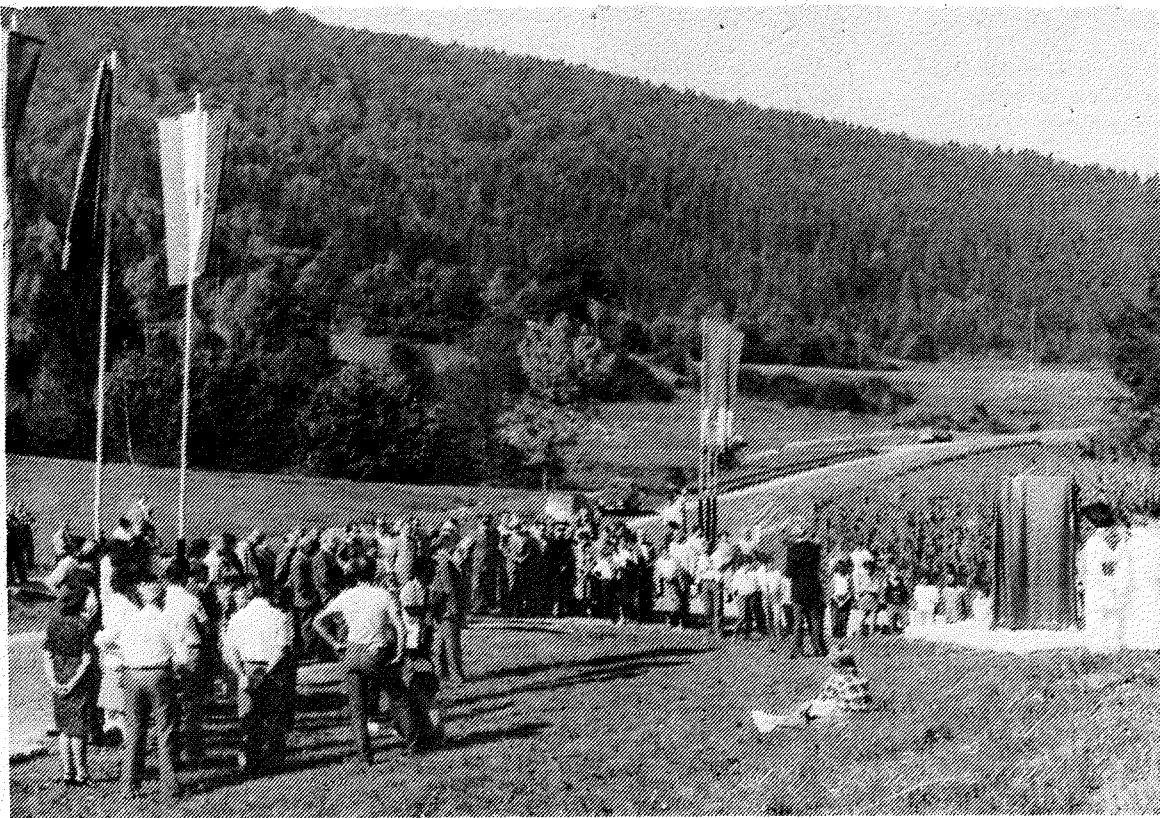
»Danes govorimo o potrebi opiranja na lastne sile, o novatorstvu in izumiteljstvu.

Nedavno je plenum CK ZKS posvetil posebno sejo tej nalogi. Politiko opiranja na lastne sile v vsakem pogledu, tudi glede moderne tehnologije smo začeli že med NOB, in jo nato trdno vkoreninili v naš družbeni sistem. Ta politika mora ostati trdno vgrajena v samoupravni sistem, kajti samoupravnega sistema si ne moremo zamisliti brez nenehnega osvobajanja človekove pobude.

Kljub temu da imamo tako veliko in pomembno zgodovinsko šolo, pa občasno in ponekod klonimo pred demagoškimi gesli o delitvi po potrebah, vsem enako, prepuščamo se logiki povprečja, branimo nedelo in neodgovornost, solidarnost uvajamo v sistem z namenom, da zakrijemo slabosti.

Zato sem prepričan, da pomeni vaše srečanje v Starih žagah vaše simbolično vračanje v čas, ko smo v najhujših razmerah razvijali elektronsko tehniko na osnovi vere v človeka, njegovo znanje, upanje v njegovo voljo in sposobnost preživetja. Danes so okoliščine za naše delo neprimerno boljše. Tudi današnja družba vlaga velike napore v razvoj moderne tehnologije. Vključeni smo v mednarodne proizvodne procese in v celotno vrsto mednarodnih sporazumov, ki nam omogočajo, da spremljamo in sodelujemo pri razvoju moderne gospodarstva. Sodelujemo pri šestih programih z več projekti v okviru držav Evropske gospodarske skupnosti, pri 136 projektih v različnih panogah z državami SEV-a. Najavili smo našo željo in pripravljenost, da nas vključijo tudi pri najnovešem evropskem projektu EURECA.

Pri tem ocenjujemo, da smo z dosežanjo gospodarsko navzočnostjo v Evropi in z razvitim gospodarskim sodelovanjem z vsemi evropskimi gospodarskimi integracijami pokazali pripravljenost in sposobnost, da se vključimo v zelo zahtevne programe tehnološkega razvoja. Naj navedemo samo možnosti, ki nam jih odkriva naša odločitev za razvoj mikroelektronike in nekaterih drugih programov Iskre. Podatek, da Iskra vlaga v njen razvoj 4,6 odstotka od celotnega prihodka, kaže na odločno usmerjenost tega kolektiva v napredek. S tem se pa Iskra šele približuje povprečju, ki ga za razvoj vlagajo pomembne industrijske države.

Na srečanju je govoril
Bogo Gorjan

Ko sem že pri povprečju, naj se dotaknem zakrsbljujočega povprečja, ki vse bolj bremeni Jugoslavijo. Nekateri predstavniki v delegatskem sistemu in funkcionarji uveljavljajo zahteve, po katerih bi morali biti vsi na povprečju. Zato vse bolj uporabljajo take kazalce, ki naj skrijejo manj kvalitetno delo, neizrabljenost opreme, nepravilno razvojno politiko in neodgovornost zanjo. Skladno s takimi prizadevanji pa uveljavljajo politiko administrativnega reševanja vseh problemov s povečano vlogo države, ki naj z zveznimi predpisi zagotovi enotne programe razvoja, celo do te mere, da bi v te namene zajeli pretežni del rapoložljive akumulacije v prihodnjem srednjeročnem družbenem razvojnem načrtu.

To pomeni, da bi namesto svobodnega združevanja dela in sredstev po novem prevladovalo administriranje. Vsi smo zato, da v jugoslovanskih okvirih hitreje in odločneje usklajujemo in razvijamo naše tehnološke sposobnosti in razvoj, vendar le tako, da povečamo vse možnosti samoupravnega sporazumevanja, posebno med nosilci razvoja.

Številni izkušeni in spo-

sobni ljudje, ki delajo v zvezni upravi ter gospodarskih združenjih, ne morejo spremeniti dejstva, da so le-ta v najboljšem primeru lahko le na jugoslovanskem povprečju in izraža njen povprečni interes. Pri teh so preveč navzoča prizadevanja po delitvi po načelu vsakemu nekaj, ne glede na druge prednosti, kot so znanje, dosežena stopnja tehnološkega napredka in pa sposobnost prispevanja k

skupnim jugoslovanskim koristim. Zato bi vsako povečanje vpliva takega dejavnika – kot je zvezna ali pa vsaka druga uprava – pri odločanju glede razpolaganja in delitve dohodka lahko povzročila samo še večje tehnološko zaostajanje Jugoslavije v Evropi in v svetu.

Mislim zato, da v zadnjem času preveč razpravljamo o tem, ali imamo republikani-

mo odločneje braniti pravice delovnih organizacij, da same razpolagajo s čim večjim deležem ustvarjenega dohodka za združevanje dela in sredstev v jugoslovanskem in mednarodnem prostoru. Širša skupnost bi morala predvsem na široko odpirati vrata za ustvarjalnost našega delovnega človeka.

Naši radiotehniki in finomehaniki so že med vojno

Srečanje taboriščnic Auschwitza in Ravensbrücka

Na vsakem koraku je prežala smrt

Razčlovečenje je bilo v nekaterih primerih tako zelo popolno, da ni od čustev ostalo tako rekoč ničesar, bila je le strahotna otopelost in umaknjenost v svoj lasten nemir, je bilo slišati nedolgo tega na puljskih Zlatih stenah, na srečanju jugoslovanskih internirank iz Auschwitza, Ravensbrücka, Bergen-Belsna in podružnic, v stoterih izpovedih, med solzami sreče, žalosti, zadovoljstva in preprostega dejstva, da si ob strahotnih spominih vendarle živ.

Biti živ. Petsto žena, predvsem iz Slovenije, prišle pa so tudi iz zamejstva, stare Gorice, izgovarja to besedo kot duhovnik molitve pred oltarjem. Zlate stene, kraj veselja, mondeno letovišče, ki je bilo v teh dneh še vedno polno gostov, predvsem tujcev, Angležev, Čehov in Nemcev, so z začudenjem zrlle v pet stotnih žensk, ki so si navdušeno pripovedovale vtise in doživetja. Množico so sprejeli tu-

solucija, ki so jo prebrale na družabnem srečanju. V kulturnem programu so sodelovali mešani pevski zbor Društva upokojencev iz Koprca, gledališka igralka Alenka Svetelova in otroška folklorna skupina iz Pulja.

»Popolnoma podpiramo miroljubno politiko Jugoslavije in vsa mednarodna mirovna gibanja, saj zelo dobro vemo, da je mir nenadomestljiva vrednota,« so trdno pribile, kjerkoli je bila priložnost, teh pa je bilo več kot dovolj.

Reka žena, ki je življenje ni božalo, se je razlila po Zlatih stenah, skrila se je v najskritejše kotičke, si zapuala skrivnosti in radosti, v prestanem odkrivala srečo življenja. Nekateri, pogumnejši in kolikor toliko zdrave, so si privoščile tudi kopanje v sicer izjemno prijetnem in za ta letni čas več kot toplim morju, druge so vanj pomočile le noge, takole do kolen, saj veste, to revmi paše, pa tudi sicer ne škodi. In so se ob namakanju sprostile spomini. Spomini, spomini. Spet druge so zavile po osamljenih potkah, da bi rekle kakšno o otrocih, vnukih, možeh, si potožile vse, kar se je zgodilo od zadnjega srečanja, saj so naposled zato tudi prišle.

Stala je na pomolu, zaskrbljeno se je ozirala, prvi dan srečanja je bil. Obraza, ki ga je iskala, ni našla... nikoli več ga ne bo našla. Njena prijateljica je odšla na daljno potovanje. Ni bila edina.

»Saj, vsako leto nas je manj,« so slišali borovci.

Zgoraj, tik pod recepcijo, je bilo najbolj živahno.

Med živahnostjo in vročim soncem, hrupnostjo tujih turistov, ki so začudeni pogledovali tolikšno število žensk, in pisanjem razglednic je bila v spomine zatopljena tudi Ivanka Živič iz Ljubljane.

»Med vojno sem živela v Celju. Pomagala sem mojim, kolikor se je le dalo. Imela sem zveze s krškimi partizani pa tudi kozjanskimi, kjer je bil tudi moj brat. Nosila sem jim obleko, hrano, sanitetni material in podobno, še posebej veseli pa so bili ciklostilnega materiala, ki ga je bilo zelo težko dobiti.

V avgustu 1944 je bilo vsega konec: aretirali so me v stanovanju, nato sem prebila dva meseca v Starem pisarku. Bila sem obsojena: Ravensbrück. Šla sem skozi dvanajst zaporov in naposled v zbirne barake 27 in 28. Naredila sem izpit za tovarno Siemens in šla delat. Vsem mogočim težavam se je pridružila še bolezen, tifus. Tudi meni ni prizanesel. Sestra Toneta Tomšiča, Ivica, mi je porezala lase, ko sem prišla v revir, vsi so mi pomagali. Ko so tifusarje sežigali, so me za roko odvedle iz barake, da bi jim ne prišla v roke. Rada bi izvedela, kje živi to dekle...

Spominjam se neke Angležinje, kapojinje, ki je bila zelo groba do sojetnic. Čestokrat nas je klofotala...

Danes? Navajeni smo skromnosti, predvsem pa smo veseli, da smo živi.

Marija Kladnik-Mira ni taboriščnica v pravem pomenu besede. V taborišču Ber-

Marija Kladnik-Mira

gen-Belsen se je le - rodila. Zgodilo se je 23. junija 1945, vojna vihra je minila. Bila je dekletce, eden redkih otrok, ki se je rodilo v taborišču. Ženske so vedele le za tri primere. Mariji so dali ime Mira, zaradi miru, ki je že objemal bergenbelske barake.

»Vem za primer, ko so fantku, rojenemu v taboriš-

Sonja Lapajne-Oblak

ču, dali ime Zmago, pripoveduje Mira. Mati je za partizane nosila pošto, oče je bil v gozdu, živeli so blizu Nove Gorice.

Potem se je zgodilo, mati je morala, noseča, oditi, nihče ne more dojeti, koliko je

Ivanka Živič

pretrpela. Še danes skorajda ne mara govoriti o tem...

Od daleč sem jo videl. Bližala se je naši mizi, ko pa je, bržkone instinktivno, doje-

la, da se pogovarjamo o njej, se je skrušeno obrnila in s trudnim korakom oddaljila: ni se hotela pogovarjati, hotela je pozabiti in zakopati zgodovino, le žal, da se to ne da storiti.

Tudi Sonja Vrščaj, doma iz Šepulj pri Sežani, je doživljala isto. Zgodovina je neprizanesljiva.

Vroč zrak miglja med borovci.

Pod nami petje: »Nabrusimo kose, že klas dozoreva!«

»Tudi v Auschwitzu smo jo peli,« pravi Sonja. Kljub temu, da smo trpele, smo se vendarle znale razvedriti. Ob nedeljah smo se zbrale za barakami, čepe ali sede in potihlo zapele, sicer pa nas tako ali tako niso razumeli. Pele smo partizanske in domoljubne pesmi, tudi Prešernova Zdravica se je znašla vmes. Največkrat smo prepevale Oh, kako je dolga, dolga pot, Nabrusimo kose, Kovači smo, Sem slovenska deklica, pesmi pač, ki zbuja jo upanje, ljubezen, ponos, da si Slovenec...

Avgusta 1944 smo začeli ustanavljati organizacijo za odpor. Neko dekle, če se ne motim, je bila Srbkinja, je hodila od barake do barake, iskala partijke, skojevke, ustanavljala skupine. Jaz sem bila v skupini, ki naj bi vdrla v skladišče, kjer so bile lopate. Z njimi naj bi presekali električno žico. Rekla je, da ima zvezo s poljskimi partizani, ki bodo napadli taborišče z zunanje strani, mi pa bi pritisnili z notranje.

To se ni zgodilo - odpeljali so nas v drugo taborišče. Pozneje so mi tovarišice povedale, da so Nemci to dekle odkrili in jo ubili. Dan, ko so jo iskali, so morale njene tovarišice ves dan klečati - prepričane so bile, da jih bodo vse skupaj odpeljali v krematorij...

Sonja Lapajne-Oblak je bilo videti povsod. Neutrudno je skrbela, da bi njene tovarišice in sotrpince, tudi sama je bila v Ravensbrücku, preživljale dneve ob morju kar najbolj prijetno. Spregovorila sva na hitro, čakali so jo predstavniki hotela Splendid, kjer je bila še isti dan proslava, kjer je tudi govorila.

»Zadovoljna sem, vse je v redu, stanovanje, hrana, ljudje so prijazni. Na Brionih je bilo zelo zanimivo, vendar so bile ženske razočarane, ker niso videle tropov srnic in jelenov, bržkone so se umaknili v notranjost, saj je bila trava zaradi suše povsem ožgana. Zelo zanimiva je nova razstava Titovih fotografij, veliko vrednost predstavlja arheološka zbirka v cerkvi tik ob pristanišču, tudi etnografska zbirka je vredna ogleda. Največ veselja je bilo videti seveda ob živalskem vrtu, vsi po vrsti pa smo bili navdušeni nad ureditvijo otoka, stezicami, bujnim rastjem... škoda le, da si še vedno ni mogoče ogledati Titovega brionskega bivališča. Kakorkoli že, srečanje je bilo enkratno doživetje.

Pohvaliti moram organizatorje v Splendidu, ki so nam za naš kulturni program dali na voljo prostor ob bazenu. Zelo posrečena rešitev.

V veseli družbi, domislisce so se kar kresale, sem srečal

Resolucija

Preživele jugoslovanske jetnice nekdanjih nacističnih koncentracijskih taborišč Auschwitz in Ravensbrück, zbrane na mirovnem zborovanju na Zlatih stenah pri Pulju, zahtevamo:

v imenu tisočev naših rojakov in sotrpincev, ki se iz uničevalnih taborišč niso vrnili,

v imenu milijona žrtev, ki jih je dalo naše ljudstvo v boju za svobodo in pravičen mir,

v imenu naših otrok in vnukov, ki imajo pravico do življenja v svobodi in varnosti,

da se zaustavi nesmiselno oboroževanje,

da odgovorni zanj uredijo sporna vprašanja s pogajanj in po drugih miroljubnih poteh,

da preneha izigravanje določitev Združenih narodov in sklepne listine iz Helsinkov in najde miroljubni svet sredstva in poti za novo ureditev gospodarstva, ki bo zagotovila vsem ljudem dostojen delež pri uživanju zakladov naše skupne domovine, Zemlje.

Prepričane smo, da je samo tako mogoče doseči trajen in pravičen mir.

Kot žive priče grozot, ki jih lahko prizadene človek človeku, in z moralno močjo, ki nam jo daje prestano trpljenje, terjamo zase in za prihodnje rodove svet brez izzivanja in sovraštva, kjer bo imelo veljavo delo za dobro človeštva, ne rožljanje z orožjem in razkazovanje moči. S to zahtevo podpisamo prizadevanje gibanja neuvrčenih in se vključujemo v skupni boj vseh naprednih miroljubnih sil sveta.

Sprehod po Brionih

Marijo Šavli-Tatjano iz Zlatolmina.

»Menda je bilo konec junija 1944. Vračali sva se s tovarišico z Vojskega, s konference AFŽ. Šli sva nekoliko preblizu Tolmina pa so naju zajeli domobranci. Nič se ni dalo storiti. Literaturo, ki sva jo nosili, sva skušali skriti. Ni šlo. Med listi je bila tudi izkaznica - prepustnica za tovarišico Nadjo, članico okrožnega komiteja KPS. To je bilo zanj brez dvoma zelo obremenilno. Deset dni so naju pretepali v Tolminu, čakali sva, da naju ustrelijo. Potem smo odšli.

la. Danes sem srečna, rada se srečujem s sotrpinkami. Doslej smo se srečale tretjič: v Medulinu, v Fiesi in tokrat, v Pulju oziroma na Zlatih stenah. Izlet na Brione je bil sicer čudovit, vendar zame prenaporen, ker težko hodim, in nisem mogla vsega videti, vendar nisem bila edina... Žal mi je, da nam organizatorji niso pripravili vlakca, ki bi nas popeljal naokoli in razbremenil naše bolne, utrujene noge. Videla sem, Nemci so se vozili, Italijani, me pa...!

Ko je dan pozneje na uradnem delu srečanja spre-

Petja na Zlatih stenah ni manjkalo, in to - ubranega. Tokrat so se odrezale Primorke.

Beljak, Celovec, Dunaj, Praga, zadnja postaja Fürstenberg pri Ravensbrücku. Tam so nas pričakali esesovci.

Nerada se spominjam tega gorja. Človeka je streslo že ob napisu nad vrati, zgrozil si se nad esesovci invalidi, ki so staknili rane na frontah in so bili že zaradi tega jezni nase in na ves svet. Dovolj velik vzrok, da je nasilje kar sijalo iz njih. In spet: Poljakine interniranke so strahotno kričale nad nami, nas zmerjale brez razloga...

Navsezadnje, kaj bi pripovedovala, vse je že zapisano, nič novega ne bom poveda-

govoril v hotelu Splendid podpredsednik SO Pulj Anton Perovšek in pozdravil številčno žensko družino z izbranimi, ljubeznivimi, iskrenimi in zares toplimi besedami, na kratko, a doživeto, je bila marsikatera težava pozabljena in toplota se je znova naselila v srca, v puljske dni.

Tako je bilo med borovci, med petsto ženami, spomini in nenehnim strahom, ki je opominjal: nikoli več, spametujte se ljudje... v imenu naših vnukov, prihodnosti in preteklosti!

Milenko Strašek

Marija Šavli

di Brioni: skorajda brez izjeme so bile zadovoljne, srečne, da so videle Titov otok, le to jih je motilo, da zanje vlakec, ki prevaža goste po otoku, ni vozil - za malo denarja, bil je skrajšan program. Za nekatere je to seveda pomenilo, da so morale ostati v pristanišču, nedaleč od elegantne ladjice Podgorika, na katere krovu je bil večkrat tudi Josip Broz. Pesačenje je bilo zanje prenaporno, prireditelj pa se na to

Sonja Vrščaj

kajpak ni spomnil. Grenka kapljica pač, ena več v življenju, ki ni poznalo usmiljenja.

V dneh, ko so se ženske že tretjič srečale, prvič pred več kot desetimi leti, je dozorel sklep, naj srečanje ne bo le srečanje, pač pa tudi ostra obsodba nasilja in oboroževanja, medsebojnega tekmovanja in reševanja sporov z orožjem v rokah. Tako se je na srečanju, ki je tudi sicer nosilo uraden naziv Mir je edina pot v srečnejšo bodočnost, rodila re-

Celjskemu obrtnemu sejmu ob rob Drdranje mitraljezov nad sejmiščem

V evforičnem ozračju nad uspehi jugoslovanskega (predvsem pa slovenskega) malega gospodarstva je na celjskem mednarodnem obrtnem sejmu seveda veliko majhnih, nepomembnih stvari mimogrede utočilo v pozabo, ostalo za kulise. Številna posvetovanja, sklepanja kupcij, obiski vodilnih posameznikov pa kajpak tudi govori in z njimi pohvale, tu in tam tudi kritike ob spremeljavi bučnega razpoloženja in številnih narodnozabavnih ansamblov, so prekrila dejstvo, da je celjski obrtni sejem, četudi organiziran na zavidanji vredni ravni, prerasel samega sebe, da se je razrasel do takšnih meja, da bo treba v prihodnje premišljati o novi organiziranosti. Vendar to ni predmet tega zapisa, ki ne želi biti kritika, še manj nasprotovanje vse bolj razvejanemu obrtnemu sejmu, ki v mnogočem nadomešča uvoz, ki nas vse tako žuli in muči v naših prizadevanjih za čimprejšnjo postavitev našega gospodarstva na trdne, zanesljive noge. Gre prej za medsebojno dogovarjanje vseh, ki v Celju lahko kaj rečejo, ki jim ni mar, kakšen vtis bo sejem (in je) naredil, kaj z njim hočemo in čemu je namenjen. Rekli bi, da je nastal krajši stik – ali pa morda pomanjkanje občutka, kaj je v nekem določenem trenutku prav in kaj ne, sprejemljivo in za trenutno ugodno in v mejah ustaljenih pravil obnašanja ne le nas, pač pa tudi gostov, ki jih na celjskem obrtnem sejmu ni bilo malo – tudi iz drugih držav, predvsem naših najbližjih sosed.

V dopoldnevu drugega dne sejma, obisk je bil tako rekoč na višku, vse ceste do

hale Golovec, kjer je že vsa leta razstavišče vse bolj obetajoče prireditve, so bile zapolnjene s številnimi avtobusi registracij od Triglava od Djevdjelije, so se že kar zgodaj oglasili grozeči, vsiljivi rafali mitraljezov in ta, brzkone ne vsem obiskovalcem sejma prijetna muzika, ki, četudi brez zlega namena, hočeš nočeš spominja na nasilje, je trajala kar nekaj ur. Ropotanje z bližnjega hriba Golovec se je vsiljevalo obiskovalcem kar precej časa. Hkrati z rezgetanjem hladnega orožja so se nad halo Golovec in nad mestom prepeljevala letala z bližnjega športnega letališča Levec – človek je imel občutek, kot da gre za manevre, četudi je šlo za povsem rutinske vaje fantov vojakov iz bližnje vojašnice, česar so Celjani že sicer navajeni. Gotovo pa je, da v dneh celjskega obrtnega sejma, ki je privabil v mesto ob Savinji nekaj stotisoč obiskovalcev, ne le iz domovine, pač pa tudi iz tujine, regljanje mitraljezov kajpak ni bilo osvežilno dejanje. Zna biti, da se je kdo vprašal, čemu vse to in kaj bi radi dokazali, čeprav, po udarjam, brez kakršnega koli zlega namena. Ne gre namreč pozabiti, da je človek pač takšen, da kaj hitro sklepa, in kadar to počne, nemalokrat zaide tudi v meglene misli, ki z resničnostjo nimajo nobenega opravka.

Kakorkoli že, pomanjkanje občutka za pravo mero je tokrat botrovalo tudi sicer zares vzorno urejenemu in organiziranemu celjskemu obrtnemu sejmu – treba se je namreč sporazumevati, kadar gre za stvari, v katerih naj ima besedo vse mesto, vsi njegovi prebivalci.

Milenko Strašek

Zdravje, naše bogastvo

Samogovori starega borca

Zdravo, tovariši! Tako se pozdravljamo, vsaj večino. Tisto: bogdaj in podobno smo zdavnaj zavrgli, in če je tu tam kak posameznik to staro šaro spet privlekel na dan, jo uporablja predvsem zunaj ZZB. Pozdravljamo se torej zdravo, pogovarjamo pa večkrat precej nezdravo – o boleznih in težavah, ki jih prinašajo seboj te mnogovrstne znanilke poslednje resnice. »Kako se kaj imaš?« »Ah, dobro, samo ta išias... siva mrena... bivša noga, še vedno me trga po njej... srce... ta brezkonca dolga vrsta nepremagljivih sovražnikov, to je bolečina, ki vedno znova draži in greni ostanek življenja vsem tistim med nami, ki ne zmorejo odgovoriti: »Dobro, samo da sem zdrav!« Pogovori te vrste so sicer, letos pa posebno še bolj pogosti od razprav o evidentiranju možnih kandidatov za odgovorne funkcije v federaciji in republiki, pa tudi zagnani so takšni pogovori in hudo konkretni.

»Bil sem v Radencih,« pripoveduje tovariš, ki je tam prebil teden dni manj, kot mu pripada,« pa moram reči, da je zdravstvo krenilo s hitrimi koraki v tisto pravo smer zdrave ekonomske logike. Na vsakem koraku čutiš poslovni duh, ki ga je nekdanji bolnišničar in zdraviliščar tako manjkalo. Se spominjaš časov, ko so sestre in zdravniki izgubljali čas v praznem kramljanju z bolniki in invalidi, časov, ko so spraševali paciente vsakršne neumnosti, in sicer nepomembne reči, kot tisto o počutju, razpoloženju in – no, tisto o prebavi? Zjaj je pa čisto drugače. Končno se je tudi naše zdravstvo otre-

slo gnilega socializiranja in popolnoma obvladalo »biznis«. Kar pogledate – že pri sprejemu občutiš, da tvoje zdravje ni le tvoje zasebno, temveč narodno bogastvo! Terapijo na primer ne predpisujejo kar na podlagi izvidov nekakšnih zdravnikov, ki se na klimatske onegavščine kaj malo zastopijo. Ne, tamkajšnji zdravnik vrže znanstven pogled, resda bolj komercialne narave na podatke o družbenem proizvodu in plačilni bilanci tvoje občine, potem pa frč, frč se seznam terapevtskih posegov naglo krči v duhu gospodarske stabilizacije in odvisno od ekonomske cene posameznega posega. Te pa so na sveteovni ravni, verjemite, prav kakor super bencin, niso kar tako! Splošni pregled stane šestdeset tisoč.«

Lojze, eden tistih iz naše občine, za katere je zmanjkalo denarja, da bi se odšli v Radence, Dobro ali Šmarješke Toplice, ga je grodo pogledal in menil, da le ni prav vse to, kar se dogaja, kaj zaradi ekonomskega povišanja cen sredi leta je on, kakor še nekaj drugih seveda, ostal doma. Do nadaljnjega, tako so mu rekli v zdravstvenem domu. Do takrat, ko bodo v zdravstveni skupnosti izvirali kakšen vir potrebnih dinarjev, če ga bodo. »Vidiš, ga je tolažil za letos že klimatizirani tovariš, »to je pa zato, ker je zveznega denarja zmanjkalo, republiškega ni bilo, občinski pa mora biti, ni vrag, saj smo se bojevali vendar po občinah. Če ne drugače pa iz samoprispevka!« Lojze je zagodrnjal, da je svoj samoprispevek že davno, davno dal in če ga ne bi, mu ne bi

bilo treba na stare dni prosjačiti za zdravljenje in čakati na zvezno, republiško ali občinsko miloščino. Zagrenjen tip tale Lojze, malodušje ga zmaguje.

Na okno je potrkalo. Zagledali smo zaripli obraz starega tovariša, hudega srčnega bolnika. Naslanjal se je na zid in komaj smo ga spravili v pisarno. »Uh, uh«, si je oddihoval, popil kozarec vode, vtaknil pod jezik tableto in povedal danes ni srce krivo, da sem tak. Smolo imam, da sem še vedno invalid, pa sem moral danes v Sevnico na komisijo, da so mi potrdili napotnico za zdravlilišče. V čakalnici sem že gugal, v avtobusu pa sem že mislil, da je po meni. Če človek pomisli, da bi zaradi trde noge kmalu umrl.« »Pa še zastoni!« je dodal tisti zagrenjeni in nepoučeni Lojze, »saj denarja bo mogoče in komaj zadosti še za nas, ki smo napotnice že poslali.« Človek ga je pogledal, se ozrl po nas in vtaknil pod jezik še eno tableto. Da ne bi kakšne nesprejemljive zini. Pa ne bi umrl zaradi trde noge, ne zaradi birokracije bi ga bilo konec.

Kakor me je srce bolelo ob teh prizorih, sem nekje globoko v sebi nekakšno potuhnjeno zadovoljstvo. Tega, povsem neprimernega čustva nisem znal razvozlati, in me je še dolgo v noč mučilo in sililo v samogovore. Premleval sem to misel o zdravju borcev od samega začetka, od takrat, ko ga je bilo še na pretek, ko je bilo še čisto poceni in ko smo ga tako radodarno razdajali. Kri, rok, noge – zdravje. O razdanih življenjih si ne drzmem premišljati. Pa nismo razdajali zdravja lahkomišel-

no, ne. Premišljeno in zavestno smo ga razdajali, da bi imeli vse to, kar imamo in še za mnogo več celo od tistega, kar smo že imeli, pa se nam je -baje po lastni krivdi izmuznilo iz rok. No, ta je lepa! Kakor da bi bili prav mi tisti, ki smo navili sedanje cene našega zdravja tja pod oblake in kakor da je prav nam še vedno najmanj mar tega narodnega bogastva. Vso kritiko zaslužimo. Ob tem se mi je posvetilo in odkril sem izvor tistega hinavskega zadovoljstva v meni samem: blagor nam, borcem, ki smo pokoj dočakali v strumnih vrstah ljudske aramide in se nam ni treba drenjati pred občinskimi in regijskimi komisijami ter hoditi vsakih nekaj let na klimatsko zdravljenje! Armada ne pozna slabljenja svojih vrst, in tako smo vojaški penzionierji pred vojaškimi zdravniškimi komisijami obravnavani popolnoma enakopravno z aktivnimi starešinami in tudi za nas veljajo menila kot za vse druge zdrave, mlade ljudi v najboljših letih. Pri pokojnih bomo na takšno enakopravnost sicer še malo pokačali, tja do leta 1987, a vendar – kako ponosno to zveni! Armada pa je trdna tudi v teh obrobni vprašanjih. Ni se nam bati, da bi nas odvrгла v isti koš z drugimi, nevojaškimi borci. Ko se bo našel dinar še za tistih tisoč takšnih borcev, ki naj bi bili delni silnega privilegija, da bodo dva ali tri tedne gledali trumo tujcev, ki je zmagovito osvojila naša naravna zdravilišča in uradno miselnost, bomo mi, vojaški borci lepo mirno sedeli doma pred ekran in v hladu uživali ob tisti znani melodiji z EPP: moja domovina.

Popolnoma sem se predramil in vest me je pekla, verjemite. Pa – na zdravje!

Na položaju, 22. 9. 1985
Črt

Na razvpiti, pa vendar odmaknjeni reki Tari III

Topalovići, zaselek, bogu za hrbtom

Tistega dne, ko smo obstali v taboru Brštenovica, smo pravzaprav storili tako z določenimi nameni. Vse tri dni, ko smo potovali po reki navzdol, smo visoko v hribih na levi in desni lahko opazovali majcene zaselke pa samotne hiše, pašnike, velike za dobro rjuho – in črede ovac. Spraševali smo se, kako živijo ti ljudje, kako vzdržujejo zvezo s svetom, z zdravniki, pošto, kje imajo elektriko, vodo, od česa sploh živijo?

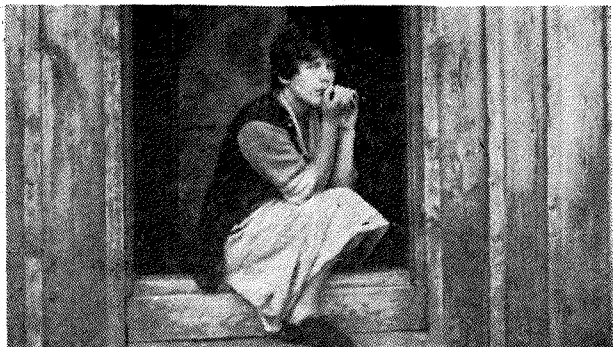
Pa smo jo sredi dopoldneva mahinili (z improviziranim brodom) čez reko in strmo navzgor. Malo po skalah, malo po divjem gozdu. Gospodar Preljub nam je v kampu zabil, naj se pazimo kač in tega, da bi zašli s poti. Ker pa smo novinarji vsega hudega vajeni in tudi v orientaciji nismo ravno najslabši, smo jo po dobri uri in pol primahali na gorsko planotico, prav tako, ki nas je z globine kanjona vabila v sončni bleščavi.

Nekaj korakov pred živinsko stajo nas je na poti srečal gospodar, mlajši Topalović iz zaselka – Topalovići. Kar sapa mu je zaprla, ko je na domači ozki gazi srečal peterico tujcev, ki so mu potem še povedali, da gredo prav k njim domov. Kot pravi hribovec pa se ni zmedel za dolgo. Odgovoril je na nekaj radovednih vprašanj zagrebške kolegice, nas povabil, naj kar stopimo naprej, saj nas bosta doma pričakala žena in ded, medtem, ko je sam nadaljeval pot v sosednje naselje k prijatelju, z neodložljivim opravkom.

Za kratkim ovinkom, ko smo že prekoračili košenino, po kolovozu sto korakov, smo prispeli do prvih hiš. Vse po vrsti so lesene, obite z letvami, z betonskimi temelji. Opeka na strehah je novejša in se rdeče sveti v zeleno pokrajino; zamenjala je nekdanjo leseno kritino. Sem ter tja še stoji

kak starinski hlev, spodaj kamnit in zgoraj lesen, z značilno bosansko štirikapno streho.

Ob rumenkasti hiši se podi- jo trije otroci, na pragu nas nezaupljivo opazuje gospodinja, pod slivo pa se grejeta na soncu dva deda.

Slavica Topalović bo šla naprej v šole. Nič si ne želi, da bi kot njena mama pasla ovce in samevala v gori.

Stopimo bliže, se predstavimo in kot da bi mignil, izgine vsa opreznost. Domači ded Obren jih ima že krepko čez osemdeset, njegov obiskovalec in prijatelj, ded Mirko Milanović iz zaselka Vjernovići pa jih ima le nekaj manj. Pogovor steče, kot bi starčka dobro vedela, kaj nas je prignalo: »Naše bogastvo je le v drveh, kamnu in vodi,« sta nam povedala, in da je dve dobri uri hoda do glavne ceste, od koder je treba vsakršen večji to-

vor pripeljati na konjskih hrbtih. Tako je z vsako opeko posebej, pa s cementom in strešniki... Na jesen (ravno v času, ko smo jih obiskali) si domači nabirajo ozimnico in vse potrebno, da bodo preinili skozi tri mesece zimske osame. Spravljajo krmo za krave in ovce, prinašajo iz trgovine najnujnejše. Otroka pa, Slava in Silim, ki sta šoloobvezna, bosta odšla k sorodnikom v vas Čelebići, da ne bi ostajala doma, saj so pota največkrat pozimi neprehodna.

V teh krajih so še vedno živa

tudi med »triftarje« – splav-

darje. Ded Obren, ki je preživel že tri vojne, ni v zadregi, ko ga vprašamo, kako je bilo v teh krajih med zadnjo svetovno vojno. »Eh, bili so to grdi časi. Kar jaz pomnim, smo ob vojnah vedno bežali. Med zadnjo smo jo odnesli tja čez, v Črno goro. Bali smo se. In v prvi vojni smo tudi bežali. Takrat je bilo v naših krajih še huje kot v obdobju od enainštiridesetega do petinštiridesetega. Spominjam se, da je bila takšna lakota, da v Foči tudi za vrečo zlata nisi mogel kupiti hrane. Kdor ni imel doma vsaj malo živine in zemlje, je težko preživel. Številni Muslimani, ki so bežali s svojih domov in so se vrnili na izropano, so od gladu pomrli. Naši Topalovići so bili na tromeji med Turčijo, Avstrijo in Črno goro...«

V teh krajih je pač tako: če se odločiš, da ostaneš, boš vedno ostal kmet na skopi zemlji, bogu za hrbtom, nad bleščečo Taro v kanjonu. Reven, a svoboden, v marsičem še zaščiten pred onesnaženostjo urbanih naselij, razpet med ovčjo čredo, kravjo stajo in gozdom. Ostal boš med navadami, ki gredo iz roda v rod, s starimi bajkami in groznimi zgodbami o gozdnih možeh, skratih in vilah.

Slavica, ki postaja že Slava, najbrž ne bo ostala v gori. V srednjo šolo pojde, potem pa že kam – v svet. Toliko tega se je bila že naučila, da ji postaja domači prag premajhen in da ne verjame več v pravljice, ki jih sliši ob večerih. Njena mati pa bo ostala. Zato nas je, ko smo odhajali, povabila, naj se zanesljivo oglasimo, ko bomo

naslednjič prišli na Taro. Takrat da nam bo spekla pravo »savijačo«, ki je danes ni mogla, ker smo prišli tako nenadoma.

Strmo navzdol, nazaj k reki gremo. Razpeti med lepoto kraja, prijaznostjo teh hribovc in že z mislijo na mesto in vrvež, ki nas čakata ob vrnitvi domov.

Ubogi stari Rousseau! Lepo je rekel in dobro mislil, ko nam je pustil svoj vzklík o vr-

če, priprava ozimnice, kurjave... Tukaj pa ta tiha, nežna voda. Sprašujemo se, doklej še? Koliko časa bo Tara vsaj za oči še taka, »da ji prozornih globčin nesnage divje kup ne zmoti«?

Potovanja je konec. Nekam počasi in obotavljivo se spravljamo s splava gor k cesti, še ne čisto zavedajoč, da zares odhajamo. Vendar je nekaj postalo na tej poti jasno: zblížali smo se z ljudmi in kraji, Tara

Takole smo se fotografirali ob koncu naše poti. Majhen splav je bil v štirih dneh potovanja po Tari prava mala Jugoslavija.

nitvi k naravi. Ampak kaže, da takšne poti nazaj, kakršno je imel v mislih – ni. Lahko pa obvarujemo pred poginom to, kar je od narave še ostalo, da ne bo kar tako pred našimi očmi izginjala, in da bo zanamcem še kaj ostalo.

Zadnji dan skupnega potovanja s splavom po Tari smo doživeli najlepše pejzaže. Srečno smo prevozili najhušo brzico in zapluli v miren tok prodnatega korita.

Brez opozorila, spontano smo vsi utihnili in prislusnili tišini. Med žvrgolenje številnih vrst gozdnih ptic in rahlo žuborenje vode se je vrivala nadležna misel o vrnitvi »v civilizacijo«. Človeka čaka v mestu vse mogoče: službene naloge, domači, kino in gledališ-

nam ni več abstraktni pojem za abstraktni boj ekologistov. Še bomo prišli, še bomo pisali o tej reki. Radi bi jo približali tudi vam, dragi bralci. Če vam zdravje dobro služi in če ste na primer navdušeni planinci, vam tudi Tara ne bo pretrd oreh.

Lahko bi zapisali še to in ono o načrtih za novo elektrarno na Drini, lahko bi se odpeljali tja čez, nedaleč stran, kjer se za največjim umetnim je-zom v Jugoslaviji /pri HE Martinje/ razteza veliko umetno jezero – toda to bi bila že nova zgodba, nova pripoved o nujnostih našega časa in o zginevanju nekdanje pokrajine.

/konec/
B. Ž. J.

Greenpeace

Odstop francoskega obrambnega ministra Charlesa Hernuja in odpustitev šefa francoske tajne službe Pierra Lacosta pomenita kratek premor za socialistično vlado Francois Mitterranda, ki se izmika pojasniti vpletenost Francije v afero Greenpeace. Čeprav so izsledki najnovejše ankete med prebivalstvom potrdili mnenje večine francoskih odraslih državljanov, da je francoski državni vrh vedel skoraj vse, kar se je dogajalo v zvezi s potopitvijo novoze-landske ladje Rainbow War-

njegovo brezvestno uničevanje narave. V ospredju dejavnosti gibanja Greenpeace, ki ga je v Kanadi ustanovil David McTaggart, je zlasti boj proti jedrskim poskusom na različnih območjih zemeljske oble, prav tako pa tudi proti iztrebljanju tju- lenjev in kitov, kot za čista morja in oceane. Pri tem se arterije gibanja ne omejujejo zgolj na ulične demonstracije. Znanе so na primer njihove akcije »škropljenja« srebrih tju lenjev z rdečo barvo, saj so le tako postali varni pred lovci, nadalje nji-

Francozi pa so jih od leta 1966 do letos izvedli kar 106 na Muroroi, tako da je od otoka ostalo kaj malo. Jasno je, da druge sile za omenjenimi prav nič ne zaostajajo.

Člani gibanja Greenpeace so v svoji preteklosti na primer na Big Ben v Londonu izobesili plakate z vsebino naperjeno, proti britanski politiki. Pred dvema letoma so se izkrcali celo v Sibiriji, da bi izrazili svoje proteste proti kitolovu. Akcija Greenpeacea-Zelenega miru, ki je povzročila afero, se je ujemala tudi s politično akcijo pacifiških držav. Šestega avgusta so namreč v Rarotongi na Cookovih otokih podpisali sporazum o nejedrskem

Kje počastiti spomin na žrtve nasilja

Dva dogodka, ki sta bila vrinjena v letošnje spominske dneve ob 40-letnici zmage nad fašizmom v drugi svetovni vojni, opozarjata, da še vedno ni vse na pravem mestu, ko govorimo o spominskih dnevih in o obujanju spomina na žrtve vojne in fašističnega nasilja. V mislih imamo majski obisk ameriškega predsednika Ronalda Reagana v Bittburgu v ZR Nemčiji, na pokopališču, kjer se je poklonil celo mrtvim esesovcem, in pa nedavni korak japonskega predsednika vlade Nakasoneja, ko je v Tokiu demonstrativno vstopil v tempelj Jašukuni in počastil spomin tudi tistih japo- nskih oficirjev, ki jih je mednarodno so- dišče kot vojne zločince obsodilo na smrt. Zdaj so znova na vrsti Nemci.

V zahodnonemškem Bundestagu se začneta parlamentarna razprava o tem, kje naj stoji spomenik padlim, kakšne oblike naj bo in kaj naj bo na njem napisano. Za zgled naj bi poslanci vzeli razpravo o urejanju muzejev nemške zgodovine v Bonnu in Berlinu. Preseneča predvsem dejstvo, da hoče imeti kancler Helmut Kohl soglasje parlamenta za urejanje tega dokaj občutljivega vprašanja za Nemce, za njihove so- sede in druge žrtve nacistične agresije.

Že februarja letos se je posebni odbor Bundestaga ukvarjal s prostorsko in arhitektonsko stranjo projekta za spominsko obeležje, kjer bi tuji državniki polagali vence. V Bonnu se zavedajo, da je treba vprašanje urediti, kajti zelo neprijeten je spomin na tiste državniške obiske, ko gost še pomisli na hotel na to, da bi v Bonnu položil venec na kraj, kjer ni točno določeno in zapisano, za kakšne in čigave žrtve gre. V mnogih državah je spomin na naci- stično divjanje še preveč svež, da bi držav- nik tvegal žalitev čustev svojih ljudi in ne- premišljeno ukrepal med obiskom v ZR Nemčiji.

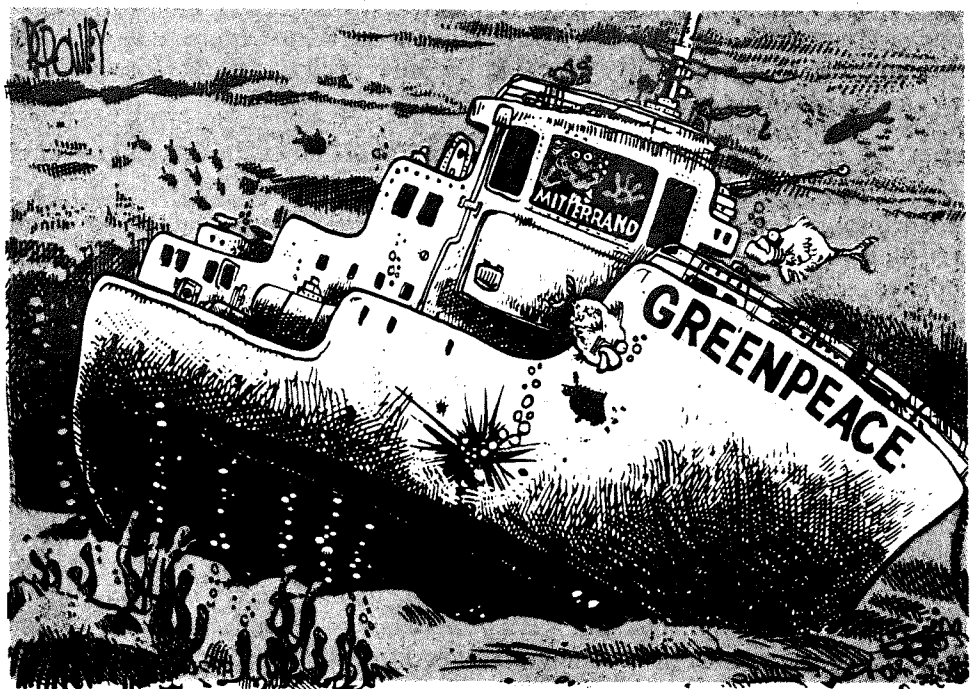
Konec aprila letos so se predstavniki zahodnonemških političnih strank srečali pri predsedniku Bundestaga Jenningsu, ta mesec pa bodo sestanek ponovili. Konec

junija so vse parlamentarna frakcije dobile novo dokumentacijo o napredovanju pro- jekta. Stvar je bila tedaj že v rokah ministr- stva za gradnje. »Državni protokol zahte- va«, tako je zapisano v dokumentu, »spo- minsko in svarilno obeležje obenem, in si- cer v glavnem mestu Bonnu«. Za zdaj ure- jeni spominski park na severu Bonna je po mnenju parlamentarnega odbora oziroma komisije samo začasna rešitev. Tam so po- kopani vojaki iz prve in druge svetovne vojne. Na kamnitih ploščah so zapisana sa- mo imena in datumi, ne pa tudi čini in rodovi vojske. Tam počivajo tudi žrtve bombardiranj, številne tako imenovane žr- tve letalskih napadov, menda pa tudi ruski vojni ujetniki, ki niso preživeli strahot pri- silnega dela po nacističnih tovarnah in ta- boriščih.

Pomanjkljivosti takšnega spominskega kraja so zelo zaostrele problem uresničenja zahteve iz državnega protokola. Slišati je bilo upravičene očitke iz judovske občine v ZR Nemčiji, da niso nikjer omenjeni Ju- dje, ki so jih nacisti načrtno uničevali, po- zabljeni so stotisoči Romov in Sintijev, ki so izginili v krematorijih in še bi naštevati. Na kraju, kjer je bila centralna judovska sinagoga v Bonnu, je zdaj parkirišče. O sporu, ki ga je sprožil predlog v Bergen- Belsnu, da bi neko mestno ulico imenovali po Ani Frank, pa ne kaže znova govoriti.

Nemci se zavedajo, da se drugi narodi lahko omejijo pri postavljanju spomenika padlim samo na svoje ljudi, Nemcem pa je nacistem zapustil drugačno dediščino. Pol- nih 40 let se niso mogli dogovoriti o tem, ali naj bo objekt spomenik ali pa svarilno znamenje, ki naj po eni strani priznava zgodovinsko odgovornost Nemcev za voj- no, po drugi strani pa počasti spomin ti- stih, ki jim ta slava gre, ne pa kogarkoli, še predvsem pa ne tistih, ki so zavestno krivi za vojna razdejavanja in za človeške žrtve med vojno.

11

rior, v francoskem javnem mnenju obstaja tudi drugač- na sodba. Da je francosko vodstvo moralo molčati v in- teresu države. Potopitev la- dje, ki jo je pacifistična or- ganizacija poslala v Tihi oce- an, da bi onemogočila fran- coske jedrske poskuse na atolu Muroroi, pomeni sa- mo kratkoročen »uspeh« francoske tajne službe, ki pa je izzval afero z dolgoročni- mi posledicami. Prizadeva- nja opozicije, da bi zamajala že zibajoči se stolček Mitter- randove vlade, se nadaljuje- jo in iz dneva v dan razkri- vajo nove podrobnosti.

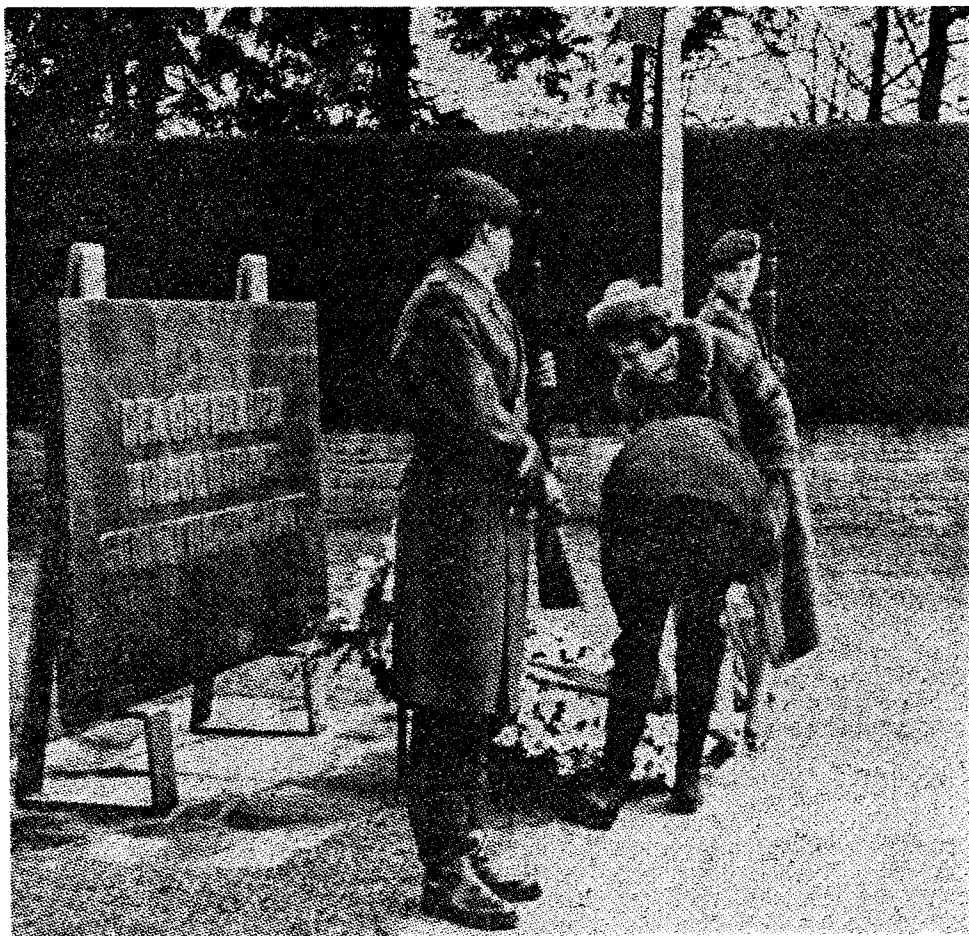
Gibanje Greenpeace že petnajst let opozarja na za- blode človekovega uma in

hova plovba med sovjetski- mi ali japonskimi ladjami kitolovkami, ki so množično ubijale kite itd.

»Podružnice« Greenpe- acea so ustanovili v Avstrali- ji na Novi Zelandiji, v Fran- cijii in v ZR Nemčiji. Akcije so res drage, toda uspehi so na dlani. Na Aleutih so ZDA ustavile jedrske poskuse, na škotskem otočju Orkney so rešili približno 5000 tju lenj- skih mladičev, Avstralija pa je ustavila lov na kite. Prav območje Tihega oceana je od leta 1946 prizorišče za- strašujočega števila jedrskih poskusov. Samo Velika Bri- taniija je od leta 1950 do 1960 na otočju Monte Bello izved- la šest jedrskih poskusov

območju, države podpisnice pa so bile Avstralija Zahod- na Samoa, Fidži, nova Gvi- nej, Solomonski otoki in nekatere manjše otoške dr- žave. Greenpeace je po po- topitvi ladje Rainbow Warrior, Mavrični bojevnika, poslal proti Muroroi novo ladjo, ki naj bi ovirala Francoske je- drske poskuse na tem ob- močju. Rainbow Warrior naj bi pred podpisom omenjenega spo- razuma odplula do atola Mu- roroi in onemogočala napo- vedano francosko akcijo. Ladjo so v novozelandskem pristanišču Auckland potopi- li prav zato.

M. Lamprecht

Takole je ugledna gostja kraljica Beatrix položila venec k spominski tabli na bon- skem severnem pokopališču. Naloga, o kateri se je Nemcem tako težko dogovoriti.

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE

Stroj

Radlje ob Dravi

TOVARNA INDUSTRIJSKE OPREME p. o.

Telefon h. c. (062) 871221
Komerčiala (062) 871176
Direktor (062) 871153
Telex: YU STROJ 33390
Telegram: STROJ RADLJE 62360
Železniška postaja: Vuhred
Banč. rač. pri NB Dravograd
51820-601-12921

IMOS

sgp
gradišče
cerknica

61380 CERKNICA ●UPRAVA 791-004 ●DI-
REKTOR: 791-075 ● TEHNIČNI DIREKTOR:
791-166 ● RAČUNOVODJA: 791-096 ●NABAV-
NA SLUŽBA, TRGOVINA Z GRADBENIMI MA-
TERIALI 791-088 ● OPERATIVA: 791-074
●SEKTOR VRHNIKA: 70-491 ● TEKOČI RA-
ČUN: SDK RAKE 50160-601-34046

Še en pogled na življenje velikega mesta

Ciudad de Mexico – ranjena zver

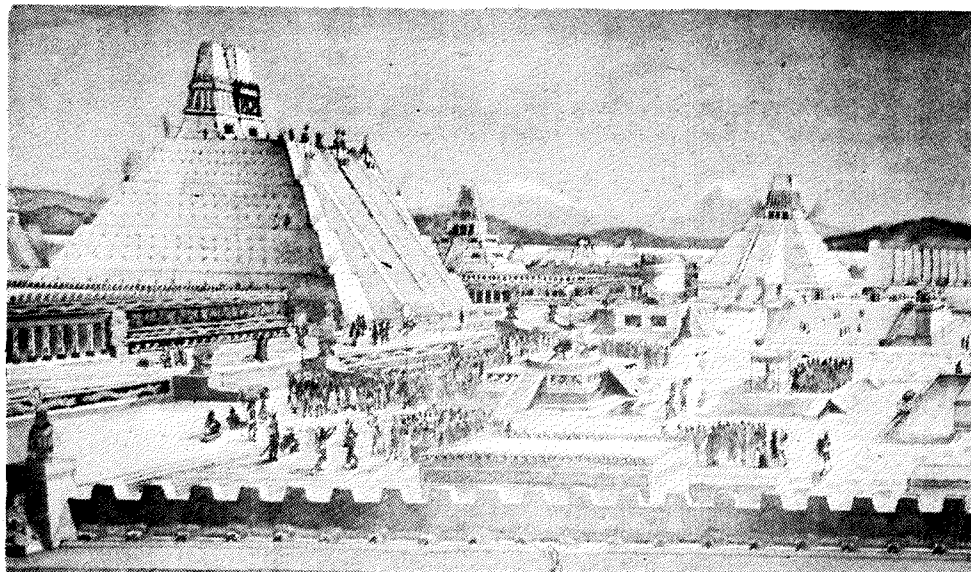
Te dni, ko nas še kar naprej pretresajo novice o novih potresnih sunkih v mehiškem glavnem mestu, ko se zgrijata pozornost in tudi pomoč vsega sveta na mehiško visoko planoto, sem se spomnila svojega obiska v tem mestu. Tako je veliko, da bi stlačilo v svoja nedrja vse prebivalce Jugoslavije hkrati. Vanj se je stekla kar tretjina celotnega mehiškega prebivalstva; ponuja nam raznolikost predšpanskih indijanskih (natančneje azteških in še starejših) kultur, močno industrijo, zapuščino iz časov Nove Španije pa iz časov mogočne Avstrije in nenazadnje nam daje pisan pogled na kilometre in kilometre do kraja revnih »favel«, barakarskih naselij, ki objemajo mesto kot prstan.

Prvi podatki, ki jih popotnik napaberkuje za potovanje, so o vremenu, o višini in – tudi o potresih. Tako mi je znanec, ki mi je priskrbel celo vrsto zemljevidov, vodnikov in knjig, pripovedoval o potresih: »Pa nikar se ne vznemirjajte, če vas bo zatrelo. Tam so vsi tega že vajeni, in se prav nič ne razburjajo.« Obvezen podatek je tudi, da leži Mexico city na višini čez 2134 metrov nad morsk gladino in mora prišlek na začetku premago-

prevažajo kamioneti. Vodo dovažajo iz gorskih izvirov pod visokimi vulkani okrog Popocatepetla ter iz okolice Pueble.

Zaradi izjemno ugodnega podnebja je tudi v okolici velikega mesta vse polno zelenjavnih vrtov, in če se odpraviš na vožnjo s čolnom po znamenitih (pa tudi smrdečih in gnijočih) plavajočih vrtovih Xochomilco, si lažje predstavljaš vse tisto, kar si slišal o izsuševanju indijanskega jezera, ki je bilo na

bi kar naprej priseljevali na robove velikega mesta. Zanje ni služb v mestu, ni stanovanj in najpogosteje tudi elektrike ter tekoče vode ne. Favele so naselja, zgrajena iz mestnih ostankov: naftnih sodov, starih avtomobilov, plastike in drugega, kar se znajde odvrženo pri roki. Na izhodu avtoceste proti znamenitim azteškim piramidam Teotihuacana, si lahko ogleda popotnik grozljive prizore na mestnem smetišču. Kupi nesnage so segli že v nebo (vsak dan izloči mesto 14.000 ton) in na ravnini odlikujejo na nebu silhuete bednikov, ki tam čisto zgo-

Rekonstrukcija Velikega templja Tenochtitlana, ki je stal v središču /današnjega/ mesta in je bil glavno mesto azteškega imperija. Ta je bil zgrajen na številnih otočkih, ki so jih v tistih davnih časih še obdajale vode jezera Texcoco.

Iz zemeljskih globin vre

Mehika premore nekaj visokih gora – vulkanov, med katerimi je najslavnejši Popocatepetel, za njim še višji Citlaltetpetel in Iztaccihuatl... za njim pa je še na stotine vulkanskih gora in vrhov. Da je podzemeljska aktivnost pod skorjo mehiške zemlje še močno živahna, nam pričata tudi dva najmlajša delujoča vulkana na svetu. Paricutin, ki sedaj »spi«, je izbruhnil nenadoma, leta 1943 sredi koruznega polja. V osemnajstih mesecih je zrastle 518 metrov visoko. Aprila 1982. leta pa je že pozabljeni speči vulkan Chichon bruhal v zrak milijone in milijone ton pepela in kamenja, na območju v krogu šestnajsetih kvadratnih kilometrov blizu Teape.

če brezdomnih cuckov. Prav tako, se klatijo brezdomni otroci, ki si služijo vsakdanje bore pesose z brisanjem avtomobilskih šip, prodajo žvečilnih gumijev, šivank, loterijskih kart in drugega.

Na vso bedo pridejo poleg še podgane – milijon podgan, ki širijo bolezni.

Naš prijatelj Juan

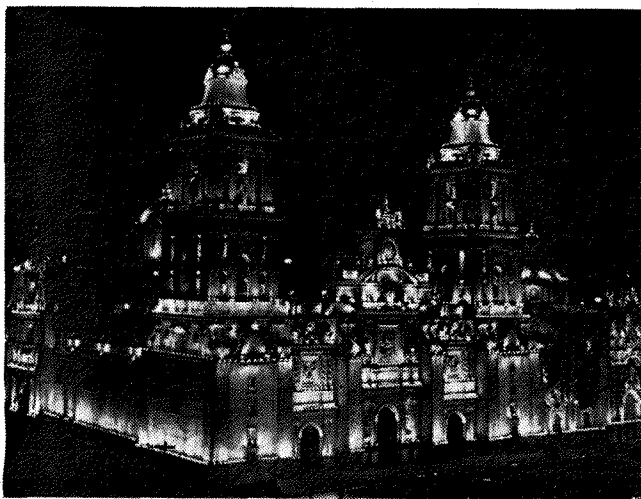
Kdo ve, kje je zdaj naš prijatelj Juan, Indijanec iz plemena Hwitheoles, ki je prišel pred desetimi leti prvič iz svojih domačih hribov v dolinsko vas, od tam pa kar v glavno mesto. Kdove, kako je z njim te dni? Se je bil vrnil k svojim starim staršem in ženi, jim je prinesel za volnene slike prisluzene ficke ali ga je zagnil prah in pepel na glavnem Zokalu, trgu, kjer je vedno mogoče ponujati domače izdelke turistom? So tudi drugi meščani ohranili tisti neizmerljivi in nam tuji indijanski mir v času, ko se je krog njih vse podiralo?

Pred časom so mi pravili znanci, ki so v mehiškem glavnem mestu preživeli štiri leta, da so se glede potresov kar nekam »poindijančili«. »V začetku,« so mi pravili, »smo tekali iz hiše za vsak tresljaj, potem pa smo ugotovili, da tako počno le tujci. Če se oni ne bojijo, ki svojo zemljo poznajo bolje kot mi, potem se pač ne bomo vznemirjali...« Najbrž je taka mirnost in počasno reagiranje pobralo marsikatero življenje v katastrofalnem potresu. Hkrati pa so novice o tem, da so zgrmele vase najlepše in največje stare palače v središču, spodbudile spomin: našim evropskim očem in poznavalcem stare arhitekture se zazde velike palače v Ciudad Mexico nekam nenaravne. Glavni trg je nenavadno napihnjen, ob njegovem robu, ki se viha navzdol, pa kraljujejo težke štiri in petnadstropnice, delo zmagovitih osvajalcev. Je to naključje ali potrdilo, da smo se na obhodu skozi mesto spraševali o tem, koliko so trdni temelji vseh teh hiš? Velikanska palača lepih umetnosti se je v svojem največjem razkošju zdela nekam utrjeno povešena, težke kamnite obloge fasade so se zdele, kot da pritiskajo k tlom in vse skupaj se je že dejansko pogreznilo pod raven okolice.

Le kaj je ostalo od srca mesta? So žrtve potresa morda vsaj opozorilo vsem novim romarjem, ki so se namenili v obljubljeno mesto?

Toliko vprašanj je sprožil septembrski potres, ki niso le usoda mehiškega glavnega mesta, ampak bi morala biti tudi opozorilo drugim. Vsem, ki načrtujejo nova velika mesta, ceste, plinovode, vodovode, ki načrtujejo črpalnice pitne vode, promet, komunikacije, požarno varnost, zdravstveno zaščito prebivalstva...

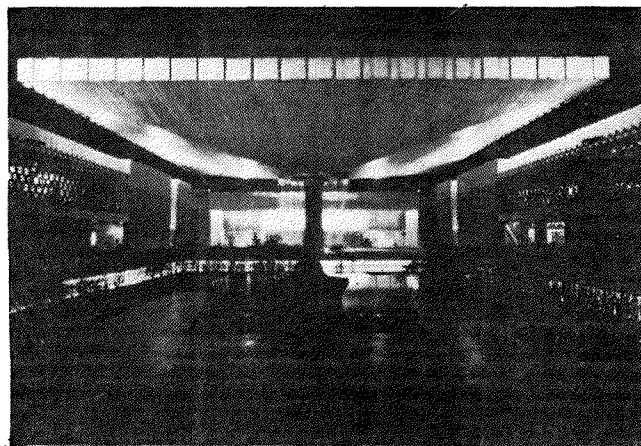
B. Ž. J.

Spomnimo se blišča mehiškega baroka: katedrala v Ciudad Mexico

vati težave zaradi redkejšega zraka in pritiska. Nekaj evropskih pisanih vodnikov tudi obzirno opozarja turiste, naj bodo pri prehrani pazljivi, ker da je v Mehiki vse močno papricirano. Vendar je to le obrobno opozorilo, kajti treba je vedeti, da popotnik najhitreje omaga in včasih tudi hudo zbolijo zaradi mikroorganizmov v hrani.

prostoru današnjega središča mesta v zadnjih delčkih zaznavno še, ko so prišli v Mehiko Španci. Visoka mehiška planota je imeniten kraj za prebivanje. Skozi vse leto ima enakomerno klimo in, če ima še zemlja dovolj moče, rastejo rastline, da je veselje. Tudi v vrtovih Xochomilca je tako. Cela polja blitve, špinacije, različnih solat in drugega sočivja se bo-

Nacionalni antropološki muzej je eden najlepših na svetu, ali pa je morda treba pristaviti – je bil?

Čistoča in higiena pri uličnih prodajalkah in prodajalcih tortill in tacosov ni posebno na dobrem glasu, lahko pa se vam zgodi, da staknete amebe tudi v imenitem lokal. Kajti domačini so proti vsem tem težavam že zdavnaj imun, medtem ko prišleki niso.

Te dni je bilo v vseh poročilih slišati, da v središču mesta, kjer je potres najbolj pustošil, ni bilo vode – pitne vode. Treba je hitro dodati, da je tudi v normalnih razmerah ni kaj prida, vsaj ne v mestnem vodovodu. Pitno vodo je treba kupovati v litrskih in večlitrskih steklenicah, ki jih po mestu spretno

hotijo tam na bregovih črnih, gostih kanalov. Toda vsa ta zelenjava je že močno kontaminirana in strupena. Iz zemlje so že zdavnaj izčrpali zdravo talnico in kanalizacija, komunalne ter industrijske odpadne vode največkrat nekontrolirano ponikajo v zemeljske globine.

Mesto, ki ga je zadela strašna nesreča, je bilo še v času, ko je pokončno stalo celo, obsojeno na počasno umiranje. Na to so že pred leti opozarjali ekologi, sociologi in drugi, ki pa vsi skupaj niso našli primerne recepta, kako odvrčati revno prebivalstvo s pustih in divjih predelov dežele, da se ne

raj brskajo za uporabnimi stvarmi. Smrad se širi v oblakih, včasih ga veter zanesse tudi v središče.

Dvojni obraz napredka in stihija

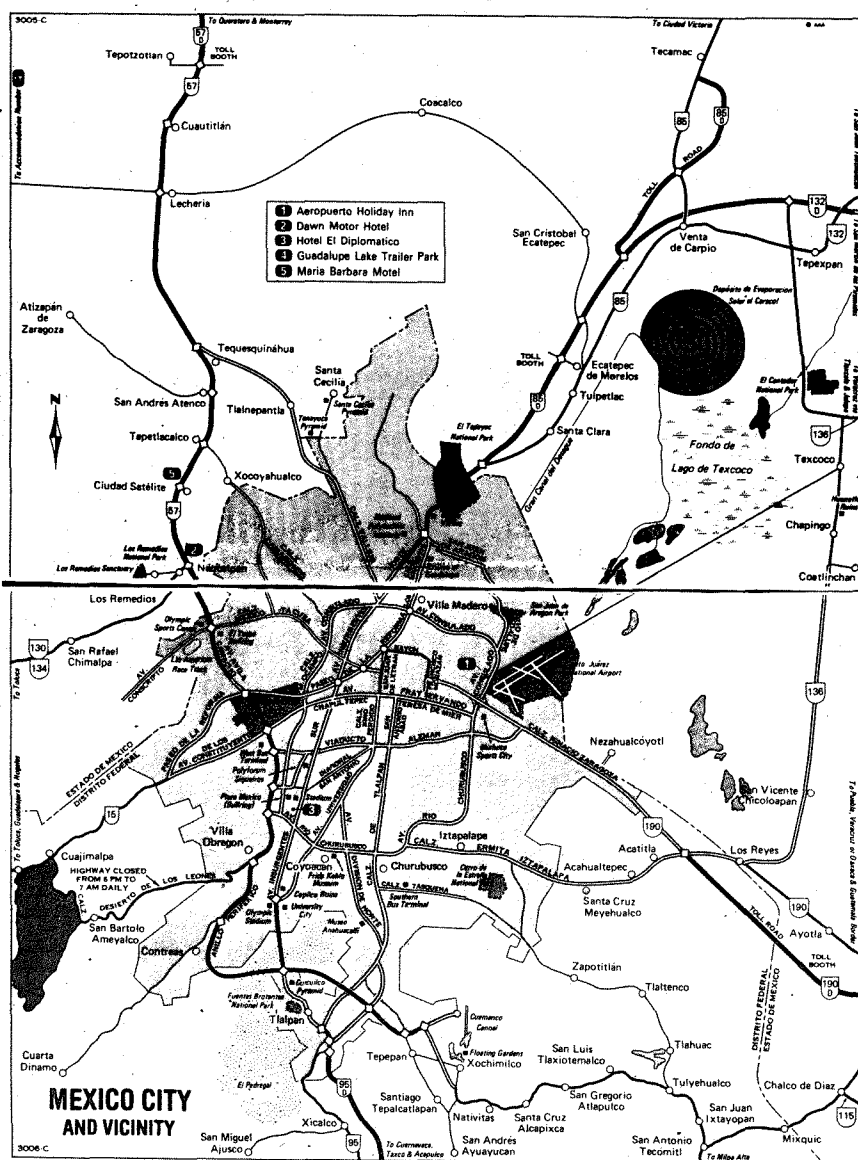
Na imenitni podzemski železnici, ki poteka skozi mesto /takšne ne premorejo nikjer drugje na svetu – zgradili so jo Francozi/ srečate vsak dan po vagonih delavce, ki brezposelni stopajo med potniki in poznavajo z drobižem v ročnih hranilnikih, kjer na nalepkah piše, da so to in to tovarno na lepem zaprli in je na cesti še tisoč tovaršev...

Vsa ta brezposelna masa se giblje po mestu in živi tako rekoč od odpadkov manj revnih in bogatih. Slednji živijo v novih blokovnih naseljih, podobnih Šiški, Otoku ali Kranju.

Ko smo se potikali po številnih mestnih tržnicah, obloženih s tropskimi sadeži manga, papaje, banan pomaranč in limon med cvetačo, paradižnikom, papriko in stotimi vrstami fižola, smo se spraševali, kako je mogoče tudi tukaj umirati od lakote, kako je mogoče, da poleg bajnih čipkastih hotelov in katedral človeško blato sega že skoraj do ušes. Navadno seže človek ob takih razmi-

šljanjih najprej k političnemu sistemu, k vprašanju kapitala, toda v tem mestu se zdi, vpije vse, kar vas obdaja, še drugače: stihija, neobvladljiva stihija vlada v kolu mesta. Če si predstavljate še štiri in šestpasovne avenije, kjer se pretaka tri in pol milijona avtomobilov /zvečine velikih ameriških limuzin/, potem lahko pritrdite strokovnjakom, ki so Ciudad Mexico razglasili za najbolj onesnaženo mesto na svetu z izpušnimi plini.

Vsemu temu je za bolj plastično podobo treba povedati še, da je Mehika dežela psov in da se po njenem glavnem mestu klati na tiso-

Mesto, na zemljevidu – dobršen del ga ni več. Toda kot pravo človeško mravljišče bo zagomazelo takoj, ko se bo oddahnilo po prvih dneh popotresne groze.

Z dveh sej predsedstva ZZB NOV Jugoslavije v Beogradu

Veliko dela do kongresa

Delovno ob pripravah gradiva o delovanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja • Priprave na deseti kongres ZZB NOV Jugoslavije • O statutu ZZB NOV • O načrtu družbenega plana Jugoslavije za prihodnje leto • O volitvah 86

Delo komisije oziroma sveta, ki ga vodi Josip Vrhovec, o kritični analizi delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja je še v predzadnji fazi dokončevanja, ko je potrebno nekatera stališča in ugotovitve še preverjati in dopolnjevati. Vendar pa so na vseh organih v federaciji te dni o pisanem gradivu, ki je prišlo na sejne mize, že govorili – da bi tako s predlogi in priporočili prispevali k najboljšemu možnemu končnemu besedilu analize, ki bo potlej v javni razpravi. Član komisije, ki pripravlja kritično analizo, Aleksandar Fira je opozoril v svojih uvodnih besedah, da je institucionaliziranje sistema le okvir, ki ga mora napolniti življenje. Zato sta v našem življenju in delu pojma »treba je« in »moramo« že izgubila svoj besedni pomen. Osnovna misel borcev, ki so skušali v tej razpravi prispevati svoj delež k analizi, je bila, da gre za republiko dela, in da moramo torej posvetiti vso pozornost združenemu delu. Opozarjali so tudi, da

državnega etatizma ni mogoče preraščati s številnimi ukrepi, pri čemer pa je sedanje stanje takšno, da republike in pokrajini izpolnjujejo predvsem tisti del ustavnih aktov, ki govorijo o razvoju republik in pokrajin, manj pa tistega, ki govori o federaciji. Uporabili so besedo kriza ustavnosti in zakonitosti, pri čemer so poudarjali ogroženost družbene lastnine, samoupravljanja in ekonomsko-tržne enotnosti države ter pretrganost zvez med pravicami združenega dela iz naslova pridobivanja dohodka in ustavnimi odgovornostmi. Ocenili so, da je sedanje besedilo komisije dobra osnova za nadaljnje delo, ni pa še pripravljeno za javno razpravo. Pri tem so opozorili, da s to kritično analizo močno zamujamo, saj hkrati v Skupščini SFRJ že sprejemamo vrsto zelo pomembnih sistemskih zakonov, katerih vsebina pa se ne spreminja ustrezno s potrebami. Temu so dodali še, da sedanje besedilo analize ne poudarja preorganiziranosti v našem sistemu, pod-

vajanj in podobnega, kar vse obremenjuje njegovo uspešno delovanje, poleg tega pa imajo delovni ljudje v besedilu nekakšno »tretje mesto« in diši vrsta predlogov še vedno vse preveč administrativno. Zahtevali so, naj pokaže analiza vzroke za sedanje razmere, saj je le ob znanih in natančno opredeljenih vzrokih mogoče slednje uspešno odstranjevati.

V tem kratkem preletu mišljenj in mnenj nismo zapisali vsega, kar je bilo na tej seji povedano o osnutku kritične analize. Vendar so borci menili, da to tudi ni potrebno, saj bo ob dokončnem pripravljenem besedilu analize za to še dovolj časa.

Deseti kongres ZZB NOVJ šestinosemdesetega poleti v Beogradu

Sklep o dokončnem datumu borčevskega kongresa bo sprejel zvezni odbor na eni svojih prihodnjih sej, kakor tudi sklep o izbiri delegatov za kongres in drugih nadrobnosti. Pripravljen predlog o kongresnih pripravah pa je predsedstvo borčevske organizacije potrdilo. V njem je podatek, da je bilo januarja letos v naši državi 920.624 borcev. Po ključu, da je na vsakih 4500 borcev en

delegat, bi bilo tako potrebno izbrati 204 delegate za kongres. Poleg teh bodo v delu kongresa sodelovali člani zveznega in nadzornega odbora, ki se jim bo izteklo mandat, skupaj z novo izbranimi člani.

Družbenopolitična aktivnost ZZB NOVJ do kongresa bo zasnovana na osnovah stališč ZKJ v pripravah na 13. partijski kongres in na temeljih programa dela zvezne konference SZDL. Osnovni cilj bo opredeliti splošne in posebne aktivnosti ter – mobilizacija članov za čim večji prispevek k skupnim aktivnostim socialističnih sil – na čelu z ZKJ – pri razreševanju osnovnih vprašanj našega nadaljnjega razvoja socialistične samoupravne družbe.

V razpravi ob besedilu načrta za priprave na kongres je bilo nekaj pripomb in predlogov. Tako je na primer Mira Svetinova menila, da mora takšno besedilo vsaj v nekaj besedah vsebovati tudi to, kar je bilo v preteklih letih že storjeno, da lahko na tej osnovi govorimo o nadaljnjih nalogah ZZB NOV. V razpravi je bilo slišati tudi, da je treba voliti take delegate, ki uživajo med ljudmi največ spoštovanja in ugleda, ter takšne borce, ki so kljub

letom še vedno voljni in sposobni aktivno družbenopolitično delati.

O spremembah Statuta ZZB NOV

Nekateri so menili, da bi morali posamezne točke zveznega statuta in tudi republiških ter pokrajinskih statutov ZZB NOV popraviti, tako da bi bile oblike delovanja borčevskih organizacij bolj poenotene, da bi ustreznejše opredelili mandate in še nekatere nadrobnosti. Hkrati pa so se drugi spraševali, ali je to res potrebno početi pred vsakim kongresom, če ugotavljamo, da sedanja organizacija dobro deluje.

O načrtu Družbenega plana Jugoslavije za prihodnje leto

Pregled vprašanj o našem načrtovanju za prihodnje leto je doživel nadvse živahno razpravo. Upoštevali so, da je načrt letos pripravljen prej kot minula leta, hkrati pa zaradi še ne dokončno znanih podatkov našega letošnjega gospodarjenja na marsikaterem področju »tipa« in je, kot je dejal nekdo od borcev, bolj skupek pobožnih želja kot pa realno pričakovanje.

Božidar Gorjan je med drugim tudi opozoril, da je še zlasti pomemben tretji del plana, ki govori o skupnih osnovah za razbijanje avtar-kije. Tudi drugi razpravljalci so se spraševali podobno, ko so ugotavljali, da plan ne pove nič ali skoraj nič o tem,

koliko razširjene reprodukcije potrebujemo v državi, da bi v letu 1986 dosegli začrtane programe, kje je konkretna zveza teh parametrov ali so bile k temu delu pritegnjene tudi organizacije združenega dela. Sebe in uvodničarja, tovariša Medenico, so delegati spraševali, ali je realno pisati v načrte nekaj, kar že na začetku ni videti uresničljivo in kar temelji le na predvidevanjih zveznega zavoda za plan. Natančneje bodo lahko načrte določili šele v gospodarski zbornici, so menili, ko bodo na osnovi letošnjih znanih števil ugotavljali, koliko je za vse skupaj dejanskih sredstev na voljo. Predvideno je, da bo načrt dokončno pripravljen do konca novembra ali vsaj do začetka decembra.

Tako je večji del obravnave v tej točki dnevnega reda minil v spraševanju in samospaševanju, kje bomo dobili sredstva, kje smo pobrali številke, s katerimi je opremljen sedanji načrt Družbenega razvoja Jugoslavije za 1986. leto in razvoj do leta 1990 ter kdaj bomo že nehali načrtovati želje namesto stvarno uresničljivih nalog.

Na dveh sejah predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije so poleg še nekaterih bolj obrobni točk dnevnega reda obravnavali tudi naloge ZZB NOV v pripravah na volitve v prihodnjem letu, o čemer pa bomo več zapisali v prihodnji številki.

B. Ž. J.

Mestni odbor Zveze združenih borcev NOV Ljubljana sporoča, da ima na voljo še prosta mesta v zdravilišču Karlovy Vary ČSSR. Pohitite s prijavi za zdravljenje. Vse informacije pri ZZB NOV Ljubljana.

Nekaj utrinkov s simpozija o rodoljubju

V črnogorskem Ivogradu je bil pred nedavnim simpozij (kako to lepo zveni!) o rodoljubju. Kakor nas obvešča novinar Milan Čukić iz borčevskega Četrtega julija, je bilo to nekakšno razširjeno nadaljevanje lani sklicane okrogle mize na isto temo, ki so se ga udeležili tako politiki kot sociologi, ekonomisti in zgodovinarji kot tudi pisatelji. Med njimi, tako poroča obveščevalec, ni bilo (povabljenih) Slovencev, pač pa je bila »na žalost« namesto njih navzoča lanskoletna teza Josipa Vidmarja, da mora Jugoslavija še vedno dokazovati zvestobo vsakemu svojemu narodu posebej. « Mihajlo Lalić je ta zbor menda imenoval »čudni parlament, kjer lahko rečejo vsi vse, ni pa znano, ali bo od tega kakšna korist.«

Kakšnih posebej pripravljenih uvodnih referatov ni bilo in so povabljeni pač začeli njihovo razpravo, kakor je naneslo. Nekateri so ob temi »jugoslovansko rodoljubje danes« začutili potrebo, da povedo vse, kar jih pač tišči, in so tako govorili o vsem mogočem, od tega, kako so se posamezni predeli Jugoslavije med NOB osvobodili »čisto sami« pa do tega, da so se posamezniki čisto prepustili čustvom. Zato je eden od razpravljalcev pripomnil, da predvsem o bratstvu in enotnosti (o teh dveh je bilo precej povedano) ne kaže razpravljati vroče glave...

Ponujamo vam nekaj polkrepko podčrtanih misli s tega simpozija, pa sami presodite, ali smo to že kje in kdaj slišali in, ali lahko tako bistvena vprašanja našega bitja in žitja rešujejo simpoziji.

»V partijskem programu je

zapisano, da ni nič tako svetlo, da bi bilo nezamenljivo s čim naprednejšim. Jaz kljub temu mislim, da to ne drži, kajti Svobode in Neodvisnosti Jugoslavije, bratstva in enotnosti, našega narodnoosvobodilnega boja in njegovega junaštva, trpljenja in žrtve tega balkanskega življa, te raje in revščine, njene žrtve, ne more nadomestiti prav nič in je ne more potisniti ob stran. V to ne drežamo, kdor pa bi drezal, bo dregnjen...« Goran Babić

»Narodi Jugoslavije lahko, razdeljeni, kaj hitro postanejo plen ne le velikih sil, ampak tudi manjših sosedov. Narodi Jugoslavije se ne moremo razdeliti, razcepiti, razstaviti, ne da bi se hkrati tudi pobili, kakor je to pokazala izkušnja v drugi svetovni vojni. Ta dva razloga in izkušnja so skupaj zadostni razlogi za obstoj sodobne Jugoslavije...« Mišo Pavičević

»Zame je zanimivo, da se vprašam tudi o tem: če se osem bratov, denimo, dogovori enotno, da bodo v hiši skupaj gospodarili eden z drugim, kako je potem možno skupno gospodariti, če kateri od njih ali vsak od teh kar naprej dvomi o tej možnosti in si jo prizadeva spodkopavati ali najti svoj posebni prostor le zase...«

Stijepo Mijović Kočan Citatov te vrste je več, lepih misli tudi. Človek pa se vendarle sprašuje, podobno kot novinar Čukić, čemu služijo simpoziji takšne vrste, če na njih poslušamo splošno znane zadeve, sem ter tja pa še kakšno »ludo idejo« in žolčno misel na račun »onih drugih«.

B. Ž.

Iz mednarodne borčevske aktivnosti

Obisk sovjetskih veteranov in vojakov

Na povabilo ZZB NOV Jugoslavije je prišla na obisk v našo državo sovjetska delegacija vojnih veteranov skupaj s predstavniki Rdeče armade. Gostje so se udeležili proslav v Kladovu, obiskali Kragujevac, Zaječar in vrsto spominskih obeležij narodnoosvobodilnega boja. V Beogradu jih je sprejel predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Mihajlo Švabić, ki je spregovoril o začetkih narodnoosvobodilnega boja v Jugoslaviji, potem pa so obudili spomine na skupni boj jugoslovanske partizanske vojske in borcev sovjetske armade za osvoboditev nekaterih predelov Jugoslavije. V pogovorih o stikih med borčevskima organizacijama so ugotavljali, da obstaja še vrsta možnosti za tesnejše sodelovanje.

Sovjetski gostje so v Beogradu obiskali še Hišo cvetja, grobišče osvoboditeljev Beograda in spomenik neznanemu vojaku na Avali.

Naša borčevska delegacija na Poljskem

Delegacija ZZB NOV Jugoslavije se je pred dnevi na povabilo Zveze borcev za svobodo in demokracijo Poljske

mulila v tej vzhodnoevropski državi. Naša delegacija je imela v Varšavi pogovore s predsednikom poljske borčevske organizacije Josefom Kamynskim.

To je bil prvi bilateralni obisk jugoslovanskih borcev na Poljskem. Na njem so podpisali skupno poročilo o pogovorih, največ prostora pa so namenili medsebojnemu obveščanju ter mestu, vlogi in nalogah obeh organizacij v njunih družbah. Proučili so možnosti za razširitev sodelovanja in še zlasti sodelovanja v mednarodni dejavnosti borčevskih organizacij.

Čehoslovaška delegacija borcev pri nas

Pred nekaj dnevi je odpotovala z obiska pri nas tudi čehoslovaška delegacija odbora petifašističnih borcev, ki jo je vodil František Mísej. Beseda v pogovorih na predsedstvu ZZB NOV Jugoslavije je tekla o pripravah na svetovni borčevski kongres. Čehoslovaška delegacija borcev pa je imela pogovore tudi na predsedstvu CK ZKJ in je bila nekaj dni v gosteh v Splitu pri tamkajšnjih borcih in aktivistih NOB.

B. Ž.

Navzkrižja v kadrovski politiki je treba odpraviti

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je na zadnji septembski seji na osnovi izhodišč njihove organizacijsko-kadrovske komisije ocenjevalo kadrovske razmere v ZZB NOV in v občini, v sklopu priprav na volitve delegatov in nosilcev družbenih funkcij, ki bodo prihodnje leto.

V te priprave se v okviru SZDL vključujejo že od pomladi tudi krajevne organizacije ZB NOV, vendar pa ne povsod najbolj učinkovito. Te ocene naj bi bile spodbuda tudi njim. Nedavni dogodki v leški Verigi so po mnenju predsedstva načeli vrsto vprašanj, ki so tudi širšega družbenega pomena, še posebej na področju kadrovske politike v občini. Zatorej vzgibi zaomenjena dogajanja niso bili zgolj v nezadovoljstvu delavcev zavoljo visokih poračunov OD občinskih funkcionarjev in zaradi neustreznega vrednotenja njihovega dela, o čemer so sredstva javnega obveščanja v vsej Jugoslaviji na široko in dolgo oznanjala ta »primer« kot edinstven, pač pa v številnih neresenih navzkrižjih in neizpolnjenih dogovorih in sklepih, ki se odražajo v kadrovski politiki kar v širših razmerjih tja do republike in federacije.

Pred volitvami, ko v tako imenovani bazi s težavo sestavljajo liste evidentiranih možnih kandidatov (zlasti mladih), je to razmerje še posebej izpostavljeno. Med vzroki je bržčas tudi že dolgo zakoreninjena praksa odločanja o vseh kadrovskih zadevah v ozkih krogih; na raznih kolegijih in koordinacijah, mimo pristojnih samoupravnih in družbenih kadrovskih teles in mimo frontne SZDL kot ustavne institucije in nosilke kadrovske politike. Predsedstvo je pri tem opozorilo tudi na prakso zapiranja kadrovskih (in drugih) informacij, ki so sicer vselej dostopne administraciji, ne pa tudi članom kadrovskih in drugih voljenih organov. Zato ni presenetljivo, če se marsikaj zve prej v trgovini ali gostilni kot na seji komisije.

Spričo tega se je predsedstvo upravičeno vprašalo, kakšne so vloge in pristojnosti raznih kolegijev in koordinacij od občine in regije naprej, kadar gre za kadrovanje oziroma za podružbljanje kadrovske politike. Nobena skrivnost ni, da so si v občini takšni kolegiji in koordinacije lastili pravico spreminjati statute delovnih organizacij po meri protežiranih kan-

didatov za vodilna mesta. Spet drugod so postavljali profesionalne funkcionarje, kjer zanje ni bilo nobene potrebe. V delovnih organizacijah so si izmislili funkcijo svetovalca, za katerega se ne ve, v katero kategorijo naj bi ga vrinili? So to res nepogrešljivi izvedenci, ali pa je direktorsko plačano delovno mesto le zatočišče za bolj ali manj uspešne veterane pred upokojitvijo?

Sploh pa se profesionalizem na raznih voljenih in imenovanih funkcijah nezadržno razrašča ne samo v zvezi in na republiki, pač pa tudi v regiji in v občini. Namesto nekdanjih okrajev imamo zdaj medobčinske (regijske) svete močnih profesionalnih struktur z vsemi pripadajočimi administrativnimi delavci. Iz nekoč povedanih oblik dela so se vsi po vrsti preoblikovali v forume! Armada uradnikov na vseh ravneh, od zgoraj navzdol, si z naravnost presenetljivo iznajdljivostjo izmišlja vseh vrst predpise in obrazce, da bi si tako zagotovila »varnost« na svojem delovnem mestu. Zgledujoč se po vrhovih, se analogno krepijo tudi upravni organi, razni zbornični, esdekajevski, politični in skupščinski odbori in podobni. In če prištejemo še množico novih administrativnih in strokovnih delavcev v raznih skupnih službah v silih in v ozdih, se res ni čuditi težko doumljivi družbeni režiji in visoki splošni porabi.

Pred volitvami velja še posebej razmisлити o tem, kako pritegniti več delavoljnih mladih kadrov, da ne bi postali žrtve že utečenih navzkrižij. Zgledi v občini niso najbolj privlačni, saj vrsta funkcionarjev ne najde več poti nazaj v združeno delo. Medtem ko dolgoletni profesionalci hranijo v predalih na ducate medalj in plaket, ki so jim ob vseh drugih bonitetah formalno pripadle, pridejo volonterji v krajevni samoupravi do priznanj le po naključju in po milosti odgovornih.

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica bo zategadelj predlagalo občinski konferenci SZDL Radovljica in družbenopolitičnemu zboru skupščine temeljito analizo kadrovskih razmer v občini. To seveda ne pomeni, da bo borčevska organizacija prebivala svoje pristojnosti, pač pa opozarja na pripravljenost njenih članov, da se zavzemajo za dosledno izvajanje kadrovske politike pred volitvami. JR

Zaskrbljujoč položaj invalidov

Peto jubilejno srečanje delegacij zvez in društev invalidov mest republik in pokrajin Jugoslavije je bilo tokrat v Prištini. Izbira kraja posvetovanja ni bila naključna, saj občinska konferenca Zveze delovnih invalidov Priština slavi letos 30-letnico ustanovitve. Jubilej so združili tudi s proslavljanjem 40-letnice osvoboditve in zmage nad fašizmom.

Že pred štirinajstimi dnevi je bilo ob srečanju invalidov v Ljubljani tudi posvetovanje o najbolj žgočih invalidskih vprašanjih, nadaljevalo pa se je na zvezni ravni v Prištini minuli teden.

V uvodni razpravi Petka Popića, sekretarja predsedstva pokrajinskega odbora Zveze invalidov SAP Kosovo, smo slišali vrsto zanimivih podatkov, ki dovolj jasno razgrinjajo dejansko stanje invalidov SAP Kosovo. »Ljudje niso številke, še manj pa invalidi, ne glede na kategorijo. Dovolj je že to, da so prizadeti, za marsikaj prikrajšani, torej niso toliko pomembni statistični podatki o invalidih kot pa zaskrbljujoče stanje le-teh,« je dejal Petko Popić in nadaljeval: »Delovni invalidi so na dnu lestvice najbolj ogroženih, niso redki primeri, ko životarjijo na robu bede, skratka, odrinjeni so na stranski tir. Mnogi nimajo rešenega niti stanovanjskega vprašanja. Kot podnajemniki živijo v nevzdržnih razmerah, pokojnina oziroma invalidnina, ki je dostikrat nižja kot 15.000 dinarjev, še zdaleč ne zadostja najosnovnejšim zahtevam sedanjega časa. V zadnjih dveh letih se razmere izboljšujejo, vendar je to izboljšanje le kapljica v morje, zato se moramo takoj in odločno lotiti reševanja invalidske problematike, zlasti tam, kjer je najbolj kritično!«

Nekoliko bolje se godi delovnim invalidom v SOZD Elektrogospodarstvu SAP Kosovo. Od 15.000 zaposlenih je okrog 250 delovnih invalidov, ki so organizirani v desetih sekcijah. Za njih

kot za druge zaposlene sta na voljo zavod za medicino dela in dispanzer, ki je eden najmodernejših v Jugoslaviji. Za že upokojene invalide imajo še nekatere druge ugodnosti: V Prištini imajo svoj dom z vsemi spremljajočimi objekti, v Obiliću, nedaleč od Prištine pa je center družbene prehrane z dokaj dostopnimi cenami, pod Šar planino imajo lep počitniški dom, ki je namenjen izključno upokojenim invalidom. Cene v domu so prilagojene višini pokojnine:

Nekoliko nadrobneje so nas seznanili z invalidsko problematiko v SAP Kosovo, toda v drugih republikah razmere niso ugodnejše. Za izboljšanje življenjskih razmer invalidov bo potrebno še kaj več kot okrogle mize, posvetovanja in srečanja. K

Med tridnevним bivanjem v SAP Kosovo so gostje obiskali nekatere kulturne znamenitosti, pomnike NOV, površinski izkop premoga in elektrarno Kosovo A in B v Obiliću.

sodelovanju bo treba prirediti vse družbenopolitične strukture, zlasti sindikalne organizacije, ki so žal, tako smo slišali v

Ljubljani, Prištini in tudi v Beogradu, precej ob strani pri reševanju invalidske problematike.

Tako misli tudi Cveto Grbić, predsednik Zveze invalidov Jugoslavije, ki se je tudi udeležil delovnega srečanja delegacij v Prištini. Obenem se je odločno zavzel za predlog, da se v najkrajšem času sestanejo predsedstva zvez in društev invalidov mest republik in pokrajin Jugoslavije, se ustanovijo posebne komisije za pripravo osnutka družbenega dogovora, ki naj bi bil po javni razpravi sprejet in uzakonjen kot sestavni dokument pri reševanju invalidskih vprašanj vseh kategorij, tudi vojni invalidi in civilni invalidi vojne.

Eno ključnih besed pri reševanju invalidskih vprašanj bodo morale imeti tudi skupnosti invalidskega in pokojninskega zavarovanja: invalidi, zlasti delovni, so v veliko primerih na slabšem kot upokojenci. Slednji so odšli v pokoj z bolj ali manj celo delovno dobo, in jim je zago-

tovljen kolikor toliko prirediti mesečni dohodek. Delovni invalidi pa precej zaostajajo prav zaradi manjkajočih delovnih let,

Delegacije zvez in društev invalidov mest republik in pokrajin Jugoslavije so podpisale tudi listino o pobratenju. Gostitelj prihodnjega srečanja bo zveza invalidov Sarajeva.

pa imajo zaradi tega in veljavnega zakona precej okleščeno pokojnino.

Dogodki zadnjih let v SAP Kosovo so vnesli precej nemira tudi v invalidske vrste. Prizanešeno ni bilo niti upokojenecem in borčevskim organizacijam. Danes so zadovoljni z razmerami, čeprav ne povsem. O tem in splošno o varnostno-političnih razmerah in gospodarskem gibanju je na sprejemu za goste govoril tudi predsednik SO Priština Radman Milosavljević.

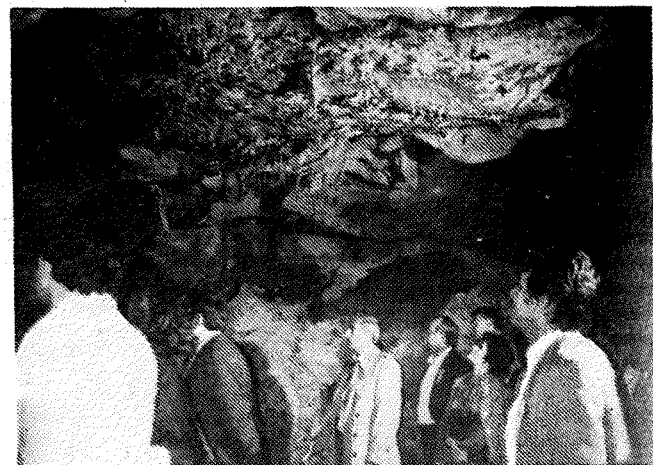
»Od leta 1981, zlasti po letu 1983 so se razmere precej izboljšale. Izboljšuje se tudi problem izseljevanja Srbov in Črnogorcev, čeprav nad doseženim uspehom vendar nismo povsem zadovoljni. Soočamo se tudi s problemom nezaposlenosti. Trenutno išče delo okrog 18.000 ljudi, to pomeni okrog 12 odstotkov vsega prebivalstva SAP Kosova,« nam je med drugim dejal Radman Milosavljević.

Poleg delovnega srečanja, ki so se ga udeležile delegacije zvez in društev invalidov Zagreba, Sarajeva, Titograda, Novoga Sada, Niša, Leskovca, Beograda, Skopja, Za-

ječarja, Bora, Ljubljane in gostitelja Prištine, so gostje obiskali tudi nekatere kulturne znamenitosti, pomnike NOV in industrijske komplekse.

Ob koncu tridnevnega srečanja so delegacije podpisale listino o pobratenju. Sklenjeno je tudi,

Obisk pri gostiteljih nam bo še dolgo ostal v prijetnem spominu. Za organizacijo gre predvsem zahvala vsem družbenopolitičnim strukturam SAP Kosova in Prištine, zlasti predstavnikom invalidske, borčevske organizacije in socialistične zveze. Tudi

Ko je leta 1969 Musa Ahmet Aslani, kmet iz vasi Dolnje Gadimlje, iskal kamen za gradnjo hiše, je odkril jamo, ki je v marsičem podobna Postojnski jami. Čeprav še ni popolno raziskana, bo po podzemnih lepotah ena najzanimivejših znamenitosti v Jugoslaviji.

da bo prihodnje srečanje v Sarajevu. Do takrat naj bi bile jasne začrtane smernice za odločnejše reševanje invalidske problematike in trenutnega položaja le-teh, ki je vse prej kot ugoden.

sprejem in slovo, ki smo ju bili deležni, sta nepozabna. Vsaj glede tega bi se od prijaznih domačinov Prištincev lahko še česa naučili.

Jože Čurin

Bliža se ustanovitev društva piscev zgodovine NOB in revolucije

(nadaljevanje in konec)

Pri mladih zgodovinarjih, ki si morajo še urediti življenjsko eksistenco, se to vprašanje kaže še v ostrejši obliki. Od mladih ni mogoče pričakovati večjega zanimanja za tovrstno ustvarjalnost, vse dokler zadev glede honorarjev in plačila raziskovalnega dela ne bomo primerno uredili. Ker gre za temeljno vprašanje, od katerega je odvisen nadaljnji napredek zgodovinopisja in uresničitev zastavljenih programov, bo društvo že takoj na začetku svojega delovanja zastavilo vse svoje moči, da ob pomoči drugih družbenih dejavnikov ustvari učinkovit in spodbuden sistem nagrajevanja del in

zgodovine NOB in revolucije.

Ob tem se zavedamo, da mora biti vsako književno in znanstveno delo podvrženo javni kritiki, ki pa je pri nas še zelo nerazvita, nepogledljiva in nedosledna, da bi mogla spodbujati večjo vsebinsko popolnost, natančnost in stilistično dognanost. Tudi polemika, ki mora temeljiti na dokazih in na demokratičnih načelih, ne sprostja svojih funkcij, ampak se pretežno izživlja v osebnih obračunavanjih. Pobudniki društva menimo, da je treba javno kritiko in polemiko spraviti na višjo kulturno in znanstveno raven, ker je mogoče predvsem z njuno pomočjo uresničiti tudi želje po večji kva-

liteti zgodovinopisja in književnosti nasploh, obenem pa tudi argumentirano braniti resnico o naši revoluciji.

Za doseg vrhunske kvalitete zgodovinskih del o NOB in revoluciji sta med drugim potrebni tudi popolna ustvarjalna svoboda in vsestranska odgovornost avtorjev. Uveljavitev teh dveh načel pa je bistveno odvisna zlasti od dostopa do najzgodnejših arhivov. Le-ti so žal še vedno predmet pretrganega nezaupanja, obenem pa so arhivi nasploh nesodobno urejeni, razdrobljeni, predvsem pa premalo pregledni, kar piscem jemlje preveč časa in moči za znanstveno raziskovalno delo, pa tudi onemogoča temeljito delo in draži raziskave. Po-

sledica vsega tega je razmeroma majhna produktivnost. Zatorej se bo društvo zavzemalo za večjo odprtost in posodabljanje arhivskih ustanov, saj bo po tej poti gotovo znatno pripomoglo h kvaliteti in ekonomičnosti zgodovinopisja.

Založbe večinoma ne opravljajo funkcije spodbujalca pri uresničevanju programov zgodovinopisnih del o NOB in revoluciji, temveč ob tem zasledujejo več ali manj kratkovidno politiko, pobujeno iz interesov za doseg in delitev večjega dohodka. Poglavitni vzrok za tako stanje je v dejstvu, da avtorji kot neposredni proizvajalci pri založbah nimamo pravih pravic samoupravnih pravic.

Tako stanje odrija avtorje od odločanja o zadevah, ki so bistvenega pomena za napredek in pravilno vrednotenje zgodovinopisja, obenem pa družbeno izničuje vrednost njihovega dela. Zategadelj se bo društvo odločno zavzemalo, da pri založbah dosledno uveljavi samoupravne pravice svojih članov.

Tudi glede moralnih spodbud ni vse tako, kot bi moralo biti. Pogosto se dogaja, da zgodovinopisna dela o enotah, službah, organih in organizacijah NOB v naši javnosti niso sprejeta s potrebno in zaslužen pozornostjo. Take pomankljivosti sežejo vse od občinskih do podeljevanja nagrad na republiški in zvezni ravni. Zato namerava društvo dejavneje poseči tudi na to področje ter s potrebnimi podatki, predlogi in utemeljitvami, pa tudi s sodelovanjem v komisijah in žirijah prispevati k pravičnejšim delitvam javnih priznanj.

Pogosto se dogaja, da uredništva založb samovoljno in nestrokovno posegajo v besedila, kar je v nasprotju z zakonom o avtorskih pravicah. Še pogostejše so zlorabe avtorskih pravic. Postalo je že kar pravilo, da nihče ne spoštuje prepovedi prepisovanja in koriščenja podatkov, ki so jih avtorji zbrali s težavami, zamudami in dragimi raziskavami. Društvo bo storilo vse, da bo pravice avtorjev vsestransko uveljavilo, njihova dela pa branilo z vsemi zakonitimi sredstvi pred vsakršnimi malicnjaki ali zlorabami.

Naposled ima društvo namen razviti in spodbuditi vse možne in zakonite oblike samopomoči, da se bodo njegovi člani čutili bolj gmotno in socialno varne, kakor so bili doslej. S tem bo društvo po svojih močeh prispevalo k potrebnemu ustvarjalnemu vzdušju med avtorji.

Spomini zakoncev Gostiša

Druschke nam je zaplenil pohištvo

Sedmega julija 1941. leta je z železniške postaje v Šentvidu pri Ljubljani odpeljal prvi transport z gorenjskimi izgnanci v Srbijo, nato pa v štirih dneh zapored še po en transport. Med drugimi sta bila na tem transportu zakonca Gostiša z Jesenic.

Spomini Tatjane Gostiša, Obersnelove, so zanimivi: »Z možem sva stanovala v hiši pokojninskega zavoda na Jesenicah, v kateri so stanovali uslužbenci železarne. V bližini je bila meščanska šola, glavna cesta v klanecu od železarne navzgor, na drugi strani ceste pa obrati železarne.

Slišala sem hrup tovornjakov in mislila, da se v klanec peljejo vojaki.

Na zvonjenje sem odprla. Pred vrati je stal mož Danilo, ki so ga kot mojega očeta zaprli že prejšnjim mesecem. Za možem sta stala vojaka, ki sta zrla vame z ledenimi očmi.

– Hitro pripraviti prtljago, mi reče mož.

Začnem pripravljati njegovo opremo.

– Ne zame, ne zame, po navljaj. Zate in za otroka, za najinega Bora.

Opri sem usta in od presenečenja nisem mogla spregovoriti besede.

– Gospa, evakuirajte vas moramo iz stanovanja, toda le za 14 dni, me skuša pomiriti vojak.

Oddahnila sem si, skoraj srečna sem bila, ker sem pomislila, da je verjetno železarna minirana in bo vse zleto v zrak.

– Ne verjemi mi, mi zašepeta mož in me strezni.

– Le pol ure imata časa, smeta pa vzeti s seboj le najnujnejše, se spet oglasi stražar. Eden je bil nenehno navzoč pri Danilu, drugi je stikal po vseh sobah in iskal zlatnino, denar in druge vrednosti. Priba za dve osebi jedilnega pribora sva lahko vzela s seboj in žličko za Borka.

Vojaka sta naju odgnala na prostor pred jeseniško šolo. Pet ur smo stali na pe-

kočem soncu in čakali, da so stražarji pripeljali vse družine, ki so jim nacisti namenili izgnanstvo. Potem so nas s tovornjaki odpeljali v Šentvid. Ob prihodu so nas temeljito pregledali in nam pobrali vse vrednosti. Komisija je pregledovala v veliki dvorani in drugega za drugim klicala noter. Vsakdo je moral odpreti torbico, jo obrniti narobe in pred komisijo vse stresiti na mizo. Izprazniti smo morali vse žepke.

Medtem ko sem čakala na poziv za pregled v parku pred stavbo, sem možovo zadnjo plačo, ki je znašala nekaj nad tri tisoč dinarjev (s tem denarjem si takrat lahko kupil kravo), skril med toaletni papir, ki sem ga imela v predalu ob vnožju vozička. Nisem bila dovolj previdna in se nisem nadejala, da so okrog nas vohuni v civilu, in ne zaporiki. Takoj ko sem prišla na vrsto, je paznica, Nemka, prišla za toaletni papir, vzdignila roko, da je med odvijanjem papirja padel denar. Vsi so se zakrohotali; nisem bila le ob denar, tudi ponižana in osramočena sem bila. Poleg tega so me ženske iz komisije za pregled odpeljale v posebno sobo in morala sem se popolnoma sleči, vendar nisem imela ničesar skritega. Mnoge ženske so doživele mojo usodo.

Kmalu je prišel dan, ko smo morali zapustiti Slovenijo. Z avtomobilskimi žarometi so osvetljevali vlak, ko so nas razporejali po vagonih. Namesto da bi v vagonih najprej spustili družine z dojenčki, majhnimi otroki in bolnike, so v našem dalj prednost Romom. Za pol vagona jih je bilo in zasedli so

vsa boljša mesta.

Na železniški postaji v Šiški nas je množica Ljubljancev burno pozdravila. Spraševali so nas, kdo vse je v vagonu, skozi okna o nam dajali hrano in pijačo ter nas spodbujali. Zmerjali so nemške policiste, ki so nas spremljali, tako da so italijanski in nemški policisti začeli razganjati množico. Nismo se mogli načuditi njihovi hrabrosti, ki nam je bila prva znanilka upanja na boljše dni na tej žalostni poti.

Na glavnem ljubljanskem kolodvoru je bilo povsem drugače. Slišali so se le kliki železničarjev, topot vojaških čevljev po betonu, hreščanje, piskanje in cviljenje lokomotiv in vagonov, vmes pa kakšno vojaško povelje v italijanski in nemščini. Nikjer prijaznih Ljubljancev.

Kmalu smo razumeli, kaj se je zgodilo. Zaradi okupatorja neljubega dogodka v Šiški so italijanski policisti na nemško zahtevo morali najprej očistiti ljubljanski kolodvor. Ljudje so bili na vseh ulicah, ki vodijo k postaji, kar smo zvedeli pozneje, toda množico so zadržali vojaški bajoneti.

V Valjevu so nas Nemci dvakrat vrgli na cesto. Prvič smo morali v eni uri zapustiti vojašnico, drugi pa prav tako v eni uri šolo, ki so jo zasedli nemški vojaki.

Nisem vedela, da so v izgnanstvu v Srbiji tudi moji starši. Bila sta v Brusu. Oče je za naš naslov zvedel od Rdečega križa Slovenije v Beogradu. Nepozabni so trenutki, ko sta nas nenadoma presenetila z obiskom. Vrnila sta se v Brus in vložila prošnjo za preselitev v Valjevo. Potem smo skupaj živeli v skromni sobici.

Iz Valjeva smo se vrnili s transportom tovornih vagonov 28. julija 1945. V Valjevu smo se dobro založili s hrano. Žene so pripravile obilo rezancev in si poleg

pšenične in koruzne moke oskrbele tudi zabelo in krompir. Nekateri so v vagonih spravili celo kokoši. Slišali smo namreč, da v Sloveniji primanjkuje hrane.

Po našem izgonu julija 1941. leta si je Druschke ogledal pohištvo vseh zapечатih stanovanj. Od vseh mu je bilo naše najbolj všeč. Zase in za družino si je izbral stanovanje v drugem nadstropju hiše dr. Aleša Stanovnika, ki so ga tudi izgnali z Jesenic. Vso opremo iz zgornjih prostorov Stanovnikove hiše je Druschke stlačil v eno sobo, nekaj pa razdal drugim. Po-

šo popolnoma prazno, le v pomivalnem koritu so našli nepomiten majhen krožnik, kozareček za žgane pijače in vezen prtiček. To je tudi vse, kar sva od pribora dobila nazaj in kar še hranim v stanovanju.

Celotno opravo (kar ni šlo v zaboj) je Druschke naložil v vagon, toda prepozno. Pred karavanškim predrom so naši ustavili vlak in ga vrnili na jeseniško postajo. Najina bivša hišna pomočnica Nežka Vidic nama je bila še zelo naklonjena in je skoraj celotno našo opravo izbežala iz skladišča ljudskega premoženja. Neki ofi-

Zelo sem žalovala za krznenim plaščem, ki sem ga prvič nosila na poroki 1937. leta in na poročnem potovanju v Benetkah; zdaj si ga ogledujem le še na slikah. Med vojno ga je nosila Druschkejeva žena Hilda. Slišala sem, da ga je ob koncu vojne podarila dekletu iz Bohinjske Bele v zahvalo, ker je varovala njene tri otroke in gospodinjo. To dekle je pred koncem vojne Druschkejevo družino spremljalo na Koroško. Primer sem prijavila in z oboroženim oznovcem sva se odpeljala do njenega stanovanja. Ničesar mojega nisva našla pri njej, sumim pa, da je iz previdnosti vse zmetala v Savo.

Moja starša sta bila še bolj nesrečna. Niti robca nista več dobila nazaj.

Ali pa družina profesorja Franje Klavara, ki zdaj živi v Tolminu. V popolnoma praznem stanovanju na Jesenicah je na okenski polici dobil le Hitlerjevo Mein Kampf.

Ko sem brala časopisne vesti, kako se Druschke zagovarja na sodišču v Heidelbergu, sem bila zelo jezna. On je napadal partizane kot divjo in neorganizirano vojsko, kot teroriste in kriminalce, sebe pa je povzdigoval kot častnega in poštenega borca, ki je vse delal v okvirih zakonov. Nedolžnih in mirnih se ni dotaknil. Nihče pa mu ni očital, kaj vse je nagrabil v stanovanjih izgnancev. Zakaj je iz našega stanovanja odpeljal vse na dveh tovornjakih, zakaj je vso našo opravo in še marsikaj drugega naložil v vagon. Dobro je vedel, da to ni njegovo. Zakaj mu nihče ni očital, da je bil tudi navaden tat, in ne samo zločinec. Imeli smo vso možnost, da ga v tem pogledu razkrinkamo. Naša sobna oprava je še vedno ista, torej tista, ki jo je štiri leta uporabljal Druschke. Znanu so nam imena Druschkejevih služkinj na Jesenicah, in zakaj niti ena od teh ni bila poklicana za prič v Heidelberg? Vse bi lahko potrdile te moje obtožbe, saj so brisale prah z oprave, ki je še vedno v našem stanovanju, in bi si jo lahko ogledale.

Jože Vidic

Inž. Danilo Gostiša z ženo Tatjano in sinom Bórom decembra 1941 v izgnanstvu v Valjevu

tem so mu delavci pripeljali vse, kar je bilo v najinem stanovanju. Le klavir, ki mi ga je pred vojno podaril oče, je h gestapu na Bled odpeljal uradnik železarne Basler.

Mlada jeseniška partizanka Majda Labura (poročena Gaspari) mi je povedala, da je Druschke pred begom z Jesenic maja 1945 naložil na dva tovornjaka sedemnajst zabojev naše oprave. Da je bil Majdin podatek pravilen, sem se kmalu prepričala. Po bombardiranju Jesenic se je jeseniški gestapo preselil v Črnkovo vilo na Plavžu. Črnkove starše so prej izgnali iz nje. Ko sva z možem Danilom obiskala Črnkove, nama je postregla s potico in žganjem v najini posodi in na prtičku, ki sva ga takoj prepoznala. Črnkovi so nama povedali, da so dobili hi-

cir naše vojske je iz tega skladišča vzel le naš kavč, fotelj in veliko pisalno mizo, naložil na vagon in poslal nekam v Srbijo, menda v Beograd. Mnogi so mislili, da je v skladišču zaplenjeno nemško premoženje, in ne lastnina izgnancev.

V predalu omare sva našla potrdilo v nemščini, kaj vse je Druschke prispeval 20. januarja 1942. leta za akcijo zimске pomoči vojakom na fronti. Z ženo Hildo sta dala vse tisto, česar sama nista mogla uporabiti (moje in možovo perilo in obleke). V predalu sva našla tudi Druschkejevo sliko, ki sva jo takoj izročila našemu obveščevalcu. Sliko so razmnožili in jo dali tudi Angloameričanom na Koroškem, da bi ga prepoznali, če bi ga ujeli.

Zimnic, odej in rjuh ni bilo v vagonu.

SKOJ v mežiškem okrožju 1944. leta

Močan odbor ZSM je deloval na Navrškem vrhu. Sekretarka odbora je bila Ivica Razgoršek-Vislava (sedaj por. Štefič). V njem so bile tudi mladinke z Raven: Manica Fišer, Ivica Hovnik, Ivanka Podgoršek, iz Navrškega vrha pa Kogelnikova dekleta (partiz. ime domači je Pri koscu). Dekleta so zbrala mnogo pisarniškega in sanitetnega materiala ter pripravila precej paketov za ranjence.

Na območju Podkrajja in Navrškega vrha je deloval tudi aktiv SKOJ; sekretarka le-tega je bila Alojzija Pavlin-Cvetka.

Tudi na Brdinjah je v letu 1944 deloval aktiv SKOJ, sekretarka je bila Marija Žuželj.

V Kotu nad Prevaljami je od pomladi 1944 deloval odbor ZSM, v katerem so delovala 4 dekleta z domačije Pri Lagojatu (partiz. ime Pri javki), in sicer Rozka kot najstarejša, ki je bila sekretarka, obenem pa tudi članica SKOJ, Anica, Malka in Betka. Oskrbovale so bližnjo tehniko Netopir s papirjem in drugim materialom ter raznašale letake in propagandni material, tiskan v tehniki. Največ je z njimi delal Jože Pogačnik-Tomi, ki jih je tudi organiziral v odbor ZSM. Pozneje je sodelovala z njimi aktivistka Zorka, ki je padla ob nemškem napadu na bunker v Javor-

ju, novembra 1944. Nazadnje je z njimi delala največ Alojzija Kotnik-Cvetka.

Tudi mladina na Lokavici pri Prevaljah je bila aktivna. Vas leži v neposredni bližini današnje jugoslovansko-avstrijske meje. Kot taka je tudi med vojno predstavljala prehodno ozemlje posebej za kurirje, ki so imele svojo postojanko na Komelju.

Kurirske javke so bile: prva pri Šmarjeti, druga pol ure niže proti Holmcu, tretja pa na Zdovčevi, po domače Baštejevi domačiji (partizansko ime Pri jabolki).

Prvi partizani so se pojavili tu že spomladi 1943.

Prva je začela sodelovati z njimi domača hči Ivanka, nato Mojca, Katica in Rezka. Za partizane so zbirale hrano, ki so jo pošiljale na Peco, obveze pa so kupovale v lekarnah na Prevaljah ter v Pliberku; tam je navadno kupoval sosed Skok, ki je imel kmetijo že na drugi strani (bivše) meje. Dobil je Ivanki sanitetni material pa tudi novice o nameranih nemških hajkah.

Nato so začela sodelovati tudi sosedova dekleta: Jožefa Stropnik, Tilka Štrikar, Pepca, Marica in Rezka Podrečnik. Dekleta so na Baštejevi domačiji stalno prala in šivala za partizane ter pletla puloverje in nogavice.

Okraj Dravograd je obsegal območja levega brega Meže od Guštanja navzdol in leve-

ga brega Drave – do Radelj ob Dravi. Okrajni komite SKOJ v tem obdobju ni bil organiziran, pač pa so na to območje hodili posamezni mladinski ativisti – člani OK SKOJ za mežiško okrožje.

Posebno na levem bregu Meže so posamezni odbori ZSM delovali že v letu 1943 (kot je bilo že opisano). Poročilo iz julija 1944 govori, da je bilo v zadnjem času mobiliziranih 6 mladincev, ki so bili povezani v ZSM, zato je nekaj odborov ZSM razpadlo.

Glede aktivnosti je v tem okraju v letu 1944 najbolj izstopala mladina iz Dobrij in Tolstega vrha ter mladina z Brinjeve gore.

Odbor ZSM za območje Tolstega vrha in Dobrij je ustanovila članica OK SKOJ Manica Močivnik-Milena. Za sekretarja je postavila Francija Čevnika in mu dala nalogo, naj pridobi še druge mladince. Najprej je pridobil Pepco Nabernik-Darinko in Erno Štraser-Zmago. Tem trem se je priključilo še več mladincev: Terezija Cestnik, Erika Blatnik, Stanko Kotnik in drugi. Mladinska organizacija je popolnoma obvladala teren. Tudi mladinci, ki niso bili člani odbora ZSM, so izvrševali določene naloge, kot so bile npr.: pridobivanje novih sodelavcev za OF, zbiranje materiala in obveščevalnih podatkov, trosilne akcije itd. V maju

1944 je Franci Čevnik natrosil mnogo preterokrskih zvezdic in letakov po cesti od Blatnika do Raven na Ravnah okrog cerkve. Na cerkvena vrata pa je obesil velik plakat.

Mladinci so zbirali tudi podatke o nemških transportih po koroški železnici. Sveže podatke o transportih je sekretarju odbora Čevniku prinašal njegov oče, ki je bil železniški čuvaj, on pa jih je nato posredoval partizanom, in sicer v dveh pisanih poročilih na teden, ki jih je moral dostavljati na določeno mesto. Dne 15. junija 1944 so bili prvi trije mladinci iz tega odbora ZSM sprejeti v SKOJ.

Na Brinjevi gori so se partizani pojavili v jeseni 1943. Neko pomladansko nedeljo 1944 pa se je precej mladincev zbralo pod vrhom Brinjeve gore. Prišli so članica OK SKOJ Marica Močivnik-Milena ter še dva druga partizana. Ustanovili so mladinsko organizacijo. Za sekretarja je bil na predlog Marice Močivnik-Milene imenovan Miloš Jeromel. Partizani so jim še naredili nagovor in jim razdelili literaturo, nato so odšli, mladinci pa so sprejeli zadolžitve. V aktivno delo za NOB so sčasoma pritegnili še mladino s Fare. Ob sobotah popoldne so na kmetije prihajali ruski vojaki iz Dravograda in ruska dekleta ter Francozi z Raven, kjer so bili na prisilnem delu v nemških taboriščih. Mladinci so jim postre-

gli s kruhom, sadjem in moštom. Veliko so se pogovarjali z njimi o vojni, stanju na frontah in o partizanih. Več ruskih fantov in deklet so pridobili za odhod v partizane, medtem ko so bili Francozi bolj zadržani in so le čakali na konec vojne. Mladinci so se vsako nedeljo redno sestajali na Brinjevi gori, se dogovarjali za akcije, si razdelili literaturo in letake ter se razbežali na vse strani. Med tednom pa so ponoči odhajali na akcije. Sekretar Miloš Jeromel je letake, ki jih je prejemal od partizanov, skrival v mlinu, nato jih je zvečer delil mladincem, ti pa so jih ponoči raztrosili na Prevaljah, Dobji vasi in na Ravnah.

Nekega nedeljskega dopoldneva je Miloš Jeromel na Fari pritril na drevesa ob cesti dva velika partizanska plakata, ki sta pozivala na boj proti okupatorju. Nato se je hitro pomešal med ljudi v cerkvi.

Mladinci so skrbno spremljali dogajanja na Prevaljah in na Ravnah ter pošiljali partizanom poročila o gibanju orožništva, policije in vojske. Partizanom so pošiljali tudi orožje in strelivo, ki so ga skrivali še od razpada jugoslovanske vojske, nekaj pa so ga na skrivaj vzeli tudi nemškim vojakom. Ob partizanskem miniranju železniške proge med Ravnami in Prevaljami so mladinci zavarovali teren. Večkrat so varovali partizanom pot čez železnico, ceste in Mežo. Svojo aktivnost so usmeri-

li na pridobivanje novih prostovoljcev za NOV. Nabrali so skupino prostovoljcev in jim omogočili zvezo s partizani.

Mladina na Brinjevi gori je bila čedalje bolj vnetja za delo. Sestanki in akcije so se vrstili vedno bolj pogosto. Aktivnost jih je tako prevzela, da so pozabili na konspiracijo. Ko je obstajala nevarnost, da jih Nemci odkrijejo, so se odločili za kolektivni odhod v partizane. Doma so ostali mladinci, ki niso bili preveč sumljivi, drugih deset pa se je 5. avgusta 1944 vključilo v NOV.

Skupno je Brinjeva gora dala 23 partizanov; od teh jih je 7 padlo, 4 pa so bili ranjeni. Preganih ali interniranih je bilo 5 družin – skupno 21 ljudi; trije so umrli v taboriščih, požgana je bila Španerjeva domačija.

Dne 5. avgusta 1944 so odšli v Vzhodnokoroški odred tile mladinci: Ivan BROMAN (padel), Franci ERJAVEC, Miloš JEROMEL (ranjen), Drago PLESIVČNIK, Mirko ŠTERN (padel), Peter Albert KRANJC (padel), Anton BOROVIK, Franc JAZBEC in Ivan KLEMEN.

Do razpusta mežiškega okrožja 27. septembra 1944 je bila organizirana skoraj vsa mladina Mežiške doline. Mežiško okrožje je bilo, tudi glede mladinske organizacije, najboljše organizirano okrožje na Koroškem.

(se bo nadaljevalo)

Marjan Linasi

Zadnja postaja Florjana Majhna-Šimna

V prvih letih tega stoletja je bil Bohinj veliko gradbišče. Gradili so železniško progo Jesenice-Trst in z njo tudi Bohinjski predor. Za marsikoga je gradnja pomenila srečno okoliščino. Dobil je delo. Z železnico je prišel v Bohinj tudi Florjanov oče s svojo ženo. Svoj skromni dom sta našla v razmajani hišici, ki je gospodarju služila za sušenje sadja in drugih pridelkov. Ko je prišlo eden za drugim še pet otrok, je pri hiši zavlada revščina. Očetov zaslužek je bil premajhen, zato so morali otroci že zgodaj poprijeti za vsakršno delo.

Florjana, ki je bil od vseh najživahnejši in najpogumnejši, so dali v uk za čevljarja. Tu ni bilo zaslužka. Le sem in tja je od radodarne stranke dobil napitnino. Čeprav še zelo mlad, je začel počasi razlikovati poštenost od nepoštenosti, pravico od krivice, revščino od bogastva. Družil se je z naprednimi vrstniki, ki so bili člani sokolskega društva. Med njimi in tudi pri čevljarju je videl in slišal marsikaj.

Železnica je stekla, dela v Bohinju ni bilo več. Florjan je moral s trebuhom za kruhom. Našel ga je na Jesenicah. Kot delavec v opekarni in martinarni je doživljal strahoten napor. Tukaj je dočakal razpad stare in gnile Jugoslavije. V martinarni se je kalila Florjanova osebnost. Tu je prišel v stik s številnimi jeseniškimi revolucionarji in proletarskimi voditelji. Zato je bil kmalu po okupaciji na strani tistih, ki so organizirali vstajo. Vključil se je v priprave na upor in organizirano deloval v trojki, v kateri sta bila še Franc Mencinger, sekretar ene od partijskih celic, in Stanko Pirih, oba Bohinjca.

Štirinajstega decembra 1941 je ob decembrski mobilizaciji odšel iz partizane tudi Florjan. Prišel je v enoto, ki je iz čete prerasla v bataljon, imenovan po Ivanu Cankarju. Udeležil se je številnih bojev, ki so jih bojevale enote tega bataljona in kasneje Gorenjskega odreda po vsej Gorenjski. Ko so Nemci zaradi izdajstva ujeli Tomaža Godca, organizatorja vstaje v Bohinju, je uporniška aktivnost v tej dolini precej popustila. Okrožni partijski komite je zaradi tega poslal večkrat na to območje Karla Prežlja, ki ga je spremljal tudi Florjan. Kot domačin je Prežlju pomagal postavljati stike s posameznimi Bohin-

njci, ki so nadaljevali z revolucionarno dejavnostjo.

Florjan je prišel v Bohinj ponovno konec oktobra 1942 leta. To pot z enoto, v kateri je partizanal. Cankarjev bataljon so po uspešnih akcijah v Žirovnici, Mostah, na Jesenicah in drugod nenehno preganjale močne nemške enote. Karavanke so bile pretesne, in zato zelo nevarne. Bataljon je prečkal Savo, se povzpela na Mežakljo in na Pokljuko. Od tod se je spustil v Bohinjsko dolino, prečkal Pod Koriti Savo, se povzpela na Jelovico. Tam so se borci srečali z borci Jelovške čete, ki jo je vodil Tonček Dežman. Skupaj z aktivisti so izdelali načrt za prehranjevalno akcijo, ki so jo naslednjo noč izvedli v tedanji Krmpetarjevi trgovini na Bohinjski Bistrici. Akcija je imela velik politično propagandni pomen za Bohinjsko dolino.

Čez nekaj dni je bataljon spočil in dobro preskrbljen zapustil Jelovico. Tam je še naprej ostala Tončkova četa, katere naloga je bila delovati v okolici Jelovice in predvsem v Bohinju. Tonček je zadržal dva bataljonska borca Čira in Šimna. Partizansko ime Čiro je nosil Tine Dolar iz Žirovnice, za Šimnom pa se je skrivl Florjan Majhen. Florjan se je težko poslovil od soborcev, ki so se vračali v Karavanke. Obenem pa je bil vesel, da se bo poslej bojeval v domačih krajih. Tonček ga je zadržal prav zato, ker je poznal razmere in ljudi v Bohinju.

V četi je bilo sedaj devet najst borcev. Njen komandir se je odločil, da se prmakne bliže vasem. Namen te odločitve je bil, da bi laže organizirali politično in propagandno aktivnost. Namen je imel tudi najti primeren kraj za prezimitev čete. Zima je bila že pred vrati. In ker je

imel z zimo hude izkušnje že v prvem letu vstaje, je bila njegova zamisel razumljiva. Čeprav so aktivisti izražali svoje pomisleke glede kraja, ki ga je Tonček izbral skupaj s Florjanom, so se kmalu preselili. Sprva so se utaborili Pod Luknjo na Bohinjsko Bistrico. Hitro so ugotovili, da kraj ni primeren. Iz doline, bi lahko opazili dim. V četi je bila tudi mlada partizanka Judita. Zaradi nošečnosti so ji hlače postale pretesne. Zato so poslali po aktivista in krojača Franca Sodjo. Ta je odšel na zvezo, vendar se zaradi močnega dežja s partizani ni srečal. Problem je rešil Čiro, ki je vzel Juditi mere in jih poslal v dolino Sodji. V dolino je skupaj z merami romal tudi zavitek z blagom, ki je še pred dnevi ležalo na policah Krmpetarjeve trgovine. Sodja je še isto noč vrnil enoti zavitek s hlačami. Zgodaj zjutraj se je četa premaknila na zahod in se po nekajurni hoji ustavila v Bareči Dolini. Zaradi previdnosti se ni utaborila na planini, temveč v njeni bližini. Tonček ni pozabil opozoriti aktivistov o nevarnih lovcih in gozdarjih. Šotore so si postavili v gostem gozdu. Tu bodo brez skrbi pričakali sneg, ponoči pa se bodo spuščali v dolino. Za vsak primer je prekanjeni Tonček postavil dva stražarja.

Partizani niso slutili, da jim sovražnik po zaslugi izdajalca pripravlja neprijetno presenečenje. Enainšestdesetletni lovski čuvaj Boltar iz Ribčevega laza je bil tega dne že zelo zgodaj v revirjih svojih delodajalcev. Nič posebnega za lovskega čuvaja. Zjutraj je treba iskati divje lovce. Toda kako, da se mu navsezgodaj tako mudi iz Bareče doline navzdol? To je bržkone pomislil tudi logar Jaka iz Bohinjske Bistrice, ki se je vzpenjal po ozki stezi navzgor in je za nekim ovinkom srečal lovskega čuvaja. Toda na kaj hudega ni pomislil.

Vojaška enota, ki je bila nastanjena v starem delu sedanjega hotela Stane Zagar na Ribčevem lazu, je bila hitro nared. Z vodnikom se je hitro pognala v hrib. Obšla je oba stražarja in se približala partizanskemu taborišču. Z velikim samozadovoljstvom so čakali, da bodo

partizanom zaželeli dober tek. Le vodnik je ob povečujočem oficirju trepetal v grmovju. Kaj če se napad ne posreči, kaj bo z njim? Ogenj! Iz vseh orožij je nenadoma zadrldalo.

Presenečeni partizani so pometali posodo in žlice, zagrabili za orožje in se pognali na vse strani. Judita je priletela v naročje nemškemu vojaku, ki jo je zagrabil in razorožil ter zavpil, da ima banditko. Trije borci so bili zadeti in ranjeni, najbolj Stric, ki mu je dumdumka grdo razcefrala roko.

Ob prvem strelu je za puško zagrabil tudi Florjan. Ni vedel, na kateri strani je sovražnik. Nagonsko se je pognal skozi grmovje, in že po nekaj korakih začutil top udarec. Zadelo ga je in zgrudil se je. Njegovo življenje je bliskovito ugašalo. Megleno je videl svojo mater, očeta in sestre ter prijatelje, soborce, nato je izginilo tudi to. Nad njim je pihljal hladen jutranji vetrič. Okoli njega so divjali vojaki v sivih uniformah, za drevesom je prežal izdajalec.

Nemci so se vračali v dolino z ujetimi partizankami in fotografijo padlega bandita. Bili so pozorni na nove Juditine hlače. Morda bodo zdaj lahko zašli banditskega krojača iz Bohinjske Bistrice. Njene hlače so primerjali s kroji hlače, ki jih je šival Sodja. Toda ti se niso ujemali Sodja je moral zaradi Juditine nošečnosti uporabiti poseben kraj. Nemci so odšli z dolgim nosom. Toda kdo je bandit, ki je obležal v Bareči dolini? Hodili so od hiše do hiše in kazali sliko, na kateri je bil moški črni las, košatih obrvi in z brčicami. Ljudje so odmaevali z glavami. Neki deklici pa je vendarle ušla beseda Florjan. Bilo je dovolj. Kmalu so preselili njegove starše in sestre. Kazen v obliki sinove smrti se jim ni zdela dovolj velika. Morali so tudi sami v izgnanstvo.

Tonček je po napadu hitro zbral enoto. Manjkala sta dva borca; dva pa sta bila ranjena. Žal jim je bilo Florjana in Judite. Odločili so se, da bodo izgubo maščevali. Prepričani so bili o izdajstvu. Še istega dne je prišla v enoto novica o srečanju lovca in logarja. Tonček se je odločil, da bodo šli k lovčju še ta večer. Ker je bila blizu njegove hiše nemška postojanka, je bila odločitev hudo tvegana. Kljub temu so zvečer potrkali. Lovci se tako hitrega obiska ni nade-

Partizanski znaki in medalje / 107

2. brigada VDV

Spominsko medaljo je oblikoval slikar Pavle Zamar iz Pirana, izdelala jih je Aurea Celje. Skupno je bilo izdelanih 1100 oštevilčenih medalj, 80 neoštevilčenih medalj in še 10 pozlačenih plaket brez traku. Prva podelitev medalj je bila 26. maja 1985 na zboru brigade v Kobjeglavi. Ob tej priložnosti je bilo podelje-

svoji padlih in umrlih borcev.

2. brigada VDV je bila ustanovljena 28. aprila 1944 na zboru enot VOS na Šentviški gori v tolminski občini. Od 3. decembra 1944 se je imenovala 2. brigada Slovenske divizije Narodne obrambe. Skozi njene vrste je šlo približno 1200 ali 1250 borcev, med njimi jih je padlo okoli 190. Brigada je delovala na operativnem območju 9. korpusa in na levem bregu Save do Kamnika. Imela je 5 bataljonov, Goriško in Tržaško sabotažno grupo ter GAP (Gruppe d'azioni partigiane). Med večjimi akcijami pripadnikov brigade je bilo uničenje rudnika Rajbelj (27. VI. 1944), uničenje žandarmerijske postojanke v Selcah pri Škofji Loki (8. IX. 1944), napad na nemško patroljo v Biljah (23. X. 1944), likvidacija polkovnika Carale in zaplenba načrta nemške ofenzive Totalno čiščenje. Brigada se je borila tudi s četniki, svojo bojno pot je sklenila z boji za osvoboditev Trsta. Oblika medalje simbolično predstavlja mejni kamen, saj je brigada po vojni pripadala Knoj, pet polj in zvezdic na njej pa pet bataljonov. Spodaj je morje, zgoraj Triglav. Plamenica simbolizira pogum in gorečnost brigade pri njenem poslanstvu. Trak je moder z rdečo črto.

Janez J. Švajncer

Spominska medalja borcev 2. brigade Vojske državne varnosti - Narodne obrambe

nih približno 400 medalj. Do medalje so upravičeni vsi pripadniki brigade, ki so bili v brigadi neprekinjeno najmanj 30 dni pred 1. majem 1945. Druge medalje bodo razdeljevali po bataljonskih odborih, dobili jih bodo tudi

jal. Pogovor, ki je potekal s prestrašenim gospodarjem, je potrdil njihov sum. Ukazali so mu, naj se pripravi, da bo odšel z njimi. Še bolj je prebledel in jecljaje prosil, naj mu dovolijo, da se pripravi in poslovi. Ko se je v sosednjem prostoru pripravil, je skozi okno opazil nemško patroljo. Skočil je skozi okno in se rešil. Zgodaj zjutraj je s prvim vlakom odpotoval na Koroško, od koder se ni več vrnil.

Zgodaj pa so v opusteli Bareči dolini aktivisti Buko-

ve doline opravili še zadnje dejanje. Florjana so pokopali tam, kjer je ugasnilo njegovo mlado življenje. Po vojni pa so tu postavili skromno spominsko obeležje, ki prča o enem od številnih dogodkov nedavne preteklosti. Tudi posmrtno ostanke Florjana Majhna so prenesli na pokopališče v Bohinjski Bistrici. V njegovo čast so rojaki poimenovali eno od ulic, pa tudi strelska družina nosi njegovo ime.

Janko Rozman

Vlak brez voznega reda

»Varujte bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti kakor zenico svojega očesa!« Teh pomembnih Titovih besed ne smemo nikoli pozabiti, še posebno ne v teh hudih in zapletenih časih, v katerih smo se znašli!

Bratstvo in enotnost! Ti skromni in pomembni besedi za naš nadaljnji razvoj in obstanek sta temeljni kamen, na katerem je zgrajena naša lepa socialistična, samoupravna in neuvrščena Jugoslavija. To v premislek posebno tistim, ki delajo in mislijo drugače!

Zopet je prišel čas, da bo potoval vlak bratstva in enotnosti, tradicionalni vlak z nekdanjimi pregnantci in njihovimi svojci iz Slovenije v bratsko Srbijo. Zdi se mi, kakor da bi bilo

danes. Bili so hudi usodni časi, ko so sovražniki okupirali Jugoslavijo, ko je Hitler naročil svojim sodelavcem, naj mu napravijo našo lepo deželo čimprej nemško.

Takoj po okupaciji so se polnili zapori v Ptuj, na gradu Borlu, Celju, Mariboru pa tudi drugod. V Mariboru smo med sabo govorili: »Samo na jug, na jug!« Prevzela sta nas neka nepojmljiva slutnja, neko nerazumljivo upanje in vera, da nam bo na jugu med brati boljše in lepše. In izpolnila se nam je velika želja. Prišli smo v Srbijo, kjer so nas domačini lepo, pristrčno sprejeli, odprtih src, kakor znajo le oni.

Bili so topli, julijski dnevi 1941. leta. Prišli smo v kotel, kjer je vse vrelo in se pripravljalo za vstajo.

Domačini so želi pšenico. Stari Vukovičev ded, ki je bil ves sključen od dela in izčrpanosti, je zatrjeval: »Dobro je rodilo. Kruha bo za vse!«

Tiste dni sem spoznala v Jezdini sosedovega sina Dragoljuba Vukoviča, Skojevega in partizana Čačanskega partizana Čačanskega odreda, ki je bil mehanik v skladišču orožja v Čačku. Razložil mi je razmere in tako sem postala njihov simpatizer. Jeseni, ob prvi sovražni ofenzivi so tudi tega pridnega fanta ustrelili Nemci.

Partizani, Titovi prvoborci, so začeli neoboroženi, golih rok s svojimi akcijami za svobodo in socialistično revolucijo. Tako, kakor je zapisal pisatelj: »Že tisočletje branimo domovino golih rok, a vedno

uspešno. Zakaj! Ker je na prvem mestu junaško srce, z mladostnim zanosom, polno velike ljubezni do zasužnjene domovine. To so spoznali tudi okupatorji.

Besni sovražniki in domači izdajalci so odgovarjali z nasiljem. Gorele so vasi, padale so prve žrtve. Spominjam se mladega fanta iz vasi, bil je še otrok. V mestu so ga ustrelili. Mama ga je pripeljala domov z volovsko vprego. Sama sem se znašla v tem žalostnem sprevodu. Ležal je na lojtrskem vozu z nasmehom na ustnicah. Z voza pa je kapljala kri in puščala za seboj sled. Kaplje so bile debele kakor rdeče jagode. Še danes mi zveni v ušesih mamino jokanje: »Sine moj, dušo moja, srce moje, mladost moja, gde si!«

Takih primerov je bilo veliko. Umirali so mladi iz vseh krajev naše lepe do-

movine. To nam pričajo spomeniki in pomniki, na katerih so vklesana imena vseh naših narodov in narodnosti.

Spominjam se pionirja partizana Egona, ki je stržil z domačinom železniško postajo v Preljini, ko je bila že na pohodu prva sovražna ofenziva. Prišli so Nedičevi četniki in oba po hitrem postopku ustrelili.

Tako je bilo v Čačku, Kraljevu, Kragujevcu, povsod. Umirali so vsi tisti, ki jih je pregnala zla usoda v te kraje, med te nenavadne ljudi, odprtih src. Tudi otroci, nemi, hromi, brezimni. Tako sta se rodila bratstvo in enotnost med nami. Živi so padali, na njihova mesta so prišli drugi. Srca živih in srca mrtvih so se tako nemo povezovala v hudem in krvavem boju za svobodo in socialistično revolucijo.

Bratske vezi, ki so se stkale v najhujših časih, ne more pretrgati nobena sila. Nikoli ne smemo pozabiti, da je bil naš majhen narod obsojen na smrt. A v Srbiji smo našli nove prijatelje, ki so delili z nami dobro in zlo. Odprli so nam vrata svojih domov, odprli so nam svoja srca.

Vsem želim, da bi se te bratske vezi širile na vseh področjih našega življenja, in da bi se ta tradicija prenašala na mlade.

Vsem dragim prijateljem, v vaseh in zaselkih tam daleč ob Zahodni Moravi, na planini Jelici, pod Kablarom in Ovčarom prisrčna hvala za vse. Tam, kjer je klila svoboda, kjer so pognali korenine bratstvo in enotnost, socialistično samoupravljanje, neuvrščenost.

Kraji so se spremenili, a srca so ostala enaka.

Danica Zidarič

Novi jugoslovanski filmi s tematiko vojnega časa

Šestero premalo izrazitih

Nadaljujemo predstavljanje novih izdelkov jugoslovanske kinematografije.

V vojni čas nas vrača šestero filmov, katerih skupno obeležje je v tem, da se ne ozirajo po dogodkih na bojiščih, pač pa se – vsi brez izjeme – dogajajo v zaledju. Pa vendar z zelo določnimi nameni: tam je bila vojna prav tako neizprosna in kruta kot pod žvižgajočimi krogli in sredi eksplozij.

Avtorje, ki so se – 40 let pozneje – odločili posneti filme o človeku in njegovih preizkušnjah v vojni, so zanimali predvsem motivi njegovega zorenja v tistih posebnih okoliščinah.

Tudi to bo minilo

Tridesetletni Sarajevčan Nenad Dizdarević je posnel zgodbo, ki mu jo je v obliki scenarija pripravil Abdulah Sidran (sicer Kusturičev scenarist) – po motivih Andričeve novele o malem, neopaznem predvojnem beograjskem uradničku Zeku, ki ga je tik pred začetkom vojne doletela upokojitev, nato se je, ves zgubljen v svoji človeški neobglednosti podal v prazno vsakdanje tavanje k bregovom Save in tam, po naključju, srečal nekdanjega prijatelja, prav tako upokojenega kapetana, ki pa je ves drugačen od njega, vitalen in dejaven, in ima kot tak magičen vpliv na Zeka, katerega fiziognomija se začne neopazno, vendar z vso močjo, spreminjati. Zeko postaja drugi človek. V spreminjajočem se odločilnem času postane iz krotkega oslička, kakršen je bil vse svoje dolgo uradniško življenje, upornik zoper okupatorsko in kolaboracionistično nasilje – in v končni konsekvenci te svoje človeške presnove ilegalec, ki zavestno žrtvuje življenje za stvar, ki je osmislila njegovo življenje.

Ta film sodi med boljše stvaritve z letošnjo letnico

Vozel

Kiril Cenevski je sicer vidno ime makedonskega filma, vendar makedonske kinematografije s svojimi deli (razen s prvencem Črno seme) ni proslavil, prej nasprotno. Njegova značilnost je zamotana dramaturgija, iz katere se ne da prav razbrati, za kaj v filmu pravzaprav gre.

Dramatično zgodbo o kirurgu, ki se vrne z bojišča v okupirano mesto in v svoj prazni dom, doživi pa še celo vrsto osebnih in poklicnih udarcev, pod katerimi se skoraj skrusi, vendar nato spet najde življenjski smisel v ilegalnem delovanju, kar ima za posledico njegovo pogubljenje v policijskih mučenh, se je sicer skušal filmsko rehabilitirati – nena zadnje – oprt na scenarij Slavka Janevskega, kar pa mu, žal, kljub vsemu ni uspelo.

Njegov tokratni film je še vedno nejasen in težko gledljiv, na mnogih mestih celo hudo dolgočasen in neintenziven. Namen se pač ni posrečil.

Orkester neke mladosti

Režiser Sveta Pavlović nima zvanečega imena, pa tudi njegov Orkester neke mladosti

ni umetniško delo višjega ranga, čeprav ga lahko brez težav označimo kot korekten »sprehod« v spomin na vojno, v okupirano Kraljevo, med zgođe in nezgođe mladinskega gasilskega orkestra, ki ga sklone gestapovsko poveljstvo uporabljati za svoje propagandne namene, fantje pa se v spletu okoliščin preobrazijo v upornike, ki roko v roki z mestnimi ilegali izvajajo sabotažne akcije in svojo dejavnost naposled kronajo z odhodom med partizane, na način premetene pretveze.

Zgodba je jasna in gledljiva, ne pa tudi pov-

sem prepričljiva. Čisto tako, kot je na filmu, v resnici ni bilo in ni moglo biti. Kajti film je – po pojmovanjih teh in takšnih režiserjev – vendarle neobvezujoče poigravanje z dejstvi. A žal, ne v vsesplošno zadovoljstvo.

Ljubezen

Rajko Ranfi se je po svojih filmsko-estetskih »stranpoteh«, ki mu jih je kritika zamerila, prav tako sklenil rehabilitirati, in sicer s scenarijem po izrazito pohvaljenem kratkem spominu romanu Marjana Rožanca, v katerem skozi doživljanje in doživljanje 13-letnega dečka opazujemo vso grozovitost vojnih premen v življenjskem okolju polproletarskega meščanskega predmestja skozi vsa štiri leta vojne. Film je verni posnetek romana. Je neke vrste odslikava dogodkov, ki jih je prestala Marjanova ulica, vtisnjenih v njegov spominski filmski trak brez komentarjev ali dodatnih »raziskav«. Kot tak skuša biti (in nemara v polni meri tudi je) neposreden inveristični odsev resničnega stanja stvari.

Ranfi se zagotovo je rehabilitiral, njegov (in Rožančev) film je trdna postavka v našem »upesnjem spominu« na vojskin čas.

Konec vojne

Dragan Kresoja je posnel zgodbo o done-davnem partizanu, ki se nekaj tednov pred iztekom vojne odloči, da bo na lastno pest, kot sodnik – maščevalec, poiskal in s smrtjo kaznoval ustaške morilce svoje žene, po scenariju Gordana Mihića, tega zagotovo najbolj plodnega jugoslovanskega filmskega pisca. Drama je zaporedje petih likvidacij, ki jih maščevalec izpelje na usodnem popotovanju, na katerem ga spremlja njegov 6-letni sin. Ko maščevalski pohod končata in se znajdetata na obali morja, v prvem jutru svobode, je njun pogled težak in zazrt v prazno. Teže zla, ki ga je prinesla vojna, se kljub izpolnjenemu maščevalnemu namenu ni bilo mogoče odrešiti.

Film je v svoji akcijski dramatičnosti zanimiv in »nabit«, vendar izzveni nekoliko ume-telno in ne povsem prepričljivo.

Oprijemanje zraka

Zdravko Šotra se je lotil bolečih spominov na doživljanje vojnih sirot, otrok, ki so se znašli v zbirnih domovih – in so zaman hrepeneli po vnovičnem snidenju s starši, z brati, s svojimi. »Obdelal« je eno teh zgodb, zgodbo hrepenenja majhnega dečka, ki si je želel dočakati starejšega brata. Zares ga je dočakal, nato pa po nekaj tednih, ki sta jih preživljala skupaj, iščoč svoje zatočišče, ugotovil, da vendarle nista brata... In mali »sirotej« se je moral spet vrniti v dom.

Topla, lirski zgodba, ki seže do srca. To je pravzaprav vse, kar je mogoče zapisati ob tem filmu, pa tudi pod skupno črto teh šestih »vojnih« zgodb, s kakršnimi smo se leta 1985 spomnili zdaj že davnih let najhujših človeških preizkušenj.

Viktor Konjar

Nova številka Idrijskih razgledov

Mestni muzej v Idriji je v nakladi 1000 izvodov izdal 23. številko zbornika Idrijski razgledi na 214 straneh. Osrednji članek zbornika, ki obsega kar 60 strani, je namenjen »Partizanskemu šolstvu v šebreljskem rajonu«, ki ga je pripravil partizanski učitelj Franc Pavšič-Zvonko. Pisec zelo natančno opisuje organizacijo in delo učiteljev na osnovni šoli v Šebreljah in okoliških vaseh: Jagršče, Krnice, Stopnik, Masore, Oblakov in Šebreljski vrh.

Marko Cigale je pripravil Pregled dosedanje raziskovalne dejavnosti RŽS Idrija.

Dr. Jože Pfeifer piše o idrijskem zdravniku dr. Jožetu Ignanciju Fantonu in o jamomercu in graditelju Klavžu na Idriji in Belci-Jožetu Mraku. Cvetko Budkovič je pripravil članek o učiteljskem pripravniškem tečaju v Idriji. Kratek oris delovanja veterinarske službe na ozemlju 9. korpusa NOVJ je pripravil Milan Dolenc.

V rubriki Iztrgano pozabi Franko Podobnik in Ana Štucin predstavljata v besedi in sliki staro Cerčno.

O idrijskem rojaku dr. Alešu Beblerju piše Tomaž Pavšič, o pomembnem naj-

dišču iz stare kamene dobe na Idrijskem – Divjih babah pri Šerbreljah pa piše raziskovalec Ivan Turk. Bralca bodo prav gotovo pritegnili tudi prispevki avtorja Stan-ka Majnika O načrtovani idrijski železnici, poplavih v Idriji in lovu nekoč. Ob 60-letnici mature na idrijski realki pa je izpod peresa Zlatka Bisaila nastala pesem Spomini na Idrijo.

Idrijske razglede ločujejo skrbno zbrano in urejeno kazalo Idrijskih razgledov za vseh petindvajset letnikov, ki ga je pripravil Tomaž Pavšič.

Silvo Kovač

Dostojna počastitev trpečih na Rabu

V septembrskih dneh je minilo 43 let od hudih dni v taborišču na Rabu. Dogodki, ki so se vrstili v letih 1942/43 v Ljubljanski in reški pokrajini nas zavezujejo, da bomo žrtvam posvetili stalno skrb. Oživljajo spomine na hude dni velike ofenzive, ko je okupator besnel, moril, streljal talce iz vrst civilnega prebivalstva, ujete partizane, partizanske ranjence, moril otroke, posebno v Dragarški dolini in izganjal ljudi s požganih domacij, jih gnal kot živino v koncentracijska taborišča na otok Rabu. Leta 1942 je velika sovražnikova ofenziva prečesala vso Dolenjsko, Belo krajino, notranjsko-ribniško in kočevsko dolino, Gorski Kotor vse tja do Ljubljane. Otrokom, ženskam in starčkom, tudi do 90 let starih, je vzel svobodo in jih odgnal v Kampor na otoku Rabu. V uničevalnem taborišču je v nekaj mesecih 1942/43 umrlo 4641 ljudi, predvsem otrok, žensk in starejših oseb.

Krajevna skupnost Kampor v občini Rab je predla-

gala pobratenje s slovensko krajevno skupnostjo, ki je imela največ internirancev v taborišču. Rabski odbor pri republiškem odboru Zveze združenj borcev NOV Slovenije je predlagal krajevno skupnost Draga pri Loškem potoku iz občine Kočevje, ki je imela 90 odstotkov interniranega prebivalstva na Rabu in je umrlo 176 ljudi na Rabu in v drugih italijanskih taboriščih. Najbolj prizadeti vasi v tej skupnosti sta Novi in Stari kot, kjer so do tal požgali hiše in vse prebivalce odpeljali v taborišče. Osobodilna fronta je že imela svoje aktiviste med temi ljudmi in le organizirani partizani so se umaknili aretacijam.

Tako je krajevna skupnost Draga sprejela pobratenje in 14. septembra letos organizirala spominsko slovesnost na pokopališču na kamporskih njivah, ki jo je pripravila nekdanja partizanska učiteljica Nada Vreček s svojimi mladinkami. Na tej žalni slovesnosti je nastopila tudi mati Marija Poje, ki je rodila na Rabu in sta ji dva otroka

tam tudi umrla. Pretresljivo je recitirala Balado o otroku Iga Grudna. Orosilo se je oko preživelim internirancem in tistim, ki groze na kamporskem polju niso doživljali. Bivši sekretar partijske organizacije Jože Jurančič je navzoče seznanil s političnim delom internirancev in o Rabski brigadi, ki so jo formirali s prostovoljci onemoglih in skoraj umirajočih internirancev. Ta je razorožila 2200 italijanskih vojakov.

Naslednji dan je bilo uradno pobratenje obeh krajevnih skupnosti. Predsednik Ferdo Katern in Drage je predstavil današnjo krajevno skupnost in prav tako Zvonko Guščič, predsednik skupščine krajevnih skupnosti Kampor na otoku Rabu. Slovesno so podpisali listino, ki govori o zgodovinski osnovi za pobratenje obeh KS, da bo ostalo trpljenje prebivalcev Drage in vseh žrtev rabskega taborišča v trajnem spominu prihodnjim generacijam. Te se morajo truditi, da bi se take grozote nikoli več ne pono-

vile. Razvijati in gojiti morajo bratstvo in enotnost na zgledih, kakršni so družili taboriščnike na kamporskem polju.

Krajani Kamporja in Raba so bili na tej pristrčni proslavi in 4 avtobusi so pripeljali preživle internirance iz Slovenije, ki so se proslave udeležili v glavnem na svoje stroške. Dne 3. oktobra bo sta pobrateni tudi občini Kočevje in Rab. Dragarski vaščani so bili gostje kamporskih družin, dragarski krajani pa bodo vrnili gostoljubje Kamporčanom leta 1986 na svoj krajevni praznik.

Pri Kmečkem glasu v Ljubljani je izšla knjiga Pričevanja rabskih internirancev 1942–1943. Gradivo je pripravil uredniški odbor. Odgovori urednik Herman Janež, ki je bil kot osemletni deček interniran na Rabu, je doživljal vse strahote, ki jih interniranci izpričujejo v knjigi. Posebnost knjige je, da so vključeni vanjo tudi spisi otrok, ki so jih napisali takoj po doživljanju teh gro-

zot. V letu 1944 so otroci v tedanjih partizanskih šolah ribniškega okrožja pod vodstvom šolskega nadzornika Bogomila Gerlanca opisovali svoje gorje. Zapisani so objavljeni v nespremenjeni obliki. To je edinstven primer v Evropi iz druge svetovne vojne, dokument iz boja. Knjiga o Rabu je lahko pomožno berilo pri pouku zgodovine NOB in sodi v roke prebivalstva tega območja in tistih, ki želijo prisluhniti resnici širim po Sloveniji in Hrvaški.

Osnovna šola Cerknica organizira vsako leto na Rabu šolo v naravi in dostojno počasti žrtve z lepim programom. Verjetno so tudi druge šole, ki se s poučno ekskurzijo poklonijo temu največjemu slovenskemu pokopališču s 4641 žrtvami. Prosvetni delavci iz občine Ljubljana Šiška so se udeležili slavlja na Rabu in so prisluhnili živi uri zgodovine taborišča Raba, ki jo je imel Herman Janež. Milica Martinčič pa je izvedla dobro organizacijo udeležencev obiska Raba in občine Šiška.

Rabski odbor pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije se zahvaljuje od-

govornemu uredniku Hermanu Janežu za njegovo strokovno delo in požrtvovalni odnos pri nastajanju in izidu knjige. Še posebno smo mu hvaležni za humano dejanje, da je celotni honorar od te knjige daroval za postavitev spominskega obeležja na kamporskem polju na otoku Rabu. Prav tako hvala celotnemu uredniškemu odboru za njegovo pomoč pri nastajanju in izidu knjige in za darovane honorarje za spominsko obeležje na Rabu. Prav posebno se zahvaljujemo založniški hiši Kmečki glas, ki je v kratkem času omogočila izdajo knjige, kljub nekaterim oviram posameznih založb. Rabski odbor deluje naprej. V letu 1988 bo 45 let osvoboditve izpod italijanskega okupatorja. V delovnem programu je postavitev spominskega obeležja na kamporskem polju, kjer je bilo leta 1942 žensko taborišče. Delovnim organizacijam je bila poslana prošnja, posebno v tistih občinah, iz katerih je bilo največ internirancev na otoku Rabu. Nekateri so že poslali denar, drugi obljubili. Hvala.

Cirila Bambič

Kolesarji partizani ob štiridesetletnici svobode Smer vožnje: Debeli rtič – Ulcinj

»Srečno pot ekipi Maksa Perca!« je zapisano v popotnem dnevniku osmerice kolesarjev partizanov, ki se se 11. septembra odpeljali na devetdnevni maraton vzdolž Jadrana – v počastitev 40-letnice osvoboditve Jugoslavije in v dokaz svojih ohranjenih telesnih moči kljub letom, ki so že krepko superveteranska.

Ce bi nam bilo dovoljeno pripisati v ta njihov dnevnik tudi kakšno svojo misel, bi ob koncu teh kolesarsko popotniških zapisov zagotovo prebrali stavek: »Klobuk dol pred temi možmi v najlepših letih!«

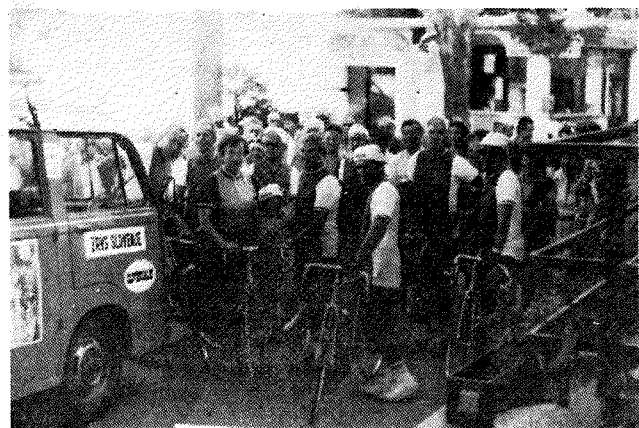
Toda – spremljajmo to njihovo pot lepo po vrsti! Na misel jim prav gotovo ni prišla tako znenada in kot strela z jasnega. Kolesarji so, seveda, že od mladega, v ekipi pa so se našli pred leti in začeli družno kolesariti naše znane maratone, kot so Franja pa Pohorski in Dakijev maraton pa ma-

zveze borcev v Banjolah. Srečno in brez nezgod so prekolesarili 132 kilometrov.

Četrtek, 12. septembra, je bil znova lep, sončen dan. Pot jih je peljala skozi Istro proti Reki. Dolgi in naporni klanec ni in ni hotelo biti konec, pa tudi okvare na kolesih so se kar vrstile,

tevala vzdolž poti pod Velebitom in kasneje mimo Zadra proti Biogradu na moru. Predstavniki »ciljnega mesta« so jih pričakali že v predmestju in jih povabili v goste. V njihov popotni dnevnik so zapisali: »Novica, da nas obiščejo tovariši iz Slovenije, nas je prijetno presenetila. Zlasti dragoceno je to, da so kot udeleženci NOB že precej v letih, vendar nikakor ne stari. Psihofizično so izjemno pripravljeni, kar tudi nas spodbuja k temu, da bi se lotili česa podobnega. Naš hobi sicer ni kolesarjenje, utegnili pa bi biti veslanje ali kak drug šport na morju. Želimo, da bi nam bila tradicija društva, poimenovanega po Maksu Percu, narodnem heroju, zgled...«

»Srečno pot proti Splitu!« – je bilo »dnevno povelje« ob nedeljskem startu iz Biograda na moru proti Splitu. (Mimogrede povedano: kolono kolesarjev je vsak dan vodil drugi udeleženec »maratona«, ki so mu na startnem mestu tudi predali štafetno palico, sim-

V Banjolah

raton 2. grupe odredov, maraton 9. korpusa, maraton vzdolž pomnikov revolucije in kar jih je še. Lani so prepeljali I. in letos II. partizansko transverzalo Slovenije ter, seveda, še celo vrsto drugih rekreacijskih voženj – in nič bolj logičnega od tega ni, da se jim je ob tolikem kolesarjenju porodila ideja o akciji, ki naj bi »kronala« vse te uspehe.

Rečeno – storjeno! Lotili so se priprav: tehničnih, organizacijskih in kondicijskih. Določili so pot in jo razdelili na devet etap. Vnaprej so predvideli tudi čas odhoda in vrnitve: v septembru, ko se turistična reka vzdolž Jadranske magistrale umiri, vreme pa je še vedno obetavno. Domenili so se za kombi, ki jih bo spremljal na poti – in bodo ob vračanju z juga sedli vanj.

V ekipi je sprva deset kolesarjev, a sta pred startom, žal, dva izmed njih odpovedala. Na pot jih je torej odšlo osem: Danilo Pertot, Jože Jenič, Jože Mužič, Alojz Erbežnik, Stane Bobek, Milan Izgoršek, Franci Avgustinčič in Franci Židan, v kombiju pa jih je spremljala – kot kolesarska stevardesa – Marica Pertot.

11. september je bila sredo.

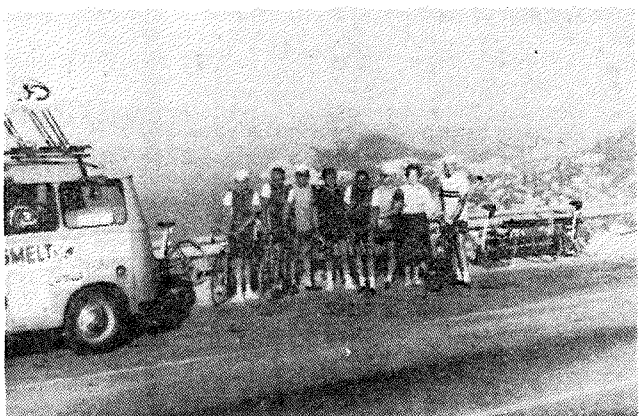
Kratek »raport« v popotnem dnevniku se glasi:

»Jugoslovansko-italijanska meja. V lepem in sončnem vremenu smo krenili na vožnjo... veseli in odločni. Startali smo ob 8.20.«

Pred odhodom so jim srečno pot zaželeli predstavniki koprške borčevske organizacije.

Prva etapa jih je popeljala do Pulja in še malo dlje: v počitniški dom

vendar so težave – z dobro voljo in večjo roko mehanika v ekipi – premagali in na Reki segli v roke delavcem notranjih zadev, predstavnikom zveze borcev in mladincem, ki so jih sprejeli in

Nad Dubrovnikom

pogostili kot pravo »delegacijo bratstva in enotnosti«.

Dan nato so se kolesarji partizani pogumno pognali na svojo tretjo, vseskozi zahtevno etapo od Reke do Karlobaga. Ne le klanci in prepadne strmine pod cesto, tudi burja je prispevala svoje k težavnosti petkovega poganjanja pedalov. Tolkaj bolj veseli so bili prijaznih domačinov, ki so jim v Karlobagu omogočili nastanitev v hotelu, četudi vnaprejšnje rezervacije niso imeli, medtem ko jim je dala postaja milice na voljo garažo, kamor so čez noč shranili kolesa.

Četrta etapa – v soboto, 14. septembra, je bila spet eno samo dolgo zaporedje klanec. Močna burja je na izpostavljenih krajih krepko ovirala vožnjo, vrhu vsega pa je bilo tudi hudo vroče, tako da so morali s skrajnimi močmi premagovati izčrpanost, ki se jih je lo-

bol te poti.) Čakalo jih je 137 kilometrov poti – z vetrom v prsi. Do popoldanskih ur so jo brez zadreg in zapletov premagali.

16. september. Ponedeljek. Vročina in sončna pripeka. »Sonce – prija-

Priprava kosila

telj ali sovražnik!« so zapisali v svoj popotni dnevnik. Etapa je peljala do Kardeljevega, kamor

V Kardeljevem

so prispeli ob treh popoldne. Lepega sprejema, ki so jim ga pripravili tamkajšnji borci, zlepa ne bodo pozabili. Tudi o njem lahko vse (in najbolj neposredno) povedo stavki, ki so jim jih zapi-

Posvet na poti

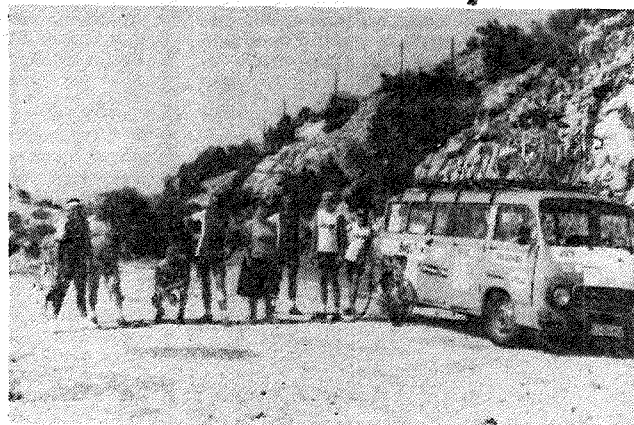
sali v »spominsko knjigo«: »Vam, tovariši borci iz bratske Ljubljane, izrekamo veliko priznanje za vaše veliko dejanje. Vaš kolesarski maraton šteje mo za velik prispevek k širjenju in krepitvi bratstva in enotnosti«. In še: »Veseli nas, da ste predvideli postanek tudi v našem mestu, ki nosi ime velikega sina vaše in naše Ljubljane, Slovenije in Jugoslavije, najbližjega Titovega sodelavca – Edvarda Kardelja.« Kolesarji partizani so si v Kardeljevem ogledali Kardeljev spomenik in sklenili naslednjega dne startati ob njem.

To se je – ob navzočnosti predstavnikov vseh tamkajšnjih družbenopolitičnih organizacij – v torek, 17. septembra, tudi zares zgodilo.

kar pošteno napeti in ovir na cesti ne manjka, tudi tistih v obliki nevarnih hitrih tovornjakov ne. Predstavniki dubrovniških borcev, mladine in skupščine mesta pa so s svojim prijaznim spreje-

bilo cilj te njihove poti, so se ustavili, si segli v roke, se bratovsko poljubili in od veselja dvignili kolesa visoko nad glavo. Čez nekaj minut so prišli v hotel Mediteran, katerega upravnik jih je na cilju dolge poti povabil v goste. In jim v popotni dnevnik zapisal: »Štejem si v čast, da so nas obiskali udeleženci velikega maratona v počastitev 40-letnice osvoboditve. Naporno pot od Ankara do Ulcinja so zmogli samo veliki in dobri ljudje, kakršni so oni. Kaj takega so zmogli leta 1941 in zmorejo tudi danes, kar nas še posebej veseli...«

Ob vračanju v Slovenijo so obiskali še Jajce, Titov Drvar in Bihač. Pra-

Nekje pred Ulcinjem

mom te popotne neprijetnosti kar hitro potisnili v pozabo.

Dne 18. septembra so pohiteli proti Boki Kotorski. Iz Dubrovnika jih je na pot spremla nemajhna skupina domačinov in turistov. To jim je dalo »ognja«, da so premagali klanec do prelepega zaliva in njegovega »glavnega mesta« Kotora, kjer se je – v zadovoljstvo vseh – končala njihova predposlednja etapa.

Devetnajstega septembra so se morali povzpeti prek serpentin, katerih strmina ostane kolesarju za vselej v spominu. Sicer pa je bilo za njimi že nič koliko klanec, navzgor in navzdol, nič koliko nevarnih zavojev nad kanjoni, nič koliko hudih preizkušenj. Vse so premagali. Oddahnili so si, ko so se »v prostem teku« spuščali po dolgem zadnjem klancu navzdol proti Ulcinju. Pri tabli z napisom tega mesta, ki je

vijo, da je bilo sedeti v kombiju – s skrčenimi koleno – teže kot na kolesu. A to je že druga zgodba.

Kolesarski maraton od Debelega rtiča do Ulcinja je potekel pod pokroviteljstvom republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, v sodelovanju z ljubljanskim mestnim odborom zveze borcev ter s skupščino mesta Ljubljane. Vseh pokroviteljev seveda ni mogoče naštet – in tudi ne vseh vezi in stikov, stkanih na sami poti, ki je bila v pravem in polnem pomenu besede pot bratstva in enotnosti.

Kolesarji partizani, člani ekipe Maksa Perca, vabijo v svoje vrste vse tiste borce, ki jim je do tega, da bi tudi sami prekusili slast premagovanja naporov na kolesarskih preizkušnjah in s tem tudi radost ter zanos premagovanja samega sebe.

Zapisal: V. K.

SLOVENJ GRADEC

Praznujejo z novimi pridobitvami

Delovni ljudje in občani krajevne skupnosti Slovenj Gradec vsako leto praznujejo svoj praznik v spomin na septembrske dogodke iz leta 1941, ko so se mladi komunisti, skojevci in drugi napredni Slovenci organizirano uprli okupatorju in domačim izdajalcem.

Njihov praznik je priložnost, da vsako leto pregledajo nekatere dosežke v minulemu letu, vsega načrtovanega res niso mogli uresničiti. Kljub mnogim težavam pa so dosegli tudi uspehe, tako na področju krajevne samouprave kakor tudi na področju gospodarstva in komunalne dejavnosti. Čeprav neposredno odločanje krajanov še ni popolnoma zaživelo, je čutiti večji vpliv delegatov na odločitve skupščin in družbenopolitičnih skupnosti. Da bi to odločanje še bolj približalo krajanom, so se v krajevni skupnosti odločili in izdelali predlog samoupravne organiziranosti. Okrepiti želijo delo odborov sosesk in hišne samouprave. Odbori sosesk bodo dobili večje pristojnosti in možnosti neposrednega vpliva na izvajanje krajevne samouprave.

Vidni so tudi uspehi na področju komunalne infrastrukture. Že v letu 1982 so se krajani odločili za uvedbo tretjega samoprispevka. Z referendumom so se odločili in opredelili tudi investicijski program. Tako so uspešno končali obnovo kulturnega doma. Sodelovali so pri gradnji letnega kopališča. Za prizidek pri osnovni šoli so sovložili 1000 milijonov dinarjev. Končali so gradnjo mostu v naselju Rojin in dokončali obnovo ceste na Legnu. Sofinansirali so investicijo otroškega vrtca. V letošnjem letu pa bodo končali gradnjo avtobusne postaje v središču mesta.

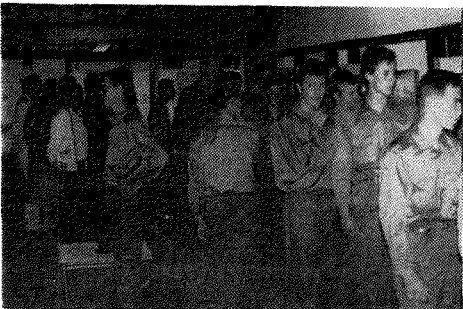
Načrtujejo še gradnjo TV pretvornika na Kopah in nekaj igrišč na prostem, predvsem za najmlajše. Nekaj denarja so namenili za razvoj obrobnihi naselij njihove krajevne skupnosti. Tako bodo zastavljeni program v celoti realizirali.

ADOLF ANKON

ILIRSKA BISTRICA

Razstava Skupine 69

V ilirskobistriškem Domu JLA so v navzočnosti številnih občanov in predstavnikov družbenopolitičnih in delovnih organizacij slovesno odprli razstavo del likovnih umetnikov Skupine 69, v kateri sodelujejo ustvarjalci iz cele Jugoslavije. O dosedanjih uspehih in številnih razstavah te skupine je na otvoritvi govoril Tone Rački.

V salonu doma je razstavljenih 37 del, ki so med obiskovalci vzbudila precejšnje zanimanje. Otvoritve so se v velikem številu udeležili tudi vojaki iz tamkajšnje garnizije.

PETAR NIKOLIČ

RADOVLJICA

Natečaj za najboljši spis

V ponedeljek, 23. septembra 1985, se je sestala komisija za informativnopropagandno dejavnost pri predsedstvu občinske konference Zveze rezervnih vojaških starih in Radovljici. Na seji so ugotovili, da člani komisije spričo rešujejo vse naloge iz sprejetega programa. Na seji so sprejeli tudi sklep o razpisu natečaja za učence sedmih in osmih razredov vseh osnovnih šol v radovljiški občini za najboljši spis. Predvideli so dva naslova, in sicer Jugoslovanska ljudska armada kovačnica bratstva in enotnosti ter Pripadnik JLA mi je povedal. Učenci bodo lahko sami izbirali med obema naslovoma. Vse osnovne šole bodo poslale po tri najboljše spise žiriji pri OK ZRVS Radovljica do 15. novembra letos. Le-ta bo tudi izbrala z vsake šole najboljši spis in ga nagradila. Njihovim avtorjem bodo podelili knjižne nagrade in pisna priznanja na občinski proslavi ob dnevu JLA.

Na seji so sprejeli tudi smernice dela do volilnoprogramske konference.

CIRIL ROZMAN

JESENICE

Delovni vezisti NOV na Gorenjskem

Na Gorenjskem že precej let zelo uspešno deluje sekcija vezistov NOV. Svoj sedež ima pri občinskem odboru ZZZB Jesenice, ker tu prebivata predsednik in tajnik, sicer pa se odbor, ki sekcijo vodi, sestaja pri starem borcu

Odbor sekcije vezistov NOV za Gorenjsko s poročnikom KORBARJEM, predstavnikom vezistov JLA.

Vinku Bercetu na občinskih odborih ZZZB NOV na Gorenjskem delujejo aktivni vezisti NOV. Tu so jih sprejeli v svoj delovni program in jim tudi pomagajo plačevati stroške delovanja. Vsi vezisti NOV na Gorenjskem se zberejo dvakrat na leto, in sicer na srečanju z delavci Iskre in na letni skupščini, ki jo pripravlja ob srečanju z delavci DO PTT v Kranju.

BRANKO BLENKUŠ

ŽALEC

Dvoje brošur ob krajevnih praznikih

V občini Žalec posamezne krajevne skupnosti ob krajevnem prazniku izdajo različne brošure in v njih prikažejo življenje v krajevni skupnosti. Tu so poročila o delu same krajevne skupnosti, družbenopolitičnih organizacij, društev itd. Priložnost ob izdaji brošure izrabijo tudi zato, da opišejo posamezne dogodke iz zgodovine krajevne skupnosti.

V brošuri Šešče-Matke ima uvodni prispevek naslov: V Matkah in Šeščah nekoč. Del zgodovine narodnoosvobodilnega gibanja tega območja je prikazan skozi usodo dveh družin. Objavljeno je poslovično pismo Franca Novaka, ki je bil ustreljen 30. julija 1942. Ob pismu je odgovor na vprašanje kdo je bil Franc Novak in kakšna je bila usoda njegove družine. Franc Novak, rojen 30. 7. 1906 v Šeščah, je pred vojno delal v tiskarni Cosmanos (sedaj tiskarna TT Prebold). Ob tekstilni stavki leta 1936 je bil vodja stavkovnega odbora, leta 1937 je bil sprejet v KPJ. Bil je viden predstavnik delavskega razreda in se je po okupaciji takoj vključil v NOG. Bil je izdan in ustreljen. Žena in hči sta bili avgusta 1942 aretirani. V brošuri je objavljeno pričevanje Marije Škorjanc. V pričevanju je ohranjen opis 11-letne Fini, hčerke Franca Novaka, kako so jo iztrgali iz maminih rok. Fini je doživela usodo ukradenih otrok, mama je morala v koncentracijsko taborišče.

V brošuri je popisano tudi življenje Lukančeve družine. Objavljena je »politična ocena krajevne organizacije Hajmandbund Prebold« o Jerici Lukanc. Med drugim piše: »...Imenovana je bila znana kot zagrizena komunistka. Vedno je nosila hrano v gozdove. Njen mož je od 22. junija 1941 na begu. Oblast je ni hotela takoj aretirati, ker je skušala prek nje odkriti možovo skrivališče, ko pa se je odločila za aretacijo, je Lukančeva izginila. Njen mož je bil najožji sodelavec Šlandra in Vipotnika. V tekstilni stavki leta 1936 je bila imenovana v tukajšnjem podjetju glavna agitatorica. Lukančeva je treba odstraniti«. Jerica Lukanc je bila kasneje ujeta, ko se je vračala iz partizanskega taborišča na Dobrovljah v Spodnjo Savinjsko dolino.

Vojno je preživela v Rawensbüčku. Njen mož, rojen leta 1902, je bil vdan borec za delavske pravice. Leta 1937 je postal član KPJ. Leta 1941 je sodeloval v pripravah na oboroženo vstajo in julija 1941 postal član Savinjske čete. Po premiku čete na Dobrovlje je ostal na terenu na političnem delu. Na dan bitke na Čreti ga je Franc Rozman Stane poslal na Dobrovlje, da obvesti partizane o koncentraciji Nemcev pod Dobrovljami. Bil je ujet in nečloveško mučen do smrti.

Ob podatkih o teh dveh družinah je v sestavku opisana še usoda družine Likovič izpod Mrzlice: Franc Likovič, ustreljen kot talec, Marija Likovič in Ljudmila Likovič, umrli v Auschwitzu, Jože Likovič umrl v Auschwitzu, Lojze Likovič in mož Angele Likovič sta padla v partizanih. Grozljivi podatki o eni izmed štajerskih družin.

Objavljeno je poročilo orožniške postaje Prebold: »Zadeva Rot Marjan in Šlander Ivan, bandita, ki sta bila ustreljena«. Poročilo govori o tem, kako je Ivan Šibil izdal borca za svobodo, ki ju je nato domači izdajalec Ivan Rogel ustrelil skozi okno.

V brošuri Vinska gora skozi čas je v sestavku Utrip kraja po drugi svetovni vojni opisano dogajanje prva leta po vojni. Opisane so obnove, obveznih odkupov, ustanavljanje kmetijske zadruge, opis gradnje zadržnega doma itd.

Opisan je čas, ki vse preveč tone v pozabo. Poleg tega je v tem sestavku opisana usoda skrivačev. Med drugim so zapisali: »V kraju Šentjanž (danes Vinska gora) sta se v začetku 1945 pojavila tako imenovana Poklača, ki sta bila sprva dobra partizana, nato pa sta se partizanom uprla in začela samostojen boj. Postala sta tako imenovana skrivača in se nista hotela več priključiti partizanskim enotam. Tako sta dočakala svobodo sprta s partizanskimi enotami. Tudi po osvoboditvi se nista hotela predati.« Nato je v sestavku opisano, kako sta napadla krajevni odbor, eden izmed njiju je padel, drugi je ušel čez mejo.

V občini Žalec smo tako spet dobili publikacijo, ki nam približata posamezne dogodke in nam orišeta življenje na določenem območju.

FRANC JEŽOVNIK

IDRIJA

Prireditve ob prazniku

Praznik občanov in delovnih ljudi občine Idrija – 1. oktober, ki je posvečen spominu na ustanovitev Vojkove brigade in na njene junake borce, je letos vsebinsko povezan s številnimi kulturno-športnimi prireditvami in delovnimi zmagami ter proslavami obletnic NOB, ki so se zvrstile v septembru in začetku oktobra.

Dne 24. septembra se je v predavalnici nove osnovne šole v Idriji začel novi cikel predavanj Muzejski večeri. V prostorih Mestne knjižnice v Idriji so predstavili letošnje nove številke zbornika Idrijski razgledi.

Dne 28. septembra so v Idriji priredili bali-narski turnir s sodelovanjem ekip sosednjih občin in pobratene občine Labin. V hotelu Bor v Črnem vrhu nad Idrijo je bila slavnostna seja skupščine občine Idrija in izvršnih organov vodstev družbenopolitičnih organizacij občine Idrija. Na slavnostni seji so podelili priznanja in nagrade SO Idrija in domicil komandi Goriškega vojnega področja. Po seji so pred osnovo šolo v Črnem vrhu nad Idrijo odkrili spomenik legendarnemu primorskemu narodnemu heroju Janku Premrlu-Vojku. Ob tej priložnosti je bil slavnostni govornik narodni heroj Albert Jakopič-Kajtimir.

V nedeljo, 29. septembra, je bil na trgu svobode v Idriji start 3. planinskega pohodnega maratona Pavla. Ob 10. uri je bila v Spodnji Idriji otvoritev nove telovadnice in prenovljenih prostorov osnovne šole Vojkove brigade, ki so bili zgrajeni v okviru programa 4. občinskega samoprispevka in pomenijo lepo pridobitev za šolo in kraj.

Pomembno delovno zmago bo v petek, 4. oktobra, ob 13.30 uri zaznamoval delovni kolektiv ISKRE tozd Montaža Spodnja Idrija, ki bo namenu predal nov odtok za izdelavo lamel.

V soboto, 5. oktobra, ob 19.30 uri bo v rudniški dovarni v Idriji javna radijska oddaja Radia Koper – Capodistria, na kateri se bodo predstavili tudi izvajalci iz idrijske občine. Pokrovitelji oddaje pa so: ISKRA Montaža Spodnja Idrija, Kolektor Idrija in Slovenijales – LI Idrija.

SILVO KOVAČ

ŠEMPETER

Pomnik 19 talcem

Osmega septembra so na kraju Poncali, kilometer od Lokev, odkrili ploščo 19 talcem, ki so jih Nemci na pragu svobode 4. aprila 1945 pobrali iz goriških zaporov, naložili na tovornjak in pripeljali na Lokve. V zaporu so talce zbirali iz posameznih celic po 2 do 4, da se tako med seboj niso poznali. Nedaleč od kraja Poncali so imele partizanske enote skladišče govejih koz za predelavo. Skladišče koz je Nemcem izdal poznavalec kraja, za kar je prejel zaslužen kaznen. Ko so talci kože naložili na tovornjak in prikolico, je ekspedicijska četa pod vodstvom nemškega majorja talce postrojila ob grebenu gozda in vanje uperila mitraljeze. Če bi bila med talci kakršna koli povezanost, gotovo ne bi bilo tako hude tragedije. Med 19 talci, šest Slovencev in 13 Italijanov, so bili vsi mlajši in neizkušeni. Dvajseti je bil Mirko Urbančič iz Starega Sela pri Kobaridu, ki je bil ujet kot kurir na Matajurju in odpeljan v goriške zapore. Mirko je čutil, kaj Nemci pripravljajo. Nagovarjal je sotovariše na beg, vendar se nihče ni ganil. Sam se je pognal v beg in bil sto metrov od kraja dogodka ranjen. Mitraljezi so zaropotali, nato še posamezni strel in padlo je 19 mladih življenj. Mirko je bil ranjen v desno ramo. Ušel je zanesljivi smrti, preživel vojno in štiri-deset let po njej. Njemu je pripadla čast, da je svojim sotovarišem odkril pomnik, ki naj bo v opomin, da se kaj takega ne bi smelo nikoli več ponoviti.

Slavnostni govornik je bil Andrej Rajer-Borut iz Nove Gorice. Slovesnosti so se udeležili svojci padlih, borci, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, kraja in občine ter krajani Lokev, Trnovca in drugih vasi. Slovesnosti se je udeležilo tudi več zamejcev, ki so položili venec k spomeniku. V kulturnem programu je sodelovala godba na pihala iz Nove Gorice, mešani pevski zbor Topničar iz Trnovca in recitatorji. Smučarski klub Lokev je nad spomenikom prevzel varstvo in vzdrževanje.

LEOPOLD KOTAR

MURSKA SOBOTA

Ekipa občinskega odreda CZ najboljša

V sredini septembra je občinski štab civilne zaštite pri sekretariatu za LO Murska Sobota pripravila srečanje in obenem pregledno tekmovanje gasilsko-tehničnih enot CZ iz krajevnih skupnosti murskosoboške občine. Na srečanju pri gasilskem domu v Skakovcih se je zbralo 57 ekip oziroma 684 tekmovalcev, med njimi le ena ženska ekipa (KS Rakičan).

Zmagovalna ekipa družbenega odreda CZ iz Murske Sobotne

Enote GTE CZ iz krajevnih skupnosti so tekmovalce v treh disciplinah, in sicer s trodelnim napadom v mokri izvedbi, s prehodom skozi zadimljeni prostor (solzivec) in vezanju vozlov pod zaščitno masko ter v postrojni postopkih. Ko je ocenjevalna komisija pregledala rezultate, je objavila tale vrstni red: 1. mesto ekipa CZ Občinskega odreda iz Murske Sobotne, 2. mesto ekipa GTE CZ iz KS Filovci, 3. mesto ekipa GTE iz KS Fokovci.

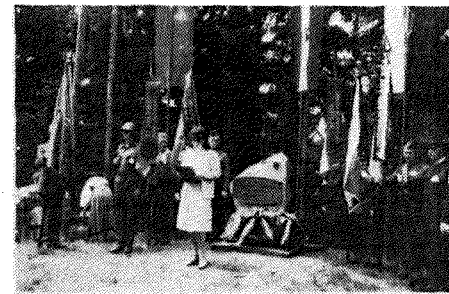
Najboljše ekipe so prejele pokale in praktične nagrade (gasilne aparate), pokazalo pa se je tudi tokrat, da še vedno premalo vključujejo v galsilsko-tehnične enote CZ ženske ter mladino.

FILIP MATKO

RAVNE NA KOROŠKEM

Srečanje aktivistov bivšega dravograjskega okrožja

Julija so se na Trotovem vrhu na Strojni pravič po 40 letih srečali nakdanji aktivisti OF, ki so med NOB delali na območju tedanjega dravograjskega okrožja. Srečanje je organiziral domilni odbor aktivistov OF Ravne. Povezano je bilo z odkritjem spomenika, ki je posvečen boju na Trotovem vrhu 19. marca 1945 – torej tik pred svobodo.

V tem boju je padel aktivist Alojz Kompan-Znidaršič, doma iz Javorja. Lipej Kolenik-Stanko, doma iz Šmarjete nad Pliberkom, pa je bil huje ranjen. Slavnostni govornik na tej prireditvi je bil Kolenik, ki je v govoru kot udeleženec tega boja orisal potek boja ter pomen predstavitev v času, ko nekateri skušajo izenačiti boj belogardistov ter drugih izdajalcev naroda, ki so z roko v roki z gestapovci izvajali grozodejstva nad našim narodom, kot jih zgodovina ne pomni – z bojem naših hrabrih partizanov.

Med drugim je poudaril, da moramo mladini prikazati naš boj v pravem smislu, da bo uvide-la in razumela, da svoboda, ki jo uživamo, ni bila podarjena, ampak je terjala nesheto žrtve.

Poudaril je tudi boj koroških Slovencev za osnovne pravice, ki so jim bile zagotovljene s členom 7 državne pogodbe, a nikoli izpolnjene.

Po slavnostnem govoru so kratek kulturni program izvajali mladina strojnjske reke in zbor harmonikarjev. Srečanja se je udeležilo preko 400 ljudi. Prišli so tudi gostje iz Avstrijske Koroške. Prijeto srečanje je ob zvokih harmonik trajalo v pozne popoldanske ure.

Ob koncu smo se aktivisti poslovili z željo, da to prvo srečanje po 40 letih ne bo tudi zadnje, temveč da se srečujemo pogosteje, saj nas je iz leta v leto manj.

IVAN ŽUNKO-SILVO

MEDVODE

Spominska plošča na
Osolniku

Sredi gozda, v tišini, daleč od mestnega hrupa smo se krajani Medvod 13. septembra poklonili spominu treh padlih partizanov. Zveza borcev Sora je v sodelovanju z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami uredila in pripravila odkritje plošče v okviru praznovanja krajevnih skupnosti.

Boj z Nemci na Osolniku je bil 6. junija 1942. Takrat so padli Franc Čebulj-Tatar, rojen 30. 1. 1916, (Ljubljana Ježica), Albin Oven, rojen 12. 2. 1910, (Ljubljana Trnovo), Peter Zattone, trgovec iz Gorice. Dogodke nam je opisal Franc Kavčič-Veljko, ki je ploščo odkril.

Poleg tovariša Veljka sta se vabilu prijazno odzvala tudi Vinko Hafner in Aleksander Valič, oba udeleženca tega boja. V kulturnem programu so sodelovali KUD Sora – moški pevski zbor, pionirski OS Sora in Godba na pihala iz Medvod. Za konec nam je Aleksander Valič s svojim odličnim glasom povedal pesem o vstaji in boju, v opomin pred novo vojno. Odhajali smo s spoznanjem, da se moramo res spet in spet bojevati, da ohranimo težko izbojevano svobodo.

MARTINA HARTMAN

ŠOŠTANJ

Obnova osrednjega
spomenika NOB

Zveza združenj borcev NOV Velenje in krajevna skupnost Šoštanj sta se lotili akcije za obnovo osrednjega spomenika NOB v Šoštanju, na katerem so izpisana imena vseh padlih borcev, talcev, internirancev in izseljencev, ki so izgubili svoja življenja v boju z okupatorjem z območja bivšega občinskega okoliša občine Šoštanj. Spomenik bo obnovljen do občinskega praznika občine Velenje, ki ga bodo proslavljali z različnimi prireditvami od 7. do 12. oktobra 1985 po načrtovanem pestrem programu in slavnostni seji skupščine občine Velenje in družbenopolitičnih organizacij.

Hkrati bosta krajevna skupnost Šoštanj in ZB NOV Šoštanj proslavili krajevni praznik mesta Šoštanj v spomin na dva velika dogod-

ka med okupacijo naše domovine, ko so borci 1. Štajerskega bataljona v noči od 7. na 8. oktober 1941 za nekaj ur osvobodili mesto Šoštanj in ustrašovali okupatorja in njihove somišljenike. To je bil veliki uspeh partizanov proti okupatorju, ki je dvignil moralo borcem in zavednim Slovincem za boj proti okupatorju. V spomin drugega zgodovinsko pomembnega dogodka bo 8. oktobra 1985 ob 16. uri proslava krajevnega praznika mesta Šoštanj v spomin na 10 talcev, ki jih je okupator pripeljal iz mari-borskih zaporov in jih ustrelil na kraju, kjer stoji spomenik talcem, na dan 10. oktobra 1941.

Komemorativni program pri spomeniku 10 talcem v Šoštanju bodo izvajali učenci in učitelji COS Bibe Reck iz Šoštanj in delavska godba na pihala Zarja. Položili bodo vence k spomeniku talcem, k osrednjemu spomeniku NOB, partizanski grobnici, na grob narodnega heroja partizanskega pesnika Karla Destovnika Kajuha, revolucionarja in borca Bibe Recka ter k vsem drugim obeležjem iz NOB v mestu Šoštanj.

Združenje borcev NOV Šoštanj vključno vabi vse svojce ustrujenih talcev in vse svojce padlih borcev, talcev, internirancev in izseljencev, ki so izgubili življenja in so njih imena izpisana na spomeniku, naj se udeležijo spominske slovesnosti 8. oktobra 1985 ob 16. uri pri spomeniku talcem na Cesti talcev v Šoštanju.

MILOŠ VOLK

CERKNICA

Iz odbora
Notranjskega odreda

Odbor skupnosti borcev Notranjskega odreda je imel avgusta v Cerknici svojo prvo redno sejo po izvolitvi pri Sv. Ani. Dokončno se je konstituiral tako, da je predsednik Mitja Tolazzi, upokojeni kapetan vojne ladje iz Splita, sicer Logačan, podpredsednik Mirko Mlakar iz Loža, tajnica Ladica Štritof iz Kopra in blagajnik Tone Klančar iz Cerknice. Predsednik nadzornega odbora je Jože Janež iz Ljubljane. Borci odbora, ki žele karkoli urediti z odborom, se lahko obrnejo na te tovariše ali pa pišejo v pisarno ZB NOV občine Cerknica, z oznako »za odbor Notranjskega odreda«.

Vse tiste borce Notranjskega odreda, ki pri Sv. Ani niso bili oziroma niso prejeli spominskih medalj, obveščamo, da bodo te prejeli na prvem prihodnjem srečanju. To bo predvidoma 25. oktobra letos v Ljubljani, v Domu JLA. Točen kraj in datum bosta objavljena v TV-15 oktobra, zato pazljivo berite oktobrske številke te revije. To bo delovno srečanje, na katerega »prinesite« čimveč idej in predlogov za nadaljnje uspešno delo naše skupnosti. Na tem srečanju boste lahko naročili tudi fotografije s proslave pri Sv. Ani.

Sklenjeno je bilo tudi, da bodo spominske medalje tistim borcem, ki zaradi bolezni, onemoglosti in drugega, ne morejo priti na srečanja, podeljene prek njihovih združenj borcev. Natančneje se bomo o tem pogovorili na omenjenem delovnem srečanju.

Za borce Notranjskega odreda s Postojnskega pa bi, po predlogu odbora, spominske medalje razdelili na srečanju Pivške čete, ki bo tudi v oktobru – natančen datum in kraj bodo prek TV-15 sporočili iz ZB NOV občine Postojna. Tam je bilo 27. 8. letos spoznavno in tudi že kar delovno srečanje predstavnikov našega odbora s predstavniki družbenopolitičnih organizacij in predsednikom skupščine občine Postojna. Tu ima NO, tudi domicil in dogovorili smo se, kako bomo to formalnost ovrednotili z dejanji.

Najtežja naloga, ki jo imamo, je zbiranje dokumentov, spominov in podatkov o odredu ter ureditev kartoteke. Prav bi bilo, da bi pri tem sodelovali, kolikor se le da, vsi. Podatke, dokaze, spomine in predloge prinesite na delovno srečanje ali pa jih pošljite na naslove, ki sem jih uvodoma zapisala.

LADICA ŠTRITOF

Vabila

Na podlagi pravilnika o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti letalcev prekomorcev borcev NOVJ sklicujemo zbor skupnosti letalcev prekomorcev borcev NOVJ v soboto, 12. oktobra 1985, ob 9. uri v sejni dvorani Splošne plovbe, Portorož, Obala 55. Izvolili bomo organe skupnosti, poročali o opravljenem delu, o programu dela za prihodnje štiriletno obdobje in volili nove organe.

Vabimo vse letalce prekomorce borce NOVJ, da se zbora zanesljivo udeležijo. Na zboru bodo podeljene spominske medalje in listine. Po zborovanju se bodo letalci prekomorci borci NOVJ udeležili slavnostne seje skupščine Piran, ki bo ob 11. uri v Avditoriju v Portorožu.

Skupnost letalcev prekomorcev
domicilni odbor Piran

★

Odbor skupnosti borcev 31. divizije vabi vse borce brigad, bataljonov, štaba in služb 31. divizije in svojce na zbor skupnosti borcev in tovariško srečanje, ki bo v soboto, 19. oktobra 1985, ob 15. uri v Domu JLA v Ljubljani, Trg OF (nasproti avtobusne in železniške postaje).

Proslavili bomo 42. obletnico ustanovitve 31. divizije, govorili o delu in izvolili nov odbor in nadzorni odbor.

Odbor skupnosti borcev
31. divizije

★

Skupnost borcev Artilerijske brigade 4. armade sklicuje zbor skupnosti v nedeljo, 6. oktobra 1985, ob 9. uri v internatu Gozdarskega šolskega centra, Tržaška cesta 36, Postojna.

Po zboru bo ob 11. uri proslava ob 40. letnici osvoboditve in odkritje doprsnega kipa generalpodpolkovniku Karlu Levičniku.

Vabimo vse nekdanje borce artilerijskih prekomorskih enot NOVJ, da se zbora in proslave zanesljivo udeležijo.

★

Domicilni odbor 3. SNOUB Ivana Gradnika vabi vse svoje borce na spominsko slovesnost in odkritje spominskega obeležja pred letom dni tragično umrlemu generalu Klanjščku, v vojni zadnjemu komandantu naše brigade in tedanjemu komandantu TO SR Slovenije.

Odkritje spominskega obeležja bo 12. oktobra 1985 ob 11. uri na Rezinskem Vrh, 13 km zahodno od Ribnice. Pridite v primerni topli obleki in čevljih za kilometer hoje po skalnatem in dokaj strmem področju do kraja nesreče na nadmorski višini 1254 metrov. Pridite z odklopanji – vsaj s spominskim znakom brigade in z rdečim nageljčkom ter v čim večjem številu.

Po odkritju obeležja bo v Domu JLA v Ribnici kratko srečanje gradnikovcev in števerjancev. Pripravljen bo, po želji in naročilu tudi primeren prigrizek.

Vse, ki bodo v Ribnico prišli z rednimi avtobusi, bo pred Domom JLA v Ribnici čakal posebni avtobus, ki bo odpeljal na Rezinski Vrh ob 10. uri.

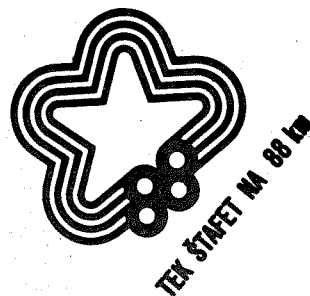
Poizvedba

Doma sem iz vasi Korte – Medoš, zdaj stanujem v Portorožu, Senčna pot 17. Avgusta 1945 sem se kot borec protitankovskega voda 3. bataljona 10. brigade 15. divizije ponesrečil pri Veržeju, ko je šel vod v akcijo. Zlomil sem si levo ključnico. Zdravil sem se nekaj dni na Ptuj, nato v Bogenspergu pri Litiji v sanitarnem bataljonu 15. divizije in nato v ambulanti 1. brigade 2. divizije KNOJ. Na komisiji v Ljubljani sem bil 3. 12. 1945 skupaj z Maksom Habjaničem. Dokumenti iz tega časa so ali izgubljeni ali založeni. Prosim, naj se mi oglašijo tisti, s katerimi sem bil skupaj v tem času, da bi lahko obnovil postopek za priznanje invalidnosti. Vojaško knjižico imajo odgovorni za neverodostojen dokument.

Ivan Medoš

Obvestila

V soboto, 5. oktobra – Brdo pri Kranju – tek 8-članskih štafet na 88 kilometrov
Vsak član ekipe bo pretekel po 11 kilometrov ter predal štafetno palico naslednjemu.

Leta 1983, ko so tekli prvič, so zmagovalci (Grosupelčani) za 8x11 kilometrov potrebovali 4 ure in 45 sekund. Lani so zmagali Velenjčani s časom 4 ure 33:48 sekund. Kako bo letos?

Kogar zanima, naj si pride pogledat tekače in zanimivo prireditev.

★

Obveščamo borce Notranjskega odreda, ki živijo na območju Gorenjske, Štajerske, Dolenjske in Ljubljane z okolico, da bo 25. oktobra 1985, ob 18. uri v Ljubljani v Domu JLA delovno srečanje. Pred sestankom bomo podelili spominske medalje Notranjski odred vsem borcem ter svojim padlim in umrlih borcev, ki do zdaj še niso dobili medalje.

Na srečanju se bomo pogovorili o načinu uresničevanja načrtovanih nalog iz programa dela.

Obenem obveščamo vse borce NO, ki živijo na območju Primorske in Notranjske, da bomo v novembru 1985 organizirali, z enakim namenom, delovno srečanje tudi v Postojni in Cerknici.

★

Odbor skupnosti borcev Kokrškega odreda obvešča, da bo v nedeljo, 6. oktobra 1985, ob 11. uri v Gozdu proslava ob 41. obletnici požiga vasi. Vabljeni so borci in aktivisti, ki so se zadrževali med vojno na tem območju.

Odbor skupnosti borcev
Kokrškega odreda

★

V soboto, 12. oktobra, se bomo zbrali nekdanji borci 18. divizije na tovariškem srečanju, ki se bo začelo s krajšim zborom, na katerem bomo izvolili nov odbor borcev 18. divizije, nato pa preživel prijeten dan.

Srečanje bo v Ljubljani v Domu JLA, Trg OF 13, ob 11. uri.

Odbor 18. divizije

★

ZRVS Cerklje bo ob krajevnem prazniku, ki ga praznujejo vsako leto 4. oktobra, organiziralo v nedeljo, 6. oktobra, ob 8. uri tradicionalno streljanje z vojaško puško ekipno za pokal KS in kot novost ekipno za delovne organizacije, ki delujejo na tem območju. Tekmovanja se lahko udeležijo krajani vasi pod Krvavcem.

GOSTINSKO PODJETJE
PECA MEŽICA

INVALIDI, BORCI, REZERVNI OFICIRJI
PRIPOROČAMO VAM OBISK KOROŠKE, KJER BOSTE DOBRO POSTREŽENI V

HOTELU PECA V MEŽICI
GOSTILNA BRAMČORNIK PRI PREVALJAH

CENA PENZIONA 1.500,00 din

IZLETI: V AVSTRIJO

NA PECO

NA RADUHO

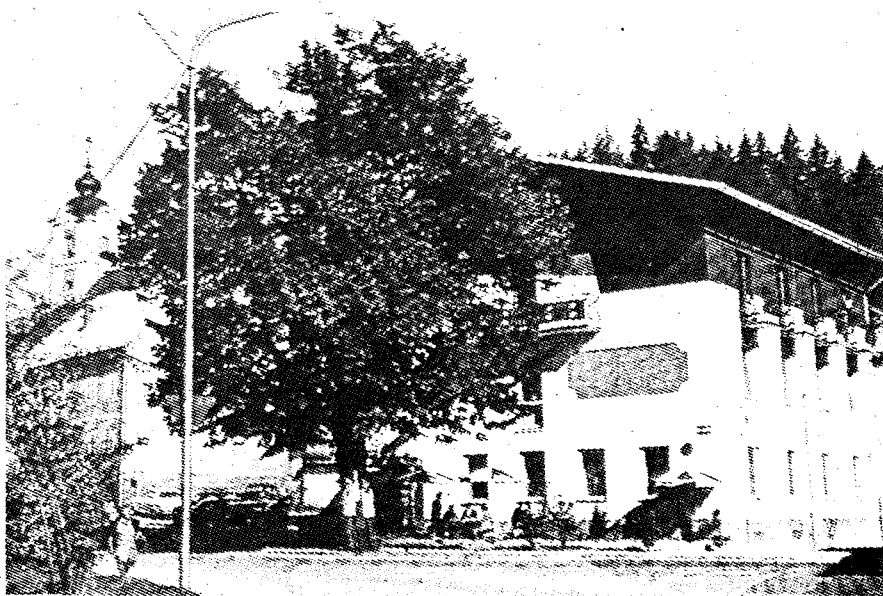
NA URŠLJO GORO

NA POLJANO PRIZORIŠČE ZADNJE BITKE V NOB

ORGANIZIRAJO SKUPNE PIKNIKE V NARAVI V DOLINI TOPLE, V JAZBINI IN

ŠENTANJELU.

SKUPINAM NA ŽELJO DODELIMO ŠOLANEGA TURISTIČNEGA VODIČA.

Občinska konferenca ZPMS v Novi Gorici

Živeti pomeni – biti aktiven

Zveza prijateljev mladine v Novi Gorici zajema približno 5000 predšolskih in približno 6500 šoloobveznih otrok, kakor so ugotovili po štetju ob zadnjem novoletnem praznovanju, ki so ga priredili za otroke novogoriške občine. Že od vsega začetka se trudijo, da bi ustanavljali društva, vendar jim je uspelo postaviti komaj tri: v Novi Gorici, Kanalu in Desklah. In navsezadnje se je ponudilo vprašanje, ali je primerno ustanavljanje takšnih društev, ali ne vzame preveč energije vse tisto začetno urejanje samoupravnih splošnih aktov pa ureditev prostorov in izpeljava še cele vrste tehničnih stvari? Te administracije je res preveč. Potem splahni volja in zmanjka časa za bolj vsebinska vprašanja, za aktivnosti, ki zadevajo otroka, zaradi katerih naj bi društva pravzaprav obstajala. Dedek Mraz, kurirčkova pošta, dnevi šol in dnevi pionirjev, različni pohodi in podobno, vse to so aktivnosti, za katere naj bi skrbela društva. V novogoriški občini ne zaostajajo. Kjer ni društev, izvajajo aktivnosti v krajevnih skupnostih s krajevno konferenco SZDL. Predlagajo le še to, da bi v KK SZDL zadolžili enega od članov predsedstva za delo z mladimi, ta naj bo vir informacij za vse, za otroke in starejše, ki jih zanima delo z mladimi.

Pretežni del aktivnosti Zveze prijateljev mladine v Novi Gorici predstavlja delo z osnovnimi šolami, v programih pionirskih odredov. Uspeli so postaviti zelo dobre stike; z mentorji pionirjev, z aktivom ravnateljev, z zavodom za šolstvo, z delovnimi in družbenopolitičnimi organizacijami v občini, ki kar najbolj podpirajo njihova prizadevanja za dobro otroka.

Sodelujejo tudi z borci; pri negovanju spomenikov in spominskih obeležij, pri osvajanju znakov partizanskih enot, najbolj pa ob kurirčkovih pošti. Partizanski kurirji vezisti postavljajo ovire po poteh kurirčkov pošte. Lani je 4. brigada VDV partizanskih kurirjev Slovenije podelila ZPM Nova Gorica priznanje za uspešno razvijanje tradicij partizanskih kurirjev in vezistov NOB v pionirskih odredih na Goriškem. Ob njem visi na steni še zvezno priznanje plakete ZZZ NOVJ.

Vse to zbuja ponos in vsako priznanje pomeni tudi moralno podporo za nadaljnji trud. Največja podpora in največje plačilo pa sta seveda otroška sreča in zadovoljstvo. Marsikdaj je treba pri tem skozi težave. Treba je biti odločen, jezičen, pripravljen stopiti, potrkati, prositi itd. Ivi Devetak teh lastnosti ne manjka. Iva je namreč tretje leto glava novogoriške Zveze prijateljev mladine. Tudi ona je morala skozi začetne administrativne težave, z željo po voljo pa so se stvari vendarle premaknile in zdaj ena akcija sledi drugi, sledi uspešno.

Lani so ob tednu otroka izpeljali uspešni tribuni; prvo o prehrani otrok, ki je

precej uredila vso zadevo, med osnovnošolci in tudi med srednješolci, ter drugo v zvezi z mentorji. Šole se namreč nenehno pritožujejo, zakaj morajo prav oni stopiti do delovne organizacije, če hočejo dobiti zunanega mentorja. Ob prenapolnjenem programu je to zanje res dodaten napor. Vendar je le takšna pot pravilna. Šole morajo ponuditi izdelane programe, potem bodo veliko lažje poiskale mentorja. Seveda tu v veliki meri lahko pomaga ZPM. Ciciban Miren, Gostol v Novi Gorici, kemični laboratorij v Salobitnem in še nekatere druge delovne organizacije so se že odzvale. Tudi računalniške so dobile vse novogoriške osnovne šole prav s pomočjo delovnih organizacij.

Z roko v roki je uspeh vedno večji in boljši, pa tudi sreča je večja. Za Novo Gorico, ki leži ob meji in je samo korak do Gorice v Italiji, velja, da goji tesne stike z zamejci na najrazličnejših področjih. Kdo ne pozna pohoda prijateljevstva ali kolesarjenja prijateljstva, ki je tradicionalno že vrsto let? Zanimalo nas je, kako sodelujejo najmlajši.

»Z zamejci sodelujemo na najrazličnejše načine,« pravi sekretarka ZPM Nova Gorica, »kjer pač najdemo možnost in primeren način. Eden od teh je bralno značka. Pred leti je naša zveza dala pobudo za bralno značko v zamejstvu v Goriški pokrajini. Že pet let tesno sodelujemo z mentorji štirinajstih slovenskih osnovnih šol v zamejstvu, ki nosijo imena po naših velikih možeh – pesnikih in pisateljih. Značke so različne: Bevkova, Gregorčičeva, Cici-

banova. Pomagamo jim pri izbiri gradiva, na pogovorih in ob podelitvi pa sodelujejo naši literati. Lani ob tednu otroka so naši otroci zbrali približno 600 slovenskih knjig za svoje

Iva Devetak

vrstnike v Špetru Slovenov v Benečiji. Da slovenska beseda ne bo zamrla, pač pa še bolj živela!

Pa še drugače znamo poiskati skupni jezik. Vsako leto sodelujejo zamejski otroci pri kurirčkovih pošti. Najbolj so veseli rutk in kapič, ki jih dobijo v spomin. Delegacija slovenskih otrok zastopa zamejstvo tudi na vsakoletnem zboru pionirjev. Stalno je sodelovanje ob dnevu šol, kulturnih in športnih srečanjih pa izmenjavi obiskov na

zadrži dan šolskega leta. Tudi v času počitnic ne pozabljamo na naše zamejce. Letos smo poskrbeli za njihovo letovanje v Puntigli pri Pulju. Še posebej dobro sodelujemo s slovenskim dijaškim domom Simon Gregorčič v Gorici. Naši otroci so bili poleti že dvakrat njihovi gostje.

Kako sicer skrbijo za letovanje otrok v novogoriški občini, nas je še zanimalo in dobili smo odgovor:

»V letošnjem letu se odločamo za prodajo doma v Ankaranu, ki je zaradi neustreznih sanitarnih razmer zaprt že od leta 1978. Prav v tem času imenujemo gradbeni odbor, ki bo poskrbel, da sredstva, dobljena s prodajo, vložimo v letovanje otrok. V teh letih doslej so naši otroci letovali ob obali vse od Kopra do Debelelega rtiča. Smo pač gostovali. Računamo pa, da bomo v nekaj letih zagotovili svoje prostore in svoje zmogljivosti. Z vzgojitelji, treba je povedati, imamo srečno roko, nismo pa zadovoljni s prehrano. Vsa leta sodeluje v vsaki izmeni pet vzgojiteljev na 60 otrok. Vsaj dva sta pedagoška delavca, ki sta že letovala z otroki in imata tečaj vaditelja plavanja. Oblikoval se je kar nekakšen stalen tim, ki ga ne vodi denar, pač pa res pravi entuziazem.«

Pustimo zdaj poletje, preskočimo čas jeseni in pogledimo, kako je v Novi Gorici ob novem letu. Že enajsto leto ima ZPM sklenjen samoupravni sporazum z delovnimi organizacijami za organiziranje novoletnega praznovanja. Vsi otroci v starosti od drugega do šestega leta prejmejo darilo in si ogledajo najmanj eno kulturno prireditev z obiskom dedka Mraza. Šoloobveznim otrokom do 5. razreda namenijo knjižne nagrade in kulturno prireditev, za učence od petega do sedmega razreda pripravijo kulturno prireditev, osmošolcem pa namenijo določen znesek, ki ga porabijo bodisi za novoletno praznovanje ali za končni izlet.

»V zadnjih dveh letih smo poskusili organizirati novoletno praznovanje v samem mestu Nova Gorica,« pripoveduje Iva Devetak. »Traja kar cel teden s stojnicami na prostem, kjer otroci prodajajo izdelke svojih pionirskih zadrug. Organiziramo tudi kvalitetne predstave za mlajše in manj mlade. Lani se je na njih zvrstilo v enem tednu približno

10.000 obiskovalcev. V sodelovanju z mladino in SZDL ter KS pa smo uspeli izpeljati podobna novoletna praznovanja še v devetih krajevnih skupnostih v naši občini. Z malo dobre volje lahko tudi v hudih gospodarskih razmeram pričaramo našim

ročni plan vnese prispevno stopnjo v ta namen. S tem bi načrtovana sredstva zagotovili že v prvi polovici leta. Prihranili bi pri nakupu daril in se izognili jesenski podražitvi. To je pa že veliko.«

Ce hoče neka organizacija živeti, mora živeti med

Srečanje otrok Italije in Jugoslavije

Otroci brez meja

Na pohodu je velika stvar! Dogajalo se bo 5. oktobra v Gorici in Novi Gorici. Mesti bosta brez državne meje. Kako se bo to zgodilo?

Med uradnim obiskom generalnega sekretarja komisije za sodelovanje z UNICEF v Italiji pri jugoslovanski komisiji UNICEF našega zveznega izvršnega sveta je zrasla pobuda za srečanje italijanskih in jugoslovanskih otrok na jugoslovansko-italijanski meji. S sklepom jugoslovanske komisije pa je organizacijski odbor srečanja Otroci brez meja pri ZPM Nova Gorica pooblaščen, da izpelje vso stvar. Petsto otrok iz Jugoslavije in petsto otrok iz Italije bo 5. oktobra prešlo mejo samo z oznako srečanja. Z naše strani bodo sodelovale naše obmejne občine od Jesenic do Pulja, z italijanske pa od Trsta do Trbiža. V kulturnem programu bodo sodelovali vsi udeleženci. Na mejnem prehodu na Erjavčevi cesti bodo otroci prebrali skupno poslanico miru, ki jo bodo odposlali generalnemu sekretarju OZN. Še posebej slovesno bo pred skulpturo goloba, na kateri bodo otroci privezovali trakove, jih povezali s simboličnim trakom in v tišini spustili v znak miru približno štiristo golobov.

Zakaj so se odločili prav za goriško območje? Zaradi obmejne lege in zaradi zglednih stikov obeh mest: Gorice in Nove Gorice. Tudi datum 5. oktober ni naključno izbran. Predstavljal bo začetek tedna otroka, ki bo s spremljajočimi prireditvami, zapisi o srečanju in premišljanji, kaj pravzaprav MIR pomeni našim otrokom, ki poznajo samo MIR, nekakšna podaljšana roka srečanja. Ne smemo pozabiti, da poteka srečanje v letu, ko praznujemo 40 let OZN, leto 1985 je mednarodno leto mladih in prihodnje leto bo 40 let UNICEF, organizacije za otroke. V svetu na različne načine zbirajo pomoč za lačne v Afriki. Veliko so pripomogli tudi naši pionirski odredi, v katerih so pionirji vedno pripravljeni premišljati o sodelovanju, razvoju, miru. To pa je tudi tema letošnjega tedna otroka.

Predsednik jugoslovanske komisije UNICEF dr. Stevan Baljošević je zapisal: »Če dva sosednja naroda živita v miru in slogi, ne glede na različne politične in družbene sisteme, potem se otroci morajo srečevati in širiti prijateljstvo na vseh področjih. Naj to srečanje otrok Italije in Jugoslavije pod znakom UNICEF prispeva k temu, da postaneta tovarištvo in prijateljstvo otrok most miru in napredka, ne samo naših dežel, temveč vsega človeštva. Otroci naj negujejo to tradicijo, od nas starejših pa naj zahtevajo, da pozabimo majhne interese in zakopljemo zle misli.«

najmlajšim praznično novoletno ozračje. Naj vsaj ta dan ne čutijo socialnih razlik. Seveda, realizacija samoupravnega sporazuma je vsako leto težja. Sklenili smo, da damo pobudo Skupnosti otroškega varstva, ki naj v svoj srednje-

ljudmi. Če je to organizacija mladih, mora živeti z mladimi. Iz njih črpa njihove interese, želje, njihovo moč in mladostno zagnanost. Za Zvezo prijateljev mladine v Novi Gorici lahko rečemo, da živi.

Živa Drole

Pripovedoval je Vili Kosirnik

Iz hudih dni

Stopil je v razred. Na laseh so se mu poznala leta, vendar po obnašanju prav nič. Pred nami je stal prijeten in skromen človek srednjih let, ki je nekoč korakal v boju za svobodo. S tem, da je branil našo domovino, se ne hvali. Iz pogovora izvemo, da meni, da je to dolžnost vsakega od nas, ne pa kakšna posebna zasluga.

Rodil se je v Sarajevu, okupacijo pa je pričakal v Zagrebu, kjer je obiskoval 2. letnik trgovske šole. Po prihodu v Slovenijo se je moral takoj priključiti Andersovi brigadi, ki je bila namenjena proti Italiji. Uspelo mu je pobegeti in kmalu se je znašel na Visu. Ni vedel, da bo tja kmalu prišel tudi Tito.

Nekaj pozneje se je udeležil bojev pri Kninu in Mostarju. Po teh bojih je bil dodeljen za vodjo manjšega voda prekomorske brigade, ki je štel 32 borcev. Znašel se je na področju Zadra, Benkovca in Gospiča.

Ko so prišli do vasi Bilaj, so dobili nalogo ugotoviti število okupatorjev v tej vasi. Nekaj njegovih mladih borcev je bilo ubitih v bližnjem gozdiču; od dvaintridesetih jih je

ostalo le sedem živih, on pa je bil le lažje ranjen. Bili so poraženi in morali so se umakniti.

Ena njegovih najdrznejših akcij je bila preboj čez minsko polje in bunkerje do Gospiča. Bili so na strmih skalah in vsak trenutek trepetali za življenje. Po dolgih in težkih naporih so se morali umakniti čez Oštarije in Karlobag proti Gospiču.

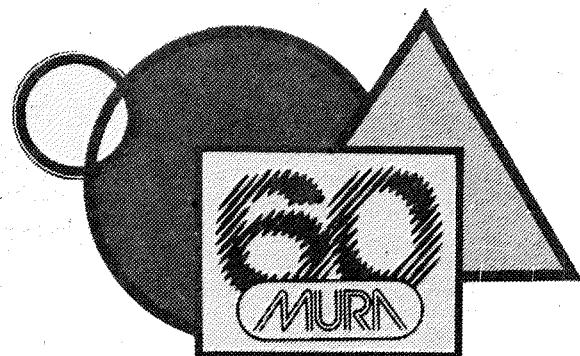
Najbolj se spominja, kako so se vrnili iz Hrvaške v Slovenijo. Fantje, tudi on med njimi, so se vrgli na tla in poljubljali slovensko zemljo. Ob tem je povedal, da mu je bilo v ponos, da je lahko branil svojo, slovensko zemljo.

Zatem je bil težko ranjen. Priključil se je Cankarjevemu bataljonu. Nekega večera je bil določen za stražarja, bližali pa so se četniki. Počasi se je umikal. Ko je hotel ubiti dva belogardišta, sta ga zadela dva naboja; edne v roko, drugi v trebuh.

Osvoboditev je dočakal v bolnišnici v Barleti. Pravi, da je bil to najsrečnejši trenutek v njegovem življenju.

Pred odhodom je iz albuma potegnil sliko, ki je nastala med vojno. Zamislila sem se: »Tako mlad je bil in poln življenja, pa nikoli ni vedel, ali bo naslednji trenutek mrtev ali živ.«

MOJCA FLORJANIČ, 8. a.
OŠ Bratov Ribarjev
Brežice

Murska Sobota

Drago Šorn

Septembra smo se v Trziču poslovili od Draga Šorna, rojenega pred 65 leti. Kmalu po okupaciji je začel sodelovati s simpatizerji OF. Septembra 1942. leta ga je gestapo zaprl v begunjske zapore, nato pa odpeljal v kazensko taborišče Reichenau. Avgusta 1943 so ga ponovno vrnili v Begunje in spet na prisilno delo v Celovec. Februarja 1944 je odšel v partizane. V boju pri Idriji je bil ujet in ponovno zaprt v Begunjah in Celovcu.

Alojz Gantar

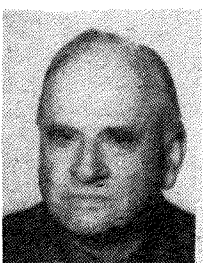
Rodil se je 1910. leta v Jarčji dolini pri Zireh. Zelo zgodaj se je vključil v NOG in 1943. leta je opravljal odgovorne naloge na terenu. Bil je aktivist OF, obveščevalec in član gospodarske komisije. Njegova kmetija je bila poznana borcev kot gostoljubno zatočišče borcev. Prejel je več državnih odlikovanj in družbenih priznanj. Od njega smo se poslovili julija v Zireh.

Bojan Lahajnar

Maja smo se na Blejski Dobravi poslovili od Bojana Lahajnarja, rojenega 1924. leta v Ljubljani. Leta 1941 je bil z vso družino izseljen v Valjevo. Istega leta se je aktivno vključil v NOB. Bil je borec Prekmurske brigade in sodeloval je v bojih za osvoboditev Beograda. Bil je odlikovan.

Jože Bekš

V Železnikih smo se poslovili od Jožeta Bekša, rojenega 1910. leta. Od 1944. leta je bil borec NOV v partizanskih delavnicah na Primorskem.

Karel Verdenik

V Mariboru smo se avgusta poslovili od borca, komunista in tovariša Karla Verdenika, rojenega 1905. leta v Slapah pod Ptujsko goro, ki je bil pri partizanih že od začetka 1942. leta. Njegova aktivnost in bojevitost sta bili še posebej pomembni v manevrskem bataljonu Gubčeve brigade, 7. korpusa in 2. divizije KNOJ. Že 1942. leta je prejel pisno pohvalo od komandanta Gubčeve brigade in 1944. od komandanta Dolenjskega odreda. Prejel je tudi odlikovanje za hrabrost, red bratstva in medaljo zaslug za narod. Po vojni je bil aktiven pri gradnji porušene domovine.

Janez Šuštar

Aprila smo se v Železnikih poslovili od Janeza Šuštarja, rojenega 1907. leta. Od 1944. leta je bil borec Škofjeloškega odreda, nato je bil komandir čete v 1. ujetniškem bataljonu v Cerknem. Odlikovan je bil z redom zaslug za narod, redom dela s srebrnim vencem in medaljo Škofjeloškega odreda.

Matija Klopčič

Avgusta smo se člani ZB NOV Mlinše na Zasavski Gori poslovili od Matije Klopčiča, rojenega 1904. leta v Kolovratu. Že 1942. leta se je povezal s političnimi aktivisti na terenu in bori NOV. Postal je aktiven član OF. Zaradi aktivnega sodelovanja z NOG je bil aretiran in zaprt v gestapovskih zaporih v Trbovljah. Od tod je bil poslan v Maribor in nato transportiran v Dachau. Po vojni je delal v rudniku Zagorje vse do upokojitve.

Jože Šparovec

V Trziču smo se septembra poslovili od Jožeta Šparovca, rojenega 1920. leta. Za NOG je začel sodelovati že 1941. leta. Decembra 1944 je vstopil v NOV med borce Kokrškega odreda, nato je odšel na Štajersko in bil do konca vojne v 14. diviziji Šercerjeve brigade. Po vojni je bil aktiven družbeno-politični delavec. Za zasluge je bil večkrat odlikovan.

Jurij Pogorelnik

V Šmartnem pri Slovenj Gradcu smo se poslovili od Jurija Pogorelnika, rojenega 1911. leta. Leta 1943 je sodeloval z drugim pohorskim bataljonom in 1944. je postal borec Šercerjeve brigade.

Mirko Kavčič

Na žirovskem pokopališču smo se maja poslovili od Mirka Kavčiča, rojenega 1913. leta v Zireh. V NOG je sodeloval od 1943. leta, bil je obveščevalec in terenski delavec. Po vojni je bil aktiven na vseh področjih.

Amalija Dolinar

Rodila se je 1907. leta na Ledinici pri Zireh. Med NOB so se v njeni hiši pogosto zadrževali aktivisti in terenski delavci iz Zirov, zaradi česar so se nad njo znašali domači belogardisti. Od nje smo se poslovili julija v Zireh.

Matilda Žvan

Na Blejski Dobravi smo se julija poslovili od Matilde Žvan, rojene pred 72 leti. Med NOB je sodelovala z OF, bila je aktivistka na območju Jesenic. Ob bombardiranju Jesenic 1945. leta je izgubila sina in hčer.

Karlo Kmetič

Od Karla Kmetiča, predvojnega revolucionarja in borca NOV od 1941. leta smo se poslovili avgusta. Rodil se je pred 79 leti v Radvanju pri Mariboru. Na revolucionarno pot je stopil že 1926. leta, najprej v Mariboru in nato v Požarevcu, kjer je ilegalno deloval za komunistično partijo. Kot aktivist je deloval med služenjem vojaškega roka, za kar ga je sarajevsko sodišče obsodilo na več kot 4 leta ječe in kasneje zaradi pobega še na 18 mesecev. Zaprt je bil v Zenici in Sremski Mitrovici, od koder ga je pot po izpustitvi iz zapora zanesla v Ljubljano. Tu se je znova povezal z aktivisti in komunisti. Junija 1941. se je vključil v terenski odbor za ljubljansko območje, in sicer kot vojaški referent in komandant narodne zaščite. Sredi julija 1942. se je priključil Dolomitskemu odredu. Najprej je bil miner, nato komandir 3. čete tega odreda. Bil je dvakrat ranjen.

Miha Delobst

Na Blejski Dobravi smo se avgusta poslovili od Mihe Delobsta, rojenega 1905. leta. Že zelo zgodaj je začel delati za NOG. V NOV je vstopil 1944. leta, bil je komandir mesta Bled. Za zasluge je prejel odlikovanje.

Stane Zorman

Julija smo se na Blejski Dobravi poslovili od Staneta Zorman, rojenega 1922. leta na Cehoslovskem. Leta 1944 se je aktivno vključil v NOB v Gorenjski odred, kasneje je bil komandir kurirske postaje, vodnik minerskega voda Kokrškega odreda, komisar inženirske brigade 7. korpusa. Po vojni je bil dolgo let predsednik koroških partizanov, predsednik odbora za tradicije pri KS ZB NOV Staneta Bokala in opravljal je odgovorne politične funkcije v občini Jesenice.

Štefan Železnikar

V Trziču smo se avgusta poslovili od Štefana Železnikarja, staršega 78 let. Leta 1941 je začel sodelovati v NOG, septembra 1944. je odšel med borce Kokrškega odreda in Prešernove brigade, kjer je bil politični delegat. Za svoje delo je prejel več priznanj.

Jože Bizjak

Julija smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od Jožeta Bizjaka, rojenega 1924. leta v Ljubljani. Izučil se je za trgovskega pomočnika. Zaradi aktivnega sodelovanja z NOB je bil 1942. leta interniran v Gonars in Renicci. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se aktivno vključil v NOV. Maja 1945. leta je bil vpoklican v JLA in bil tri leta pri KNOJ. Po odslužitvi vojaškega roka se je zaposlil pri takratni železnici, kjer je vsa leta do upokojitve opravljal vrsto zahtevnih nalog. Dolga leta je bil predsednik Športnega društva v Ljubljani, za kar je prejel vrsto priznanj in odlikovanj, med drugim red rela z zlatim vencem, priznanje heroja mesta Ljubljane, zato priznanje ob 25-letnici samoupravljanja v Jugoslaviji.

Ivan Peternelj

Avgusta je umrl Ivan Peternelj. V NOG je začel delati v začetku 1942. leta. V njegovi hiši so imeli zatočišče borci in ranjenci. Opravljal je tudi kurirsko dolžnost vse do vstopa v NOV januarja 1944. Decembra 1943 je bil sprejet v KP. Za zasluge je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in medaljo zaslug za narod. Od njega smo se poslovili v Trziču.

Alojz Krevh

V 65. letu je umrl Alojz Krevh. Po prihodu 14. divizije na Štajersko je bil obveščevalec, kot krojač pa je šival obleke za borce. Od njega smo se poslovili julija v Slovenj Gradcu.

Riko Mišigoj

Na hruševskem pokopališču v Goriških Brdih smo se avgusta poslovili od Rika Mišigoja, rojenega 1909. leta na Dobrovem. Takoj po razpadu Italije se je vključil v 1. Soško brigado v Brdih. Po ustanovitvi Briško-beneškega odreda je bil borec te enote. Za zasluge je bil večkrat odlikovan.

Mihaela Benedičič

Marca je umrla članica ZB NOV iz Železnikov Mihaela Benedičič, rojena Siberle 1907. leta.

V slovo od Vlada Kozaka

Umrl je eden izmed veteranov naše revolucije. Bil je pripadnik zdaj že močno razredčenih vrst revolucijske generacije, ki je zanetila gibanje v desetletjih med obema vojnama, ga popeljala po zmagoviti poti v prelomnem vojnem času in mu vdihnila dolgoročne razsežnosti v povojnem bivanju novih družbenih in človeških razmerij.

Bratje Juš, Ferdo in Vlado Kozak so dali svoji Ljubljani in svoji slovenski domovini velik, nepozaben pisateljski in publicistični prispevek. Vlado, najmlajši med njimi, sicer ni pisal romanov in dram kot njegova brata, vendar zato nikakor ni ostal v njuni senci. Pot, ki si jo je izbral, je hodil in prehodil častno in z velikimi, daljnosežnimi učinki. Že kot študent v predvojnih letih je dober del svojega pisanja posvetil problematiki vasi in kmeta. Tej tematiki je ostal zvest tudi v svojem partizanskem času, kot član kmečke komisije – in svoje poslanstvo logično nadaljeval ter razvil do maksimuma v povojnem obdobju, ko je urejal Kmečki glas in se uveljavil kot eden velikih znanihcev novega duha na tem pomembnem področju narodovega življenja.

Toda – naj namesto nas o sebi, s svojo lastno besedo – spregovori sam. Za objavo smo izbrali kratek esej z naslovom »Premišljevanje o resnici – Iz korespondence s filozofom« – iz njegove knjige Kozaška pričevanja.

Ko je pred desetimi leti izšel prevod romana Dudinceva »Človek ne živi samo od kruha«, sem dejal, da je razlika le-ta: če to reče seviljski škof, reče zato, da mu ne bi bilo treba dajati še kruha, Dudincevu pa ob kruhu manjka nekaj, s čimer naj bi se nasitila tudi človeška duša. Takšna je dandanes skrivnost Stalinove dobe in to bodi vsebina mojega premišljevanja v tem tednu.

Za povprečnega delovnega človeka, državljana, naj bi zadostoval že sam kruh, ki naj bi, prebavljen in predelan v energijo, pogajal človeške gibe pri delu, kaj več ni v interesu države. Dudincev pa samo s tem očitno ni zadovoljen in izraža

že s samim naslovom knjige svojo duhovno nepotešenost; mogoče s tem odkriva neko pomanjkljivost v vladajočem filozofskem sistemu?

Nalašč sem šel po svojega škofa v polfevdalno Španijo, ker v Rimu ne bi mogel dobiti tako nazornega »idealista«: v njem pa sem odkril zelo navadnega materialista.

Dudincevu je očitno manjkalo nekaj takega oziroma enakovrednega nekdanji božji besedi. Nekoč, v Marxovih časih liberalističnega kapitalizma, je kapitalist terjati od delavca samo njegovo delo, njegovo telo, kasneje, v dobi etatizmov, pa niso zahtevali gospodarijem vsemogočnih držav od delavcev samo telo, zahtevali so tudi njegovo dušo. A ne samo v Hitlerjevi državi, ampak tudi v Stalinovi SZ je bila država bog, ki je terjala zase celega državljana s telesom in dušo. »Božja beseda« je bila tam državna beseda. Državnih besed pa Dudincevu ni primanjkovalo in zato kaže, da je želel poleg telesne hrane, za katero skrbi država, poskrbeti tudi nekaj za dušo.

Stari revolucionar Gorki je nekoč zapisal: »Državljan biti ni nič, Človek biti je vse.« Ker je te besede izrekel socialistični pisatelj, bi lahko veljale tudi za socialistično družbo. Zaradi tega sokratovskega ponovnega odkritja nedržavnega človeka je moral seveda tudi on izpiti »kupo trobelikovca« na Stalinov ukaz.

V SZ pa nekateri pisatelji niso hoteli o državnem stroju, o državi kot o neki popolni stvaritvi pisati samo hvalnice, niso se zadovoljevali s tem, da bi postali državni pisarji. Za njih je bila »božja beseda« resnica – in tej so hoteli služiti z vsem svojim darom. Brez te svobode in pravice, da bi odkrivali in izpričevali resnico, niso mogli živeti in so raje izgubili

telesno svobodo, da so ohranili duhovno. Bili so glasniki tistih ljudi, ki so trpeli zaradi laži. Laž pa je vedno opravičilo za izkoriščanje, zatiranje, laž je zaveznik despotizma, laž je spremljevalec sovraštva in obsojanja po krivem. In vse, ki so ostali zvesti glasniki resnice in se niso hoteli prodati za posvetne dobrine in vodko, s katero je včasih mogoče podkupiti tudi vest, so morali umirati za zapahi ječ in norišnic. Bili so resnični živi apostoli, ki so oznanjali ljudem »božjo besedo«: »Resnica vas bo osvobodila.«

V moderni etatistični družbi gredo vse človeške komunikacije skozi državo, država vpliva z vsemi sredstvi na človeka, človek bi jo moral gledati navzgor kot na utelešenje vseh svojih idealov. Mimo države naj bi ljudje ne imeli nobenih posebnih povezovanj, brez državnega vodstva bi bili ljudje slabši od termitov, ki imajo nagonsko podano potrebo po delovni funkcionalnosti in podrejanju organizaciji. Mogoče se bi ljudje v primeru, ko ne bi imeli več svojih etatističnih organizacij, ne hoteli niti več bojevati med seboj.

Pesniki in pisatelji v vzhodnih državah, ki so se začutili človeško čisto osamljene v brezštevilni množici med seboj človeško nepovezanih državljanov, so s svojimi deli prvi začeli med to množico iskati prijatelje. Absurdnost življenja lahko občuti in doživi samo nekdo, ki ni imel na svetu nikogar rad. Kdor pa ima ljudi rad, občuti v tem smisel svojega življenja zaradi ljudi, ki ga človeško potrebujejo. Človek je rešen osamljenosti in absurdnosti še tisti trenutek, ko se čustveno poveže z ljudmi, tako da je pripravljen za prijatelje dati tudi življenje. To je meja in mera, kjer se vaga ljubezen, in kar je manj, ni ljubezen.

Živahno ob Dolenjski cesti v Ljubljani

Strelišče ob Dolenjski cesti v Ljubljani je bilo minulo soboto in nedeljo prizorišče 16. tradicionalnega ekipnega odprtega prvenstva Ljubljanskega armadnega območja v streljanju z vojaškim orožjem. Čeprav se je prijavilo kar 147 ekip iz vrst lovskih in strelskih družin, enot JLA, teritorialne obrambe, milice, štabov za civilno zaščito in rezervnih vojaških starešin, je bilo na strelišču nekoliko manj strelcev, kot jih je bilo sicer prijavljenih, vendar to ni motilo pri končnih rezultatih. Dušan Mandič, referent za telesno kulturo, šport in rekreacijo pri LAO, nam je med drugim dejal: »Strelcev je letos nekoliko manj, vendar so rezultati mnogo boljši od prejšnjih let. Streleške in lovske družine, štabi TO in vojne pošte, postaje milice in rezervni vojaški starešine pošiljajo na tekmovanje le najboljše strelce. Kot vsa leta doslej to odprto armadno prvenstvo v streljanju sodi v počastitev dneva republike in praznika oboroženih sil jugoslavije«.

Strelska družina Ambrož Brle iz Medvod šteje okrog 120 članov. Rado Lozarevič, ki je tokrat zastopal strelsko družino na odprtem armadnem prvenstvu v streljanju, je povedal, da dosegajo odlične rezultate predvsem v streljanju z zračno in polavtomatsko puško ter avtomatsko zračno pištolo. »V strelski družini je tudi nekaj pionirjev, ki so na tekmovanjih dosegli dobre rezultate. Večni problemi so z nakupom streliva in orožja!« je še dodal Rado Lozarevič.

Matija Milavec PM Po-

Rado Lozarevič

stojna, oddelek milice v Loški dolini: »Če bi imel čas in priložnost za trenin-

Matija Milavec

ge, bi bili rezultati precej boljši. Tudi oddaljenost od postojnske postaje milice mi onemogoča pogostejše vaje. Tokrat sem streljal s pištolo, najboljše rezultate

Milovan Moračani

pa dosegam kot ostrostrelec. Zadovoljen sem tudi z udeležbo, sploh pa z odlično oceno, ki jo dosegajo strelci.«

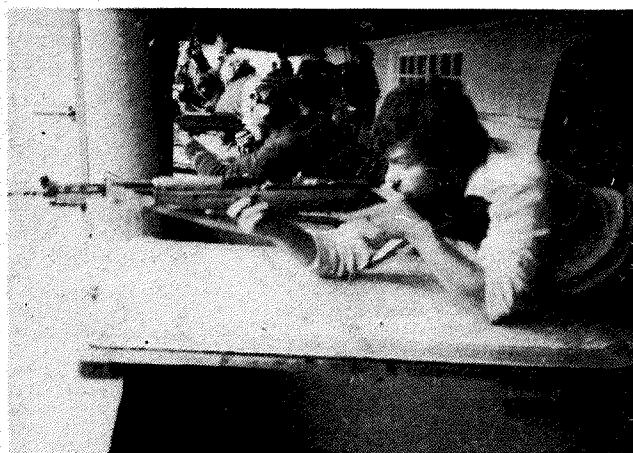
Milovan Moračani, JLA: »S streljanjem se ukvarjam že od majhnih let. Na armadnih prvenstvih sem večkrat osvojil naslov

Živorad Petrovič

prvaka. Sem tudi član strelske družine Proleter. Kakšni rezultati bodo tokrat, še ne vem. Letos sem nekoliko manj vadil, in leta so že tu. Streljanje mi pomeni tudi šport in rekreacijo, ki ga združujem z igranjem šaha, nabiranje gob in planinarjenje. Na tekmovanja bom še prihajal, če mi bo to zdravje dovoljevalo«.

Živorad Petrovič je iz vojne pošte Vrhnika. To-

krat je dosegel odlične rezultate v streljanju z avtomatsko puško in pri tem osvojil prvo mesto. Že prejšnja leta je dosegal izvrstne rezultate. Tudi polavtomatska puška in pištola mu ne delata posebnih težav. Ekipa, ki je zastopala vrhniško vojno pošto, se je tudi odrezala v strelja-

nju s polavtomatsko in avtomatsko puško. »Ljubezen do streljanja je najbrž tudi pripomogla, da sem z rezultati zadovoljen. Škoda je le, da je to prvenstvo samo v Ljubljani, sicer bi bila konkurenca še večja.«

Jože Čurin

Slovo, ki nima tega imena

V sprejemni dvorani ljubljanskega Magistrata se je k prisrčni slovesnosti zbral ves politični aktiv našega glavnega mesta ter se s prisrčnim stiskom roke in toplimi besedami poslovil od generalpolkovnika Branka Jerkiča, donedavnega poveljnika Ljubljanskega armadnega območja, ki mu je z upokojitvijo prenehala redna vojaška služba.

Ljubljano veže z generalom Jerkičem dolgoletno sodelovanje, saj je v njej delal in živel celih dvajset let ter si – z vso množico aktivnih vojakov in starešin tudi z vsemi petnajst tisoč člani zveze rezervnih vojaških starešin prizadeval, da bi bila njena obrambna organiziranost tudi v času miru takšna, kot je bila v letih narodnoosvobodilnega boja.

V trenutku, ko so se mu zahvalili za dosedanje delo, so predstavniki glavnega mesta izrekli tudi svoje prepričanje in željo, naj se njegovo aktivno sodelovanje v krepitvi obrambne in samozaščitne moči, s katero bomo kljubovali morebitnim prihodnjim preizkušnjam, pa čeprav vsi skupaj upamo, kot je v svojem kratkem nagovoru poudaril sam, da nam jih ne bo treba doživeti in se bomo še naprej razvijali v miru.

Novi komandant Ljubljanskega armadnega območja je postal general podpolkovnik Svetozar Višnjic

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstopa slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAK, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelek: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 1.100 din, posamezna številka v prosti prodaji 30 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35